

Luceafărul

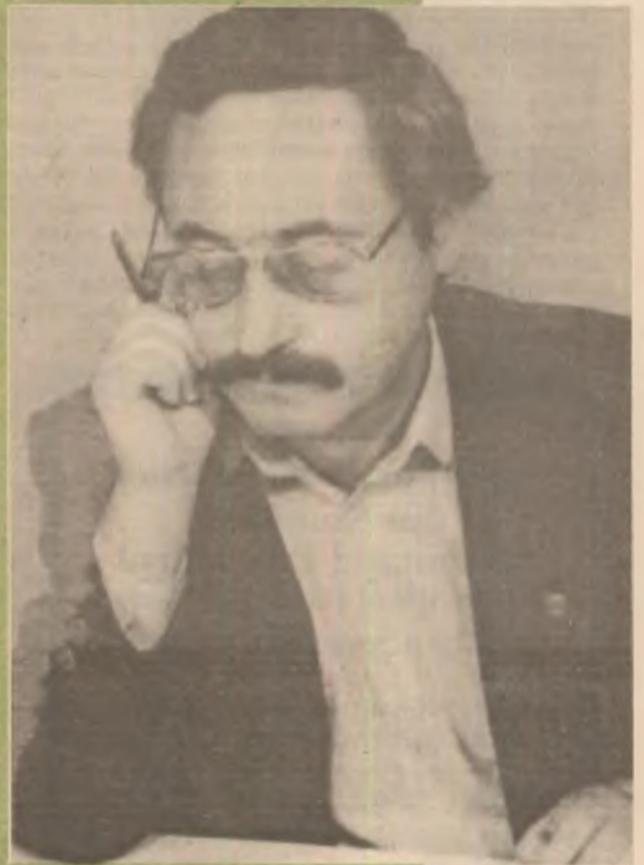
Săptămânal de literatură. Nr. **22** (275), serie nouă. Miercuri 5 Iunie 1996. Preț: 600 lei

dumbrava cabaliștilor

«serie cu sânge și taci»

viorel
mureșan

alvaro cunqueiro -

« casa și suflarea »

ÎN GENUNCHI!

● Colosul „Cultura Națională“, un fel de soviete ale anilor '80, se dezintegrează în trepte, asemenea unei rachete ieșite din perioada de garanție. Una după alta se desprind editurile, lăsând în urmă vorbe grele și amintiri urâte, fiindcă fondatorul dar mai ales sateliții acestuia au sperat să reînvie un cimitir al elefanților, atât de lăbărțat și inefficient în vremuri dulealiene. Acum, când parastasele se apropie, cineva, tot de pe acolo – noi îl știm dar nu-l trădăm! –, n-a suportat să fie compromis definitiv un nume și l-a lipit, cu clei, pe fruntea unei publicații, să știe toată lumea că foștii-s gata să moară dar să nu se predea niciodată. Așadar, când atâtea reviste ale Ministerului Culturii plesnesc de sănătate și prosperitate, încă una (după alta, **Noua Revistă...**) își scutură scutecele și începe să gângurească pe unde scurte și pe unde poate. Până când? Probabil până când actuala echipă de la Casa Liberă va ieși din scenă să se odihnească pentru a trage din nou sforile ● Cine crede că strategia noastră, pardon, a lor, e doldora de semnificații culturale – da, domnilor, era o nevoie acută de replasarea foștilor! – se înșeală. Sotelile, după cum spun gurile rele, sunt altele. Câțiva conducători de reviste ale Ministerului Culturii, nevoind să-și părească vâslele, se fac valuri în jurul lor, cu bărci motorizate, ca măcar așa să intre la apă. Plini de delicatețe și bărbăție-s noii, adică vechii culturnici, ca și când, nereușind să pronunțe numele unei străzi cu rezonanțe franțuzești, trec mortul pe Academiei ● Prins cu mâta-n sac, adică îngenunchiat în fața lui Ion Iliescu, la o emisiune de pomină, Iosif Sava încasează lovituri după lovitură de la Gabriel Liiceanu, într-o altă emisiune, se apără numai în retragere, anemic, și, prin întreaga sa atitudine, dă să se înțeleagă că n-o să mai facă. Dar nu trec decât trei săptămâni și, animat de înalte idealuri patriotice, prinde un prim-plan la sediul Băncii Religioși, acolo unde se decernează anumite premii, patronate de genialul maestru al combinațiilor lingvistice și pecuniare, nimeni altul decât Dinu Săraru. Spune-mi cu cine te aduni ca să-ți spun cine ești! ● Am mai scris de plasarea unor emisiuni culturale în concurență cu jurnalele și filmele de succes. Acum, ca să ne mulțumească, dirigitorii au început să le ciuntească, oferind spații diversilor demagogi de profesie, ca satisfacția lor să fie deplină: îi văd și intelectualii! Ascultă-l pe Popa dar nu te mai încrede în tămâierile lui!

DIOGENE DIN BOTOȘANA

de NICOLAE PRELIPCEANU

Vechiul meu prieten, Radu Mareș, pe care-l regăsesc la Cluj, îmi povestește despre un fel de înțelept din satul lui bucovinean, Botoșana, unde am și fost o dată, demult, împreună cu el, în vizită la ai lui.

Diogene din Botoșana se numea în realitate Pavel Aniței și n-a făcut, în viața lui, nimic. Dimineața, nevastă-sa se ducea la cooperativă cu un ou, contra căruia obținea un pachet de Naționale. Omul lua pachetul, îl deschidea, scotea din el o țigară, își aprindea o națională (patriot, nu-i așa? nu Kent, nu valută) și se instala la gardul dinspre uliță. Chiar dacă Botoșana nu e Cluj și nici măcar București, din când în când tot mai trece pe uliță cineva cu care să schimbi o vorbă. Își mai aprindea o națională și mai arunca o vorbă către un trecător. Totul cu economie, în așa fel încât pachetul să-i ajungă până seara, iar vorbele de asemenea. Consătenii lui îl considerau rușinea satului pentru că n-a muncit niciodată în viața lui. Nu era bețiv, nu alerga după fuste, nici nu prea ieșea din curtea lui. Și totuși era rușinea satului, a comunității, căci pe când ceilalți alergau, se zbăteau, el făcea altceva, adică nimic.

Pavel Aniței a trăit 82 de ani. Nici mai bine și nici mai rău decât cei care alergau, asudau, trăgeau din greu. N-a cerut nimic altceva familiei lui, care muncea, decât un ou pentru naționale și, probabil, un blid de mâncare. Dar, vorba lui Radu Mareș, unde mânăncă trei, mai poate mânca și al patrulea.

Dar ce-ar fi ca prietenul meu, scriitorul rar Radu

Mareș, să afle că noaptea, undeva, într-o încăpăferită de privirile satului și chiar de cele ale familiei Pavel Aniței își transcria gândurile și vorbele peste zi. Nu e, însă, nevoie de nici o transcriere, că marile opere pot rămâne așa, doar trăite, undeva, s cerul mai mult sau mai puțin înstelat. Contempla pură nu are nevoie de nici un produs material, cu ar fi o pagină scrisă, pentru a-și justifica existența. Ajunge ca ea să fie opusă pur și simplu vânării vânt căreia ne dedăm cu toții, ca reprezentantul ei fie declarat rușinea comunității sale. Când în acesta ajunge să-și pună pe hârtie activitatea, adică să vâneze și el vânt, cu și semenii săi, chiar dacă tocmai cu-aceleași mijloace, atunci lucrurile schimbă, optica se inversează brusc și el: declarat mândria națiunii, cel datorită căruia află alții că aceasta există și atâtea și atâtea alte vorburi mai mult sau mai puțin goale, ca toate vorbele.

De altfel, dacă Pavel Aniței n-ar fi existat, ar vorbit noi, Radu Mareș și cu mine, despre Botoșana L-aș fi întrebat, cel mult, „ce mai fac ai tăi, n trăiesc?“ și gata. Așa, iată, numele satului tipărește, e povestit. Ei, vedeți, aici cred că avu totuși, dreptate tatăl lui Radu Mareș, când i-a spus „vezi, ăsta e rușinea satului“. Căci dacă nu era a Diogene din Botoșana, satul lor ar fi rămas frum la locul lui, nu și-ar fi pierdut bunul nume... reviste mai mult sau mai puțin culturale. Căci, de cum se știe, nu vorbim (și nu simțim) decât despre organele bolnave. Celelalte, sănătoasele, se fac nu există.

acolade

DESPRE REVISTE (I)

de MARIUS TUPAN

Mai ieri, un distins poet, de ale cărui bune intenții nu mă îndoiesc, făcea unele afirmații care, trebuie să recunosc, m-au consternat doar pentru câteva clipe. Printre altele, două m-au determinat să scriu aceste rânduri: 1) Sunt prea multe reviste literare, când cititorii se arată tot mai puțin interesați de ele. 2) Acestea, revistele, nu trebuie să apară la o dată anume, ci numai atunci când e nevoie. Adică, am înțeles eu, fără să-mi confrunt punctele de vedere cu elegantul artist, când obțin texte memorabile sau când se află în preajma unor evenimente culturale de excepție care, slavă Domnului, există și mulțumim lui Dumnezeu că le avem.

I-am dat rapid asigurări că greșește, fiindcă o asemenea judecată e dăunătoare oricărei culturi care se respectă și, în special, onica ca a noastră, supravegheată și orientată cu sadism de un regim tiranic, nici acum înlăturat complet, atâtea vreme cât instrumentele sale revin la suprafață ca submarinele în apropierea țărmlui. O țară cu atâtea poeți și prozatori trebuie să le ofere acestora o satisfacție, fie și prin stimularea și publicarea creației autentice, ca să nu mai vorbim de rolul lor benefic de interpreți vigilenți într-o societate turmentată, bogată în cozi de topor, care luptă cu obstinție să-și recapete nu numai fotoliile ci și privilegiile avute, sacrificându-și nu doar numele ci și conștiința, dacă au avut-o cândva. Nu astfel se explică subvenționarea unora și înlăturarea altora, ivirea peste noapte a unor reviste, conduse de inși compromiși, pomparea banilor în anumite bănci și fundații ca acestea să ofere premii și voiaje celor care figurează pe liste secrete, pe când revistele de tradiție, independente și inflexibile abia își mai tin răsufarea. Vorba unui personaj

celebru, lăsată să moară în suc propriu.

Dar să revenim la amicul nostru, fiindcă gândurile lui par să-i viziteze și pe alții. Mu puține, revistele de literatură trădează potenția artistică al unui neam, salvarea lui, de-a lung anilor, prin arta cuvântului. Și, mai al opțiunile scriitorilor, fiindcă nu toți se în, să publice la toate revistele, nici n-ar fi posi iar anumite grupări au devenit atât de etar încât e exclusă pătrunderea vreunui care nu respectă consuetudinea, sau nu le umil potențialii inamici. Exemplele sunt la vede destule, așa că nu ne obosim să le fac publicitatea pe care o tot așteaptă. Poate toc de aceea au și încremenit în astfel de strate. Ajungând aici, trebuie să spunem că sunt câț (subliniem, cățiva!) care au impresia că de monopolul ierarhiilor și, în afara acestora, nu nu se mai întâmplă, ca și când literatura nu a o artă în continuă schimbare și revaloriz magnifică tocmai prin surprize de proporți debuturi spectaculoase. Privind-o cu suficient aroganță, nu faci decât să te izolezi de context eventual, să preamărești pluta în competiție barca motorizată, numai fiindcă prima poluează apa și nu emite sunete satan. Vorbind de preeminența individualităților literatură nu facem decât să recurgem la tautologie. Apoi, vrem nu vrem, intrăm în z minată a gusturilor. Cine poate fi sigur că nu judecata lui de valoare este validă, când ist literară consemnează o sumedenie de puncte vedere, memorabile tocmai prin diversitatea. Dar mai sunt și alte întrebări care apar în as de momente, pentru care noi avem o mod interpretare

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*),
Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es.
Pop (*secretar general de redacție*),
Alexandru Spânu (*redactor*), Victoria
Popazu (*dactilografă colaboratoare*),
Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București,
sector 1, telefon 659.67.60.
Cont: Agenția Credit Bank, sector 2,
nr. 40.10.11.50.16 (lei) și
40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP
Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate
oficiile poștale din țară. Revista
noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

GLORIA LUCRURILOR ETERNE»

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

A cum două mii cinci sute de ani, în Grecia, Heraclit a scris această frază care s-a transmis până la noi: „Înțeleptul preferă lucrurilor trecătoare gloria lucrurilor eterne“. Cum se ajunge însă la lucrurile eterne? Vechiul Testament ne răspunde în ezitare: „celui care grele lucruri încearcă, nu îi va veni“.

Avem, însă, de pus întrebarea: ce sunt lucrurile trecătoare și ce este permanența — asta cel puțin în lumea direct accesibilă și în viața oamenilor? Empiricul, cotidianul dispune de vreun coeficient de eternitate? O vorbă latină de mult loc comun pretinde că „verba manent, scripta manent“. Aristotel ne arată fără îndoială că tot ceea ce este generat este coruptibil („De generatione et corruptione“). Totuși, într-o altă vorbă veche (Hipocrate), „omnino mori“, în general, ca purtătoare de fatalism — și în mistă — se află, poate, adevărata speranță. Pe pământ, în spațiul comun și, eventual în viață, ea nici nu este amenințată să se stingă și de repede ca ființa omenească.

Dacă este adevărat ceea ce ne spune Platon — că toate lucrurile au modele absolute, și că, în afară de acestea, doar copiii, imperfecte, circulă în lume —

atunci, tocmai sub acest aspect, platonice, situația cea mai paradoxală aparține cuvântului. Pe de o parte: „la început a fost Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul“ și, pe de altă parte, cuvântul este suportul efemerului, al prezentului ca actualitate provizorie, atinsă de corupție încă înainte de a fi fost integral generată. Confucius cere suveranului civilizat „restaurarea cuvintelor“. Dumnezeu reglementează prin Moise, oarecum indirect, utilizarea cuvântului: „să nu juri strâmb“. Iisus interzice în chip expres calomnia și jignirea („Predica de pe munte“), dar, mai ales, cere ca „nu să fie nu, iar da să fie da“. Cuvântul este în chip definitiv conceput ca indelebil. Regi, împărați puternici, mari personalități ale istoriei au tolerat adesea trădarea, agresiunea și multe altele (Cezar îi spune, încă, lui Brutus care se pregătește să îl străpungă cu pumnalul, „fiul meu“; Ludovic XIV iartă pe conducătorii Frondei) dar nimeni nu acordă indulgență declarației exprese de contestare sau jignire. Războiul, înainte de a fi ostilitate fizică, este o declarație de război — declarație ale cărei consecințe sunt cu mult mai severe decât cele ale unui prejudiciu material oarecare.

Orice imanență deci, în incapacitatea de a stinge, prin sine și pentru sine, transcendența (pe

care o poate totuși revela) aspiră la permanență. Aceasta este arta. Cuvântul aspiră la ireversibilitate. Ca vehicul al comunicării, el devine ireversibil doar printr-o voință multiplă sau dublă; ca revelație a ființei individuale, cuvântul este reversibil sau ireversibil precum identitatea celui ce se exprimă în cuvânt.

Limbajul de lemn este dorința de a mima ireversibilitatea mesajului menținând însă, în fapt, completa sa reversibilitate practică — credință că prin abuz se poate avea beneficiul ambelor fețe ale cuvântului. Limbajul de lemn, ca formă a minciunii care speculează jocul dintre durabil și trecător din cuvânt, păstrând o maximă reversibilitate a mesajului, conduce la o problemă de identitate. Identitatea individuală poate fi, desigur, scurtă ca viața sau chiar mai scurtă — precum cuvintele care se împrăștie, zboară — sau lungă, așa ca arta, ca ireversibilitatea ascunsă potențial în cuvânt. Identitatea noilor societăți sau a națiunilor nu are dreptul de primă ipostază. Pentru aceasta ea nu ține de fapte — care sunt judecate de Dumnezeu și nu de generațiile succesive de oameni — ci de cuvintele care nu se lasă spulberate. În acest caz identitatea germană înseamnă împăratul Wilhelm II, Hitler și Mengele sau Martin Luther, Immanuel Kant, Thomas Mann? Identitatea rusă, în ce proporție îi cuprinde pe Lenin și Stalin și în ce proporție, pe Tolstoi, pe Dostoievski, pe Bulgakov? Iar noi, când ne identificăm cu Vlad Țepeș, când cu Mareșalul Antonescu și când cu Gheorghiu-Dej sau Ceaușescu, în loc de a ne identifica lui Neculce, Eminescu, Blaga?

Identitatea (materială, politică, istorică, de voință etc.) este cultură (cuvântul care „nu se trage înapoi“ și implicit arta) sau nu este nimic.

— minimax —

PERANȚĂ DOAR ÎN DUHUL SFÂNT

de ȘERBAN LANESCU

Conflictul deschis dintre actuala cârmuire a Bisericii Ortodoxe Române și fundația „Anastasia“ — iată un posibil prilej de meditație asupra stării ei actuale dar și a stării societății românești. *Quo vadis, Domine?!* (Deși banală prin prea repetată folosire de către cei care vor să epateze, ebraica exclamație, în accepția de „gâd al apelpsei, nu poate fi folosită căci parcă prea se potrivește cu starea ei actuală.) Așadar, bief, înalții funcționari ai BOR (cu o mențiune

specială pentru episcopul-vicar Teodosie-Snagoveanul!) au hotărât în înalta lor bunătate și înțelepciune evacuarea fundației din incinta schitului Darvari, „că de-acum înainte - avea să precizeze la un moment dat Prea Fericitul Teoctist într-o savuroasă convorbire cu Sorin Dumitrescu, președintele fundației —, în incinta Darvarilor trebuie să fie numai toacă, isihie* rugăciune. Iar calea cea mai scurtă și eficace întru isihie: „mineriada călugărească“, pen'că, nu-i așa, în buna tradiție a

ortodoxiei oficiale românești, scopul scuză mijloacele. Scop, cel de-adevăratelea, care și tentează la o posibilă continuare până la capătul nespul al gândului PF-ului: „ca să se termine naibii odată cu șuşaneau-ai-a politică de-i zice parcă Serile Darvari!“ Bun. Înainte însă de a merge mai departe (încotro?!) s-ar cuveni, cred, făcută precizarea că: 1) nu sunt unul dintre cei mai înfocați admiratori ai discursului public (oral sau scris) prin care se distinge Sorin Dumitrescu; 2) poate fiindcă n-am participat decât sporadic la „Serile Darvari“ nu am ajuns să le simt acut nevoia. Pe de altă parte, când sistemul financiar românesc dă s-o ia răzna *à la bulgare*, când poliția politică își face de cap sub zămbăreață oblauduire prezidențială și singurul care se revoltă adecvat este un individ suspectabil de psihopatie, când, orș'cât, pentru totuși!, Capitala țării, guvernării nu și-au găsit vreun candidat la primărie care barem să nu înjure golănește în public, când se întâmplă dară, ce se tot întâmplă acum în România, că „balamuc“, „cocină“, „bâlci“, „gang“, „bordel“ ș.a. asemenea se arată palide/dulci eufemisme în raport cu... *starea națiunii*, „episodul Darvari“,

direct, ar putea fi socotit neglijabil, o gălceavă acolo care nu afectează decât o neînsemnată moleculă socială. Mult ce-i și pasă lu' *preacutură* (cel pe care îl vizează însă artizanii societății civile) de „Serile Darvari“! Un episod nu doar neglijabil, ci și banal, cunoscută fiind totala obediență politică a BOR, atât în genere, dar mai cu seamă de când este păstorită de PF-ul actual, nu pe degeaba poreclit „cel roșu“ (bine'nțele, orice asociație cu purpura rușinii fiind exclusă). Prin corelație însă, corelație cu/intr-un ansamblu, coerent în cinismu-i de restricții fățișe ale democrației, urgisirea brutală a fundației. „Anastasia“ are altă relevanță. Dar nu insist, interzisă fiindu-mi cu desăvârșire dedulcirea la d-ale politichiei. Or, atunci, demnă și cumva chiar imposibil de ocolit într-o revistă pur literară cum a ajuns „Lucașfăru!“ este conversația lansată pomenită între PF Teoctist și Sorin Dumitrescu, chiar și numai prin fragmentele redată în „România liberă“ de sâmbătă 25 mai, deci imediat după înălțare. Un dialog care, prin ce grăit-a PF-ul, merită cu prisosință să fie nemurit într-o antologie a ipocriziei. Ori, încumetându-mă într-o exprimare metaforică, rostirea PF-ului constituie o mostră *nec plus ultra* pentru exemplificare didactică a fenomenului spiritual când de sub sutană, ptiu!, se ițește sfidător copita.

* *Adio!* *matrită* *EX* *plu*

Daniel Vighi, VALAHIA DE MUCAVA

Greu de spus ce anume prevalează în noua carte a talentatului bănățean Daniel Vighi; memorialistica densă, eseul sociologic, pagina de critică, sondarea solului politic, proza propriu-zisă, toate acestea se îngemănează fără urmă de stridență, reclamându-și prezența printr-un soi de reciprocitate a corespondențelor intime. Rezultatul artistic poate fi încadrat în categoria Bildungsroman-ului, dar pare a aparține mai degrabă acelor dificile scrieri vizând fenomenologia românismului.

Fără patimi și redundanțe, fără ieșiri pasionale, autorul scrutează și extrage semnificații surprinzătoare, scrisul său evoluând la o temperatură moderată (poate tocmai de aceea devine extrem de convingător), trădând, în final, ideologia unui moralist nostalgic. (Amarcord, 3800 lei)

SCRIITORI ROMÂNI DIN AFARA GRANİTELOR ȚĂRII

Din lapidara precuvântare a lui Laurențiu Ulici (autorul lucrării) reiese că două segmente temporale au marcat paroxistic fenomenul exilului literar românesc în secolul nostru: anii 1945-1949 și 1975-1989; în primul interval au părăsit țara aproximativ 50 de scriitori, în cel de al doilea peste 200. „Locul de sosire, în ambele momente, Occidentul, cu o preferință specială pentru, în ordine: Franța, Germania, USA. Peste 25 la sută din numărul scriitorilor români debutați după 1960 se află astăzi în exil, peste 40 la sută din numărul celor debutați între 1960-1980 și peste 12 la sută din numărul întreg al scriitorilor români în viață (cu basarabeni, bucovinenii, bănățenii și israelienii – pe care nu i-am luat în calcul – procentul s-ar ridica la peste 20 la sută). Procentul este cu mult mai mare decât al oricărei alte țări din Estul Europei...”, Deci, doar statistica ar constitui, ea singură, un argument forte pentru realizarea unui asemenea dicționar. Laurențiu Ulici recurge, în microstudiul său, la o rapidă radiografiere a fenomenului, disociind inteligent: „Exilul ca fugă, exilul ca fugărire, exilul ca sancțiune, exilul ca opțiune, exilul ca aventură, exilul ca destin. Și încă: exilul ca salvare, exilul ca terapie, exilul ca revanșă, exilul ca refuz. Și iarăși: exilul ca revoltă, exilul ca regăsire. Apoi: exilul din motive politice, exilul din motive economice, exilul din motive personale, exilul din motive psihologice. Și încă: exilul din dor de ducă, exilul din lehamite, exilul din întâmplare. Și iarăși: exilul din frică, exilul din curaj. La atâta morfologie sunt tentat să cred că analogia cu medicina e valabilă: nu există boli, există bolnavi, nu există exil, există exilați.”

Lucrarea – mai mult un repertor decât un dicționar – este extrem de utilă, ea putând constitui premisa pentru un studiu amplu, în care ambele realități – boala și bolnavii – să fie analizate cu atenția cuvenită și, mai ales, fără menajamente. (Fundatia Lucefărul, p.n.)

Pavel Chihai, ȚARA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE BIZANȚ ȘI OCCIDENT

Mănăstirea Govora, monumente de sculptură și pictură din epocile lui Neagoe Basarab, Mircea cel Bătrân, Matei Basarab, biserica argeșeană Botușari, iată câteva capodopere ale artei românești, „filtrate” prin ochiul competent al lui Pavel Chihai. Apoi, după prezentarea câtorva portrete voievodale din secolele XIV-XVI, după evidențierea simbolurilor religioase și după reliefaarea unei serii de însemne sacre de sorginte răsăriteană și occidentală, sunt analizate volume semnate de Alexandru Dușu, Vasile Drăguț, Gh. Mihăilă, Dan Zamfirescu, G.M. Cantacuzino, V. Vătășianu și Theodora Voinescu. Farmecul solidei lucrări derivă din periția autorului și din stilul său elegant, sobru, precis. (Institutul European, 6700 lei)

H.R. Patapievi, POLITICE

Prin urmare, în opinia tânărului eseist (cam în pripă situat pe palierul genilor!) Biserica Ortodoxă Română ar fi suferit o ciuntire a sacralității. Nimic mai fals; din aura sacralității au pierdut (și pierd în continuare) mulți dintre ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, deviați aproape cu voluptate de la îndeletnicirile sfinte spre mizerabilele treburi lumești, or – lucru știut! – a confunda o instituție (mai ales una teandrică) cu reprezentanții ei vremelnici și, vai!, cam nedemni în repetate rânduri echivalează cu o greșeală de ordin elementar. Indiferent de cine și cum le reprezintă într-un moment sau altul al istoriei, Biserica și inefabila ei aureolă divină nu pot fi maculate; administratorul păcătuiește, altarul rămâne însă veșnic pur.

Apoi, nu capii instituției definesc în realitate Biserica. Mădularele reale ale ei înseamnă sutele de mii, milioanele de anonimi, cu înălțările și căderile lor, cu prăbușiri pentru care vor da samă tocmai prin intermediul unei instanțe nu indiferente și, oricum, veșnic imaculată.

Și pentru că veni vorba despre acest popor, să fie chiar adevărat că „el nu are cheag, radiografia plaiului mioritic este ca o fecală; o umbră fără schelet, o inimă ca un cur, fără șira spinării”?! Drăghicescu nu cruțase psihologia poporului român, dar o făcuse cu solide argumente, acuzațiile sale purtau un mesaj constructiv, pe când Patapievi... Oricum, puțin mai mult respect față de limbaj (doar față de limbaj, ca să nu spun mai multe) se impune! (Humanitas, 9900 lei)

Mihai Măniuțiu, EXORCISME

Unul dintre cei mai talentați regizori români de teatru pe care îi avem la ora actuală publică un volum de meditații (glose, reflecții, paranteze) pe marginea fenomenelor socio-politice, despre artă, despre viață, despre moarte. Intelectualul Măniuțiu știe să pătrundă dincolo de aparențe, refuză paradoxul futil, nedumeririle sale au darul de a incita la alte și alte reflecții, la un fel de variațiuni pe aceeași temă și chiar dacă tu, cititor, ai ajunge la o sentință diferită, îți este imposibil să ocolești opinia celui care ți-a provocat meditația.

Carte a unui intelectual rafinat, care știe a nu obosi gândind. (Biblioteca Apostrof, 3000 lei)

ANTICARIAT

Raymond Abellio, LES YEUX D'ÉZÉCHIEL, Paris, 1952

Numele real al autorului: Georges Soules. Născut în 1907, inginer de poduri și șosele. Va locui, între 1944 și 1951, în Elveția. Aproximarea de marxism îi atrage false mari bucurii și reale grave deziluzii. De o inteligență remarcabilă, vedește în schimb lipsă de imaginație, de aici drama scriitorului căruia i s-a reproșat pe drept cuvânt absența puterii de sugestie și imposibilitatea de a afla vreo soluție la căutările sale îndrăznețe. Hereux les Pacifiques, roman încununat în 1947 cu Premiul Sainte-Beuve, a cunoscut un ecou vast, fiind considerat o a doua Condiție umană.

În 1952 va publica Les Yeux d'Ézéchiél, o romanțare a războiului spaniol. Eroul, Drameille, un scriitor celebru, nesatisfăcut de arta sa, pornește în căutarea „structurii absolute”. Abellio avea pretenția că ar fi aflat, în diverse limbi sacre, rădăcinile reale ale limbajului (aluzia la existența unei dimensiuni ezoterice a lumii este evidentă).

La Fosse de Babel, stufoasa carte de peste 600 de pagini, tipărită în 1962, este un pseudo-roman, simbolul principal fiind ruptura dintre spirit și materie, senzație, mai precis. De fapt, această carte îl reprezintă pe realul Abellio: un eseist ascuns sub masca romancierului. (Anticariatul Scala, 8000 lei)

top 5

Librăria Kretzulescu

- Pamfil Șeicaru, *Vulpea roșcată*, (Jurnal ulliterar, 7200 lei)
- Arșavir Acterian, *Portrete și trei amintiri de pușcăriaș* (Ararat, p.n.)
- Witold Gombrowicz, *Ferdurdurke* (Univers, 5000 lei)

Librăria Sadoveanu

- Louis-Ferdinand Céline, *De la un castel la altul* (Nemira, 8000 lei)
- Ioan Petru Culianu, *Pergamentul diafan. Ultimele povestiri* (Nemira, 7000 lei)
- Garcia Márquez, *Generalul în labirintul* (RAO, p.n.)

Librăria Eminescu

- Pamfil Șeicaru, *Vulpea roșcată*
- Gabriela Adameșteanu, *Obsesia politicii* (Clavis, p.n.)
- Arșavir Acterian, *Portrete și trei amintiri de pușcăriaș*

Librăria Alfa

- Silviu Brucan, *Lumea după războiul rece* (România liberă, p.n.)
- Arșavir Acterian, *Portrete și trei amintiri de pușcăriaș*
- Mihail Bulgakov, *Garda albă* (Univers, 7000 lei)

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53

- Pamfil Șeicaru, *Vulpea roșcată*
- Mihail Bulgakov, *Garda albă*
- Ștefan Caraman, *Suflet de rocker* (Mirador, 2500 lei)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

«ZODIA GEMENILOR»

de DAN CRISTEA

Într-o perioadă teoretică în care însăși noțiunea de „eu personal“ e pusă sub semnul întrebării (nu ne spune oare Parthes că „eul“ este un „efect de limbaj“?) și în care, de asemenea, ideile moderniste de autonomie a artei și a artistului sunt trecute prin filtrul unei critici postmoderne, a te declara, mai ales când ești scriitor, apolitic și independent, dică fără opinie, în ce privește atitudinea și simpatia politică, ar însemna, susține Laurențiu Ulici în paginile recente sale cărți de eseuri, a te lăsa mai degrabă în jocul imposturii. Ducând mai departe argumentele autorului dintr-o refață la carte scrisă ironic și autoironic, politismul pentru scriitor, într-o epocă în care politica e declarată drept știință fundamentală a secolului, ar fi o imposibilitate ori un nonsens. În definiție, scriitorul se confruntă, într-un fel sau altul, cu acest real, el însuși textualizat și asociat de politic. Independența, pe de altă parte, ar putea fi menținută cât de cât de un scriitor printr-o atitudine nepartizantă, relativ obiectivă a spiritului critic, o atitudine mai urând de „sine ira et studio“. Cultura ca instituție, înțelegem, ar trebui să fie un teritoriu supra-politic, de interes pur național în care să nu se manifeste interesele stricte de partid. Numai că, observă Ulici în articolele sale pe această temă, tocmai cultura a devenit unul dintre domeniile cele mai politizate ale României postdecembriste. Realitatea concretă, și aici și de acum, pulverizează scurta iluzie a „dublei imposturi“, de a fi și apolitic și independent politic. Articolele și eseurile lui Laurențiu Ulici, scrise așa-zicând de pe marginea „scenei politice, în postura de observator, ori din „centrul“ vieții culturale, în postura de producător, nu sunt prin urmare nici politice, nici „independente“ în sensul de a fi independente la orientarea politicii culturale. Ele sunt implicate, angajate în sensul cel mai bun al cuvântului împotriva unei catastrofale politici de stat și a unui monstruos dirijism cultural. Sunt uări de poziție, într-un cuvânt, contra Puterii. Subscriem astfel la rolul pe care Ulici îl atribuie scriitorului în această fază de tranziție spre reala democrație a statului de drept: „Poate că, într-un mare efort de limpezire, pe jumătate didactic, pe jumătate politic (în sensul înalt al cuvântului) scriitorii ar putea face mai mult decât alții. Pe de altă parte grație înclinației profesionale spre observație și interpretare, pe de altă datorită chilibrului, nu nu mai puțin profesional, în vederea realității. Ei, alături de alții, pot ajuta la mai dreapta înțelegere a diferențelor dintre realitatea de azi și realitatea de ieri, pot convinge, prin argumente serioase, despre natura aparentă a asemănărilor și pot face, înalment, să încolțească firul de iarbă al speranței în afectivitatea celor care, astăzi, sunt lipsiți de sentimentul că istoria se repetă“ (p. 118).

„Observațiile“ politice ale lui Ulici din perioada august 1991-iunie 1993 nu și-au pierdut actualitatea, mai ales acum, când ca și atunci când ele au debutat, ne aflăm în fața unor noi alegeri. Ele se adresează deopotrivă guvernanților și guvernaților. Ca orice relatare „istorică“ și aceasta de față se bazează pe

„fapte“ (date și informații) înscenariate printr-o interpretare și explicație figurative. Dedesubtul evenimentelor se poate citi astfel o piesă de teatru, un scenariu, în tonurile preponderente ale farsei și ale dramei, iar personajele principale sunt aici mai ales Prostia (Incompetența), Minciuna și Corupția. Prostia, echivalentă cu neexercitarea facultăților intelectuale, ține de ritmul biologic, de preocuparea de a supraviețui. Ea este, după cum se știe, tautologică, repetitivă, închisă în sine, inaptă de dialog și comunicare, refractară față de prezența „celuilalt“. Prostia, spune La Bruyere, e o „încetineală a minții, exteriorizată prin vorbe și fapte“, în cuvintele lui Descartes „prostul se baricadează, monologhează cu propria-i idee fixă“.

Despre un asemenea tip de prostie scrie și Laurențiu Ulici atunci când vorbește despre „imperturbabila prostie care s-a cuibărit bine de tot la etajele Puterii și de consecvența hoție care și-a făcut loc mai peste tot la etajele inferioare“ (p. 15). Tot de prostie, adică de încremenirea în cutume perpetuate în timp și ajunse a fi privite ca „natură“, țin și așa-numitele „păcate autohtone“. Ulici are curajul să le numească pe câteva, în ciuda unui naționalism necritic care exaltă fals-patriotic imaculatul conținut al ființei naționale. Acestea ar fi „perspectiva catastrofală“ („înlocuirea acțiunii prin vaiet“), „comportamentul descărcăreț“, „propensiunea spre resemnare“, „nesățioasa noastră poftă de glumă“. Prin asemenea „breșe ancestrale“ au putut apare și au proliferat în vremea mai recentă și „figurile deprimării morale“ (suspiciunea, neîncrederea, minciuna) și „cutumele unei mentalități de tip colectivisto-comunist.“

Istoria celor câțiva ani postdecembriști e pusă de Laurențiu Ulici sub semnul „Zodiei gemenilor“, personificări teribile ale Minciunii și Corupției: „Încet-încet, cu o încăpățănare criminală, profitorii revoluției din decembrie '89 ne-au împins spre o linie în care minciuna și corupția sunt rege și respectiv, prinț moștenitor“ (p. 128). Stilul pamfletar bogat imaginativ, venit în completarea și susținerea unei argumentații în genere bine strânse din punct de vedere logic, e de semnalat în expresii tăioase, memorabile, de tipul „atleții fripturii“ sau „invazia fripturiștilor în teritoriile deciziei“, precum și în rânduri cum sunt următoarele și în care se aliază sugestiv metafora cu descrierea pseudo-științifică: „La umbra unor interese politice care, pentru a se impune, recurg la minciună, dezinformare, populism și tergiversare, ciuperca poliformă a corupției poate, fără mari eforturi, să se dea drept orhidee. În fenomenologia corupției intră astăzi, numai aparent paradoxal, tendința convertirii sărăciei majoritare în bogăție minoritară. A scoate apă din piatră seacă pare să fie emblema inconfundabilă a corupției în societatea românească de azi“ (p. 131). În acord cu majoritatea comentatorilor, de la noi și de aiurea, ai fenomenului „tranziției“, Ulici îmbrățișează și exemplifică ideea că ieșirea din comunism nu se produce de la sine, ci printr-o bătălie de lungă durată a schimbării mentalităților.

Articolele și eseurile pe teme literare și

culturale aduc în centrul atenției problematici de interes stringent cu care domeniile respective se confruntă în clipa de față și în aceea de perspectivă. Situația literaturii române în lume, reconsiderarea literaturii dintre 48-90, tendințe care se manifestă acum în spațiul nostru literar (cultural), starea și perspectivele criticii și cărții de critică literară, „elită“ și „consum“, instituții literare și culturale, precum și modul lor de funcționare actual sunt printre subiectele abordate cu preeminență în această secțiune. Laurențiu Ulici se află aici cu adevărat în „centru“, cu alte cuvinte este bine avizat de mecanismele existente în domeniu, de felul cum merg ele (de obicei dezastruos, în fața cu Ministerul Culturii, „dinozaurul“ dirijismului cultural) și, mai ales, capabil de a produce diagnostice exacte și propuneri viabile de remediu. Dintre diagnostice așa cita pentru pertinenta simptomului pe cel privind tentația „frivolizării“ discursului literar de după '89: „Numărul relativ mic de cărți românești de beletristică, scrise și apărute după '89, este, totuși, suficient pentru a ne ajuta să constatăm o tendință, destul de apăsătoare, de schimbare în ordinea estetică a literaturii. Este vorba de frivolizarea discursului literar, mai cu seamă narativ, probabil din dorința autorului de a satisface un presupus orizont de așteptare al cititorului, socotit a fi – așa cum arată piața cărții – acaparat de literatura zisă de consum“ (p. 199).

Ultima secțiune a cărții („Întoarcerea în Ithaca“) cuprinde scurte eseuri și consemnări despre cărțile unor scriitori români din exil sau din afara granițelor, publicate în România după '89, de la Mircea Eliade și Emil Cioran până la tânărul poet basarabean Vasile Gârneț. Cu excepțiile de rigoare, trebuie spus că nu sunt cărți care să producă mari revelații sau răsturnări spectaculoase de perspectivă. Petru Popescu, de pildă, scrie în engleză la fel de prost și comercial-orientat cum scria și în română. Dacă aici și în cazuri asemănătoare sunt de acord cu comentariul în genere rezervat al criticului, mă despart categoric de Ulici atunci când consideră encomiastică că „Petru Dimitriu este, la această oră, cea mai înaltă expresie a spiritului românesc în lume. Spiritul unui popor născut creștin“. Nici vorbă!

Scrise când cu umor sceptic, când cu indignare, când cu logică răceală demonstrativă care nu exclude simțul pentru grotesc, eseurile lui Laurențiu Ulici din „Dubla impostură“ reprezintă o binevenită radiografie critică a momentului politic și cultural actual.

Laurențiu Ulici: „Dubla impostură“ (Eseuri), Cartea Românească, 1995

viorel mureșan

Ex libris

leul pe cărți mi se părea că doarme
când îl văzui întâi și nemișcat
apoi nisip cuvintele se fac
ne umple ochii o pulbere de piatră
ne bat sonore schije peste mâini
leul pe cărți târa în urma lui deșertul
și paginile smulse din cotoare
într-un amestec se roteau prin săli

eu într-un colț la câțiva ani prindeam
câte o

foaie
și tot le adunam legând o carte
din albe
negre
palide
oglinzi

am aprins un deal
stau la poală să-mi cadă
cenușă pe cap

Rugăciune

șoaptele strâmbele
„praguri de uși
și apusuri de soare“
structurile viermilor
par care cu boi
în lumina absentă
mâinile mâinile
cât își vorbesc
ca secunde căzând de pe turla
fie-le gropile
lină prelingere
înspre stingere

ceasuri de seară
zburând rândunica
atinge pământul

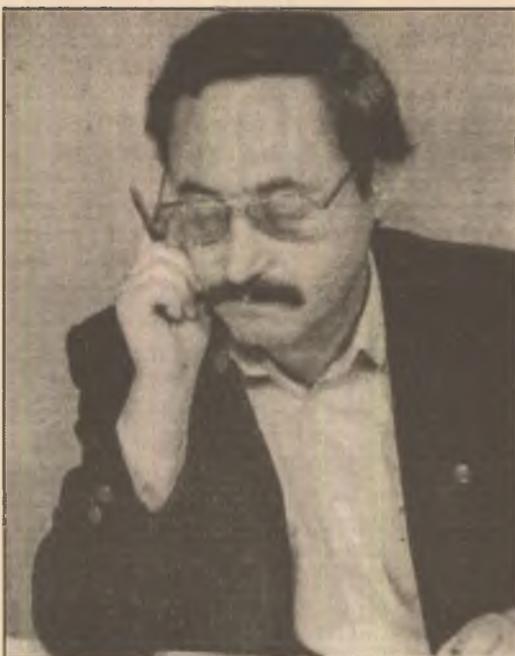
Fotograful

o tânără femeie ținea copilul ridicat
deasupra
capului ei;
fotografia cu el împrejurimile

soldat pierdut de ai săi
un mac pe câmpul
cu margarete

Fragment

mai alb decât cerul era fumul

spitalului de
nebuni
și se coșcovea ca o mireasă cu
simțul
umorului negru
în fața sobelor cu ceasornice
pneumatice
timpul intra sub cenușă
așa cum ar traversa marea pe o
punte
și pe furtună
un șir de soldați

sânii ei: doi îngeri
pe clanța de la ușa
bisericii

Fragment

scrie cu sânge și taci

așa porunci mâinii mele de cârpă
cu o voce de uleiuri întinse pe mare
păianjenul

scrie cu rouă pe fața unui copil
adormit
când se va trezi să i se pară
că el a spus propozițiile acestea

urme de berze
pe nisip câte vieți
se vor alege

Absenții

seară de martie
patru sau cinci oameni
se scufundă încet
în nămol

peste capetele lor
tot mai jos
apusul

ora de desen:
a fost vântul prin
penele unui cocos

Album de familie

răsfoim împreună
albumul cu vârcolaci

ne minunăm mult
de fețele lor
ceasuri bune din noapte

țin în mâini
fiecare câte un craniu
pe care lipesc timbre
până ce li se usucă limbile

suntem la jumătatea albumului

în colțul din stânga sus
tu
cu fața acoperită de lună

eu
în partea de jos
cu capul tăiat

măine seară
continuare

prin tunel bunicul
vine din morți: o
cucuvaie în horn

Fragment

acolo-n spital
voi duce cu mine un peisaj mineral
va mușca un câine ceață
cu limba abia dezlegându-i-se
dintr-o biserică de întuneric și gheață
pe podul de fier se va lamenta un
jurnal
prin semnăturile tremurate
la mijlocul titlului va avea și o literă
goală
prin care se vor vedea ceruri subțiri
și crăpate
iar deasupra lor mult rourată și
plină de cuihuri
se va tot lăfăi o chelie
împinsă, încet, înainte de-un gât
din ațe
de păianien fir-ar-să-fiel

TRANSPARENTA INTEROGAȚIEI

de IULIAN BOLDEA

Poezia pe care ne-o oferă Virgil Leon în volumul său de debut intitulat sugestiv **Unu** (Biblioteca Apostrof, 1996) nu e provocatoare decât în măsura în care se oferă ca model estetic și/ sau antologic, un model mai curând de contrast față de realitatea proliferantă și agresivă ce ne înconjoară. Poemele lui Virgil Leon mărturisesc, înainte de toate, o anume voință de constructor; arhitectura poemului se subsumează cu exactitate, s-ar zice viziunilor poetice, încât între potențialitățile ideale ale eului liric și realizarea efectivă a acestora distanța se estompează până la absență. Oricât de paradoxal ar părea, poezia lui Virgil Leon se remarcă printr-o referențialitate restrânsă, în măsura în care poetul se supune imperativelor proprii interiorității, refăcând, în versuri epurate de orice crispate afectivă, un itinerariu al eului torturat de interogații chinuitoare, de dileme insolubile sau de insurgențe poetice: „Cea mai lentă sinucidere/ este scrierea poemului. / sfârșind (?), / îți strigi numele. Și/ strigătul se lovește/ de zidul unei absențe mute./ Ca un vânt deasupra/ unei mări pustii/ și reci./ Ca o moarte/ prin care ai mai apucat să treci// Tu, sânge, tu ești/ clovnul dinlăuntru./ tu ești saltimbacul/ ce s-ar fi convenit să fiu./ Tu ești diabolicul/ Val roșu de răs/ din ființa îndurerată/ Tu ești cel spunând/ încă nu/ încă nu...”

Reflexivitatea e, în aceste poezii, camuflată îndărătul unei percepții similitagice a realului, ea, reflexivitatea fiind prezentă mai curând în expresia intelectualizată decât în modalitățile „operatorii” ale versurilor. Autopsihiile lirice care sunt înscenate aici își arogă o ținută onirică decisă, în sensul unei travestiri a obiectelor din regimul lui aici și acum într-o imponderabilă lume al lui als ob, în care lucrurile și ființele scapă de teroarea deterministă a timpului și spațiului, asumându-și o logică fantastonirică, pe ale cărei dimensiuni ființa își recapătă sacralitatea ei originară. Delicată și sensibilă, privirea poetului pare provocată mai curând de absențele decât de prezențele lucrurilor, ceea ce nu este încă, de presentimentul ființării

sau de „blancurile ciudate dintre ființe, de înfiorările misterului iscat de limitele fragile dintre văzut și nevăzut, dintre sacru și profan: „Ceea ce rămâne după plecarea odăilor/ în migrația nocturnă: un/ nehotărât parfum de fostă ședere/ verdea, milostiva culoare a plictiselii./ spaimele suprapuse ale sufletelor orbecând în/ vidul dintre obiecte./ sobolii subțiratici și reci ai cuvintelor./ galeriile lor vizibile încă în aer./ Ca și cum o libelulă ar traversa linia de hotar/ și ne-ar șopti pe urmă o vorbă-nmiresmată...”

Rece și intelectualistă mai degrabă decât sentimental-afectivă, poezia lui Virgil Leon se complace cu o anume voluptate în jocul ironic al memoriei livrești care reînvie și recompunе imagini lirice de o expresivă transparență, ce ne induc o inevitabilă senzație de déjà lu. Pe de altă parte, memoria – un topos privilegiat al acestor versuri – are întrucâtva funcția acelei anamnesis platonice capabile să refacă, în mod imprecis, nesigur, conturul ideal al lucrurilor. Între „memorie” și „vuietul/ surd al instinctului”, poetul trasează un contrast lipsit de echivoc, acela dintre ritualul purificator al amneziei poetice și freamătul carnal, orb al ființei.

Calofile și riguroase, transparente și precise sunt poemele „de dragoste”, în care conturul ființei iubite capătă un halou mitizant, o grație imponderabilă ce transfigurează chipul evocat până la o sugestivă absență a determinațiilor: „Ea crede că umbra e numai/ molatecă absență./ sprânceană de vid/ și nu întuneric, întuneric sfios.// Ea nu știe că umbra suliței/ poate ucide aiudoma suliței// Ea se îndepărtează de straiete/ reci ale poemului./ schelăria grațioasă a trupului/ vestește un edificiu calm(...)”.

Rigoarea geometrizzantă placată pe o participare afectivă redusă a eului liric – poezia lui Virgil Leon are, parcă în ciuda aerului său intelectualizant și livresc, substanță estetică și prestanță expresivă. Ea se naște dintr-o irepresibilă „foame de Unu”, ca recurs poetic la o lume marcată de disoluția multiplicității.

EXECUȚIA RATATĂ

de VASILE SPIRIDON

Cadrele novelistice ale romanului **Ion Aluion** (Editura Cogito, Oradea, 1995; ediție, prefață și dosarul unei existențe de Ion Simuț) ar putea să lase impresia de limitare a perimetrului din scena ficțiunii, pe care se decide soarta unui adolescent, însă poetica scrierii respiră din plin epica de atmosferă simbolică, de parabolă a opresiunii absurdui. Amănuntele terne din viața unui sat bucovinean conțin premisele coerenței de parabolă tragică disipată în real și motivația discretă a gesturilor și faptelor personajelor. Deși simțim irismul poetului Mircea Streinul în descrierile de seisaj și în viziunile cosmice (apar foarte des cuvintele „cer”, „lună”, „stele”; doar „soarele” obține conotații crud realiste), precum și în investirea personajului principal cu o viziune naturistă, trama epică este axată de ipostazierea realităților a unei secvențe ilustrative pentru soarta bucovinenilor vitregiți, aflați, în acest roman, sub minutul pericol al confruntării, din timpul primului război mondial, între armatele rusești și austriece

Avea dreptate un eseist să afirme că pe noi românii, întotdeauna o invazie ne-a scăpat de alta.

Pe acest fundal de specific național, Mircea Streinul proiectează fapte reale, localizate în timp istoric și în spațiu geografic și fidele dinamicii sociale. Chiar dacă nu lipsesc unele ritmuri religioase și recuzita specifică ortodoxismului interbelic, autorul rectifică și „umanizează” imaginea fanatizată a sentimentului patriotic simplist înțeles, exprimat, în perioada scrierii romanului, prin formule lozincarde jaculatorii și prin manifestări, infestări și manifestații de un misticism epileptic. Acest fapt e cu atât mai important cu cât știm că pe atunci se putea observa semnătura celui care va scrie **Legionarii urcau spre cer** în publicațiile de extrema dreaptă.

Ion Aluion reprezintă o ipostază a omului comun, a unui adolescent căzut victimă megasturării imperiale, aflat la cheremul criteriilor sumare ale Codului marțial. Comandantul postului de iandarmi dintr-o mică localitate bucovineană

austriacul Dreher, prezintă un caz patologic de cinism; obsedat de pericolul actelor de trădare, el crede că are meritul de a fi descoperit în persoana unui nevinovat adolescent un spion redutabil. Cu o perseverență și o satisfacție diabolice, wachtmeister-ul urmează să-și ducă la capăt planul de execuție și începe cu schingiuirea sadică a arestatului și cu simulacrul de judecată, în care se ferește să aibă vreun amestec direct în pronunțarea sentinței, rostită forțat de primarul, român, al comunei. Adevăratul călău lipsește la sfârșit; el este improvisat în altă victimă a soartei, un cerșetor. Într-un regim opresiv și militarizat, oricui i se poate ordona să suprimе pe altcineva și astfel, ni se pare, „piteștizarea” nu ar fi un fenomen exclusiv românesc, iar protocronismul nu mai poate fi dovedit în acest caz (apropro de protocronism, francezii, ne-au luat-o înainte cu acest motiv al execuției precipitate înaintea de apariția trupelor adverse, odată cu scrierea, în secolul trecut, a nuvelei **Moș Milon**, de către Maupassant).

Înscenarea unei execuții comportă un ritual destinat (cu implicarea ideii de destin) să consacre simulacrul de respectare a legii, să reinstaureze ordinea perturbată temporar printr-un scenariu impecabil, care să mascheze conținutul odios al actului în sine. Regia acestui asasinat în regulă tinde să impresioneze și să înspăimânte adunarea, dar să creeze și aparențele unei consimțiri populare. Fetele nici nu știau pentru ce sunt chemate în centrul satului, ele venind îmbrăcate ca la nuntă și vor participa, în fond, la una mioritică. Cu cât e mai incertă culpa pentru o pedeapsă capitală, cu atât apare mai necesară ducerea la bun sfârșit a ritualului propus, însă precipitarea evenimentelor (apariția trupelor rusești) îl determină pe wachtmeister să renunțe la predica pe care trebuia să o țină cu sila preotul român și să dorească moartea cât mai grabnică a victimei. Romancierul surprinde foarte bine împrejurările acestei asasinării în fața comunității, de o silnicie prost mascată, comisă de un dement sub protecția legii.

Ion Aluion împlinește un destin cu valoare simbolică, de martiriu cristic (sub spânzurătoare simte o nesfârșită sete, iar asistenței i se pare că plânge cu lacrimi de sânge), spaima biologică elementară fiind sublimată într-o direcție tanatofilă. Personajul suferă o manifestare a Erosului convertit, prin influența maternă, în religiozitate, dragostea pură pentru Rozalia reprezentând o contrapondere lumească a iubirii evanescente față de dumnezeire. În final, este apoteozată demnitatea inocenței aflată singură în fața lumii și pregătită sufletește să accepte moartea cu seninătate. Eroul ar fi putut să scape în drumul spre spânzurătoare, însă a refuzat să profite de ocazia ivită întrucât l-ar fi apăsât toată viața infirmitatea cauzată de Dreher, care îi scosese un ochi. Ion Aluion ar fi resimțit, într-un anumit fel și în alt mediu, drama lui Radu Comșa, din romanul **Întunecare**, și a ales, de fapt, aceeași soluție, a sinuciderii (critica a făcut, deja, raportările convenite și la **Pădurea spânzuraților**). În **Ion Aluion**, roman cu structură de tip clasicist, analiza psihologică, atâta cât există, pare oarecum simplistă datorită stilului, pentru că autorul explică senzațiile personajelor prin comparații cu termeni care nu sunt luați din sfera vieții „intelectuale”, ci din aceea a traiului domestic, a locului rustic unde se întâmplă drama.

Istoricul literar Ion Simuț are marele merit de a fi scos și restituit din debaraua în care culturnicii comunismului țineau ascunse valorile marginalizate romanul **Ion Aluion**, operă asupra căreia planau două capete de acuzare: spațiul de desfășurare al acțiunii nu menaja deloc susceptibilitățile Ambasadei de pe Șoseaua Kisselef, iar autorul se făcuse vinovat de simpatii legionare. Așteptăm și restituirea altor romane ale lui Mircea Streinul (**Viața în pădure**, **Drama casei Timoteu**, **Lupul în țara Huților**, **Soarele răsare noaptea**), chiar dacă se pare că valoarea cărții de față ar fi depășită (după afirmația lui Virgil Ierunca) doar de opera **Prăvălia diavolului**. Scrierile minore ale oricărui autor important (și Mircea Streinul este unul dintre aceștia) au dezvăluit și explicat întotdeauna foarte

constantin olariu

De sus, de pe culmea dealului, uriașul copac putea zări toată mișcarea văii, pe o întindere destul de mare. Lui însă îi plăcea să privească tăcut, atent, parcă vrăjtit, tocmai fluviul, mereu sau aproape mereu neschimbat, în mișcarea lui lentă, maiestruoasă, gravă, cu apa curgând din an în an mai brună, mai tulbure între malurile depărtate. Îl privea de două sau poate de trei secole, și trăia împreună cu el rostogolul iute al anotimpurilor, primăvara părăndu-i-se că soarele e tânăr și, după albul iernilor, altul, un alt astru.

În amonte fluviul se ivea departe, la împreunarea unor spinări domoale, albastrii, de cele mai multe ori pierdute în ceață, în aval apele dispăreau brusc pe după un șanc mai înalt, sub care cădea abia auzită apa îmbelșugată a unui izvor tășnit din stânca abruptă.

Îi plăcea apoi să privească ades vasele mici sau mari ce lunecau în susul și în josul fluviului, iar seara târziu veghea cu încântare jocul mereu neastâmpărat al luminilor multicolore ale marelui oraș ce răsufla adânc înainte de a dormi.

Mai apoi îi plăcea să asculte dangătele clopotelor trase de vecernicie, ale celor mari, profunde, pornite din semețe turnuri de catedrale și biserici uriașe, umplând bolta cerului și acoperind vuietul estompat al vieții. Dar din toate turnurile nu le vedea tocmai pe cele mai apropiate și mai maiestruoase, aflate foarte aproape, însă ascunse vederii sale de un alt copac uriaș. Și nu vedea încă multe altele despre care însă auzise destule de la clienții așezați la o anumită masă, foarte apropiată de el, pe care-i putea asculta în voie. Nu vedea înspre stânga mai nimic, decât un șir des de copaci și un zid foarte gros, masiv, de piatră, cu creneluri ample, dincolo de care se auzea vuietul estompat al orașului de sus, al străzilor în pantă, al magazinelor de artizanat, cofetăriilor, braseriilor, micilor restaurante, bistrouri, cafenele espresso, beciuri, vinării, cu nume atât de pitorești, ce-i intraseră cu plăcere în auz: Fluturile albastru, La micul prinț, Piticii mari, Irodella, Pana de egrete, Marocco... Dintre toate acestea însă, aproape toți care trecuseră pe acolo rostiseră cu admirație trei nume, care cu timpul ajunseseră pentru el un Eldorado: Butoiul de aur, Pipa mică, Șaptele de ghindă. Acolo da, la Butoiul de aur, era până și iarna cald și plăcut și se cânta, la Pipa mică puteai afla tot ce se întâmpla pe întreg mapamondul, iar la Șaptele de ghindă ieșea omul rotund și fericit, cum auzise de la un bărbos ce-și sorbea cafeaua destul de des la umbra lui răcoroasă.

Iar acum, din înălțimea lui, privea, ca de atâtea

APUS

ori, la masa aceea ascunsă, ultima, cea mai ferită, de pe șirul pietruit al bastionului, – masa lui preferată. Pe fața de masă de albastrime pură a unui cer italic, scăldată de razele căldute ale soarelui, o muscă se plimba leneșă pe marginile unei scrumiere albe, triunghiulare.

Doi oameni, un bărbat și o femeie, ședea tăcuți, cu fețele îndepărtate în jos spre fluviu. Se uitau căutând parcă o amintire, ceva plăcut, petrecut cândva cu ani în urmă, și numai zâmbetul din ochii lor trăda această duioasă întoarcere în timp.

Sosi un chelner. Tânăr, zvelt, îmbrăcat în frac roșu, cămașă de un alb imaculat, pantaloni negri, papion cu buline. O înclinare grațioasă: „Bună seara. Ce doriți să serviți?”

Plăcerea lui, aceste mici oaze de cuvinte, amabilități, nimicuri – când mai afla și el ceva. Când mai auzea și el ceva nou, în afara dangătelor de clopot arcuite peste fluviu.

De data asta, însă, tresări surprins. Rămase atent, fără nici o vibrație, crezând că-l înșeală auzul.

Bărbatul, un domn vârstnic, făcu gânditor comanda, apoi, după ce chelnerul plecă, se întoarse spre femeie și-i spuse ceva, – un lucru care-i rămase lui neînțeles. E drept, i se mai întâmplase așa ceva, dar acum îi era ciudă, păcat de amurgul acesta cald și splendid, ca din ilustrate, – „Oh, ăștia-s niște străini”, își zise amărât, dar apoi liniștea celor doi străini se revărsă încet-încet asupra sa și continuă să-i urmărească discret, cu interes.

Curând, tânărul chelner se întoarse cu o tavă, aducând două boluri cu un lichid străveziu, limpede ca apa, două pahare mari cu apă minerală și două ceșcuțe cu cafea. Înainte de a se îndepărta, îi întrebă dacă mai dorește ceva. În clipa aceea domnul începu să vorbească în limba pe care-o înțelegea și el.

– Scuză-mă, dar vorbesc destul de dificil, sunt străin... Aș dori să te întreb ceva, poate știi... Am mai trecut o dată pe-aici, acum vreo cincisprezece ani, și am șezut tot la masa asta... și tot cu doamna. Era tot așa, toamna, în octombrie, într-o zi la fel de frumoasă. Numai că, ei da, eram ceva mai tineri (și arătă cu un gest vag spre părul său). Știi, atunci am

cunoscut aici un chelner care ne-a servit și-am stat mult de vorbă cu el. Ne-am și fotografiat împreună, la masa asta. Am petrecut atunci niște clipe minunate. Era un chelner de elită, așa se considera. Și citise foarte mult, avea în vârful limbii citate din scriitori de demult și în felul lui era un filozof...

Aici, chelnerul cel tânăr, care ascultase cât se poate de politicos, tresări atent și ridică brațul, ca pentru a rosti ceva, dar socoti poate că nu se cuvine să-l întrerupă pe client. Numai pe față i se ivi expresia unui vădit interes.

– Ne-a surprins ce bine-mi cunoștea țara de unde veneam. Deși nu era nici ceasul, nici locul potrivit, ne-a adus un mic taraf care ne-a cântat ceva de pe la noi, i-am mulțumit, da, i-am mulțumit din tot sufletul, așa ceva întâlnești mai rar.

Ochii tânărului chelner păzură deodată iluminați și pe chip i se așternu un zâmbet aproape copilăresc, de-o puritate neașteptată. Vârstnicul domn observă îndată lumina aceea de pe fața tânărului și continuă precipitat:

– O, scuză-mă pentru paranteza asta lungă, știu că poate părea absurd, dar poate că-l mai ține minte cineva, vreunul din colegii dumitale mai vârstnici de-aici, știu că în breasla asta oamenii se mai cunosc, – era un chelner bătrân, înalt, voinic, avea un umăr puțin căzut, părul alb-alb cu cărare la mijloc, stai un pic, acuș îți spun și cum se numea, un moment...

– Da, știu despre cine vorbiți, se auzi deodată glasul sugrumat de emoție al tânărului chelner. Nu v-a mai poftit să veniți și altădată, să vă facă el o surpriză? Că așa făcea el când îi plăcea de un client, avea el o vorbă: supremum vale! așa zicea asta-i pe latinește, ultimul bun-rămas... Și purta mereu o floare la butonieră...

– Da, avea o floare mare la butonieră, i-a oferit-o doamnei, când am plecat. Așa e...

– Și mergea puțin legănat...

– Da, așa e, mergea puțin legănat.

– Și... – în ochii tânărului apărură un abur – și...

– Așadar, l-ai cunoscut și dumneata? Că tare mult aș vrea să aflu ce mai e cu el.

– Da, îl știu. Era bunicul meu. El m-a adus aici. Că, știți, noi, neam din neamul nostru, suntem chelneri, și tata și bunicul și străbunicul... Bunicul, el era! S-a stins acum trei ani. A lucrat aici până la bătrânețe... El m-a adus aici, mi-a spus că e frumos, lui îi plăcea... toată priveliștea asta, și tânărul făcu o mișcare largă cu brațul spre panorama văii în care fluviul curgea mut.

Apoi, după o scurtă pauză, reluă îngândurat:

– Vă doresc să vă simțiți bine. Mai revin.

De sus, copacul îi privea pe cei doi. Tăceau iar, sorbind încet din ceștile fine și din boluri, cu ochii pierduți în zare, cu chipurile luminate de amintiri și de soare.

Îi privi multă vreme așa, apoi simți nevoia... moșăie puțin.

Într-un târziu, se trezi auzind glasul limpede, nou, al tânărului chelner:

– Și mai poftiți pe-aici!

Își coborî privirea obosită. Jos, masa era goală. Ultima masă.

Numai musca aceea afurisită continua să se rotească, de astă dată pe marginea unuia dintre boluri, sătulă de mirosul îmbătător urcat spre ea.

Îl apucă îndată o ciudă cumplită, dureroasă, pe musca aceea, care putea să se miște, să zboare pe unde vrea, să vadă piațeta și stradelele, să vadă cofetăria în stil florentin și Butoiul de aur și Pipa mică și Șaptele de ghindă, despre care auzise atâtea... Și da, și turnurile catedralei, de unde venea glasul profund de clopot mare, de aur.

Încet, încet, lumina soarelui scădea.

Deodată, ca beată, musca se înălță deasupra mesei, făcând un ocol mare, apoi se avântă în jos, spre apele fluviului.

O urmări cu privirea, invidios, încrâncenat. O urmări cu ochiul său ca de condor, până când găza dispăru înghițită de aburii fluviului și de o pată de ulei, vânăta în lumina amurgului.

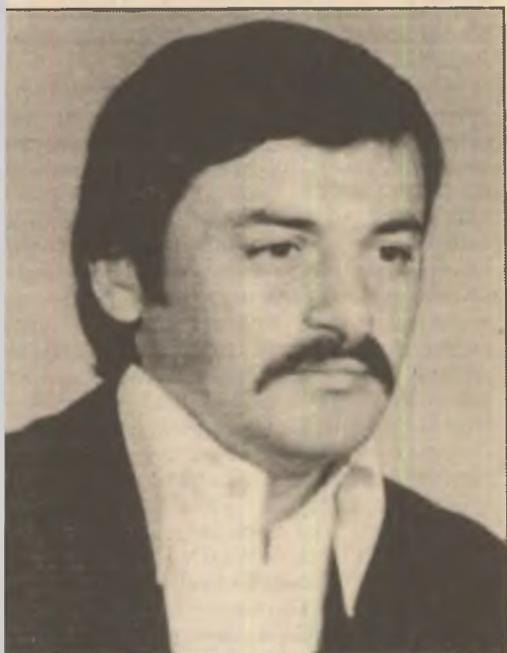
În momentul acela se simți străbătut de un fior rece. Fără să vrea, îi veni în minte părul înspicat de fire albe al celor doi străini. Și își coborî privirea peste tot trupul său înalt, uriaș.

Era plin de fluturi mari, galbeni și arămii, ce-și luau când și când zborul, lent, mereu în jos, spre

A BĂILE CIUBĂR

Ștefan
Jurcă

Încă n-au început vâpăile lui cuptor. Ar trebui să-mi fac ordine între lucruri dar ceva nu mă îndeamnă la treburi gospodărești. Am puterea să mă bucur în acest haos pentru că pot respira și chiar pot bea un pahar cu vin. De asemenea poftesc la o țigară și la o lectură de gazete. S-a trezit Lalu. Îi citesc primele rânduri scrise. Zâmbește. L-am trimis să-și spele ochișorii. Mă gândesc la ulița satului, liniștea care ar trebui să zacă acolo. Ficusul care și-a odihnit aici rădăcina, în pământ adus de-acasă, e acum pe balcon și parcă zburdă în mușenia lui. Sub masa mea sunt două lucruri cioplite din nukul bătrân ce străjuia casa nouă. S-au uscat nukul, tata l-a fasonat și l-a pregătit pentru foc. Poate că eu mi-am amintit de nukul lui Ioan Druță privind-i nervurile, l-am nângâiat, apoi m-am jucat cu securea cioplind iară o idee anume până ce au rezultat două figuri. Mi-am amintit că la Moneasa am văzut în muzeul memorial Gheorghe Groza două capete din ipsos: mama și tata. Dar a ieșit altceva din mâinile mele, un fel de Nefertiti și un personaj necunoscut, pe undeva aduce cu Mircea Logulescu. Sub masa de scris par două scăunele.

Doamne ai grijă de cuvântul meu și nu-l lăsa risipei vânturilor rele.

La Băile Ciubăr, îmi spune, acolo e singurul loc bun pentru tine, pe pârâul Gaiței! Și așa am făcut. M-am dus acolo. Am plecat noaptea și am ajuns la Sfânta Ana dimineața, unde nu am legătură spre Denis decât după două ceasuri. O surpriză plăcută doar pentru un tâmpit. Ba, mai mult, prin gară bântuie un răzvrătit, prost îmbrăcat, care înjură guvernul și pe președinte. Vodca e apă chioară, zice. Toți fură. Poate Cuza și Ana Blandiana ne mai scot din rahat. Șeful de post îl calmează: Peste jumătate de ceas ai primul tren. Ai buletin? Să-l văd. Să pleci imediat. E tocmai trenul cu care trebuie să pleci și eu. Altă surpriză neplăcută. În gară la Denis nu

mă așteaptă nimeni. Ce penibil.

Ulița e plină de praf și rahat de găște, n-am fost acasă de nouă luni. S-a stricat satul. Se urăsc și se bârfesc. Pe vremea împușcatului parcă aveau în ei un dram de omenie.

Lucrările agricole s-au terminat, urmează transportul păioaselor în ogradă. Bivolii s-au cumișit numai carul e mai șubred decât anul trecut, la două roți i se desface riful, există pericolul de a compromite transportul de pe holde. N-am găsit nici un rotar prin preajmă, Germănelul e singurul fierar în sat. Ziua merge la servicii, e portar la bancă, după masă lucrează la câmp. Nu are timp de covăcie. Ascult greierii ce cântă cu apetitul sporit de răcoarea serii. Fumez aproape pe ascuns, tata este irascibil, abia așteaptă un motiv să-și descarce nervii. A fost un an bun pentru grâu și ovăz, în schimb, fructele nu s-au făcut din cauză că pomii înfloriți au înghețat în urma zăpezii din primăvară.

Casa veche a fost construită în 4 VII 1941. Vărul Mureșan, Tijlărul, Dumnezeu să-l odihnească în pace, s-a întors de pe front rănit la o mână. Atunci i-a surâs bunicului norocul și s-a hotărât să-și termine casa. Am dat jos pământul de pe fațadă, fereastra mică de la cameră am montat-o pe locul ferestrei de la târnaț iar în locul ei am așezat o fereastră nouă, cumpărată de mama, cu trei aripi. Asist la tencuitul tavanului apoi vopsesc ferestrele în alb, să fie mai crem, zice mama, care se pricepe la nuanțe, fațada e în gri cu ornamente albe. Cel mai greu de procurat este nisipul, nu se găsește decât pe Criș. E al doilea an de când lucrăm la renovare. Cel mai greu ne-a fost când a trebuit să transportăm pământ galben mai din sus de morminți. Era secetă, pământul era tare și albit la suprafață, bivoliile nu vroiau să stea în loc. Târnăcopul sărea din el ca din piatră. Mă încurajam din respect pentru tata, zicem că așa a fost și în Malraux, în Calea regală cu transportarea statuilor, altfel lăsam baltă totul.

Suflarea casei este pe câmp. Rămân să mă odihnesc. Încerc să scriu. Nimic. Am în fața ochilor trei scări: una urcă în podul casei, una la cotețul găinilor și alta în podul grajdului. „Denisul a polarizat viața Zarandului devenind orașel în anul... și un conglomerat eterogen asemănător cu pământurile de peste mări și țări unde erau exilați recalctranții europeni, ca mai apoi să devină un eldorado local...” Un petec de ziar rătăcit prin curte. Îl așez pe trepte. Într-un butoi de plastic, rețezat pe jumătate, mi-am lăsat apă la soare, să se încălzească. E în grădinița din spatele casei, unde mama are trandafiri altoiți și flori nemțești, galbene. Practic, e un ciubăr din plastic, fapt pentru care casa veche a ajuns Băile Ciubăr. Mă spăl pe cap, apoi pe picioare, arunc apa și mă limpezesc. Ce bine se potrivește versul lui Nichita: pușca este compusă din trei părți: partea de sus, partea de mijloc și partea de jos. Așa este: sunt gol pușcă. Iau urgent prosopul și mă învelesc. Nu mă pot vedea decât vrăbiile.

Nu mai știu din ce an să fie poza aceasta pe care o păstrez în mare taină. Nu poate fi decât de prin anii șaptezeci, deci un sfert de secol să fi trecut de atunci. E o poză mică în alb negru cu marginile zimțate, ca un timbru. În colțul din stânga jos e un capăt de copac, are două noduri de parcă ar fi un cap imens de câine. Copacul e un nuc, îmi dau seama după scoarță. Mai sus, dincolo de podul de lemn, este un copac mai mare, doborât și lungit, cu crengile încă necurățate. Acum acolo se află un stâlp de energie electrică. Deci atunci se electrifică satul. Parcă acoperit de cerul verde al nukulului din fața casei vechi, în poartă, cu pălărie albă pe cap, în cămașă și pantaloni, stă bunicul. Privește peste

parodii

George L. Nimigeanu OGLINDIRE

(Lucașfăruș nr. 16/1996)

Sunt
deci cuget și exist
în diverse ipostazieri
în prenaștere încă
citeam poezii și visam
la civilizația iluziilor

acum sunt
și scriu
puteți azvârli în mine
cu cermeală și critici
cu parodii, injurii, glume
cu sau fără pretext;
din rănile făcute
îmi vor crește volume;

gândiți-vă în acest context
cine-o să-și asume
măcar până la anu'
răspunderea
că nu va mai scrie
de-acuma poezie Nimigeanu?

Lucian Perța

drum.

La ce s-o fi gândind? Era spre șaptezeci de ani. Mai spre casa nouă sunt trei femei bătrâne: bunica e cu spatele la aparat, o cunosc după cum e aplecată de spate, are o vestă din lână albă, o bluză neagră și o rochie largă, tot neagră. În stânga ei e baba Verghiloaie, nu se distinge bine dar o ghicesc și parcă o văd cât era de mândră de ea, cu dinți de aur galbeni, de fapt gaudent, dar noi copiii așa știam. Celelalte femei n-aveau dinți ori îi aveau din viplă, un metal alb și strălucitor asemenea nasturilor de la laibărele pe care le purtau feciorii când mergeau la biserică.

La casa babei Verghiloaie se colecta laptele din sat. Baci Tudor avea niște sticlețe din care picura vânăta în borcănase, să stabilească grăsimea laptelui; de aici era transportat la Denis de către baci Simu, avea niște bidoane din aluminiu pe care le urca în căruță. Lumea zicea de el că e într-o ureche din cauza bătrâneții, noi ascultam cum povestea duminica, el era pocăit și nu mergea la biserică, ne spunea ce vremuri a prins el. Zicea că femeile l-au iubit atât de mult că una i-a spus că, dacă nu-i taie carne din palmă să mănânce din ea, atunci moare. Și ne arăta mâinile, bătătorite, dar nu avea nici un semn. Și pe baba Verghiloaie zicea că a iubit-o pentru că avea poale albe din pânză și era foarte făloasă. Avea baba Verghiloaie e scroafă așa de mare că, atunci când au tăiat-o, i-au atârnat în părul din grădiniță o falcă mare cât la o vacă. A treia femeie este unchiușia Iuli, soția de-a doua a unchiului Sivu. Avea o burtă imensă parcă ascundea ceva acolo. De când am fost copil tot așa neschimbată am știut-o, cu un batic negru pe cap legat la spate de parcă ar fi mongolă, cu ochii mari și holbați, niște fire negre deasupra buzei de sus. N-a avut copii niciodată, mie mi-a fost moașă la naștere, zicea mama deși alta are moașa satului. Spuneam că în poză sunt patru personaje, de fapt sunt cinci. Ultimul e Mirai, e în fața copacului doborât, are un clop alb pe cap și nădragi de culoare mai deschisă. Lui îi ziceau al lui Nemeșu, și așa a fost și el un fel de nemeș pe la sfatul popular. Tatăl său venea să ne înjunghie porcul, avea o baionetă ascuțită adusă de pe front.

Măine trebuie să plec din Băile Ciubăr. S-a mai dus o vară. A mai trecut un an. Ar trebui să-mi fac ordine între lucruri.

METAFORA DE ÎNCERCARE

de CODRIN LIVIU CUȚITARU

Într-un reușit poem inclus în **Zodia nopții** (1994), Cassian Maria Spiridon sugera una dintre dimensiunile majore ale liricii sale pe care aș caracteriza-o, cu un concept puțin mai pretențios, ca autoscopic: „Într-un cadru cât fereastra/ dintre noapte și zi/ o pată luminoasă/ osul frunții dezgoli/ o neagră barbă/ un ochi spre a privi în sine“ (**Portret**). Auto-descifrarea devine astfel „teza“ prin excelență a demersului liric, dominând construcția estetică a poetului. Fenomenul capătă o intensitate fără precedent în volumul ultim apărut, întemeindu-se pe câteva elemente neobișnuite de care simt nevoia să mă ocup în cele ce urmează.

Autorul este preocupat de sine în mod absolut, dar, lucru curios, nu își manifestă această preocupare nici în nota intelectual-parodică a autoreferențialității opteciste și nici în forma exaltat-metafizică a egocentrismului romantic. El

rămâne undeva în spațiul introspecției sofisticate, de nuanță psihologică, mai curând specifică romancierilor decât creatorilor de poezie. Prin urmare, impulsul criticului ar fi de a compara dramatismul auto-investigației cu tensiunea incertitudinii argheziene, însă întreprinderea poate apărea irelevantă, din moment ce Cassian Maria Spiridon nu vrea să ilustreze – măcar la nivelul textelor publicate – un eu frământat – dubitativ. El are convingeri ferme și chiar o anumită stabilitate spirituală ce transpar, uneori vehement, în substanța poetică și, de aceea, tensiunea lui se ilustrează mai mult ca procesualitate **sui generis** decât ca element dobândit din confruntarea tragică cu un univers neinteligibil, definit de ambiguitate.

Spre exemplu, Dumnezeu este o certitudine fundamentală a poeziei sale și totuși tensiunea religioasă domină benefic atmosfera estetică a

cărții, absorbind impulsul autoscopic al autorului. În fapt, suntem invitați să intuim aici sensu absolut al creștinismului autentic. Credința genuină nu exclude dramatismul spiritual, ci îl amplifică până la exasperare. Din acest motiv, nu m-ar mira ca Dumnezeu însuși să se ascundă în spatele metaforei din titlu. Perfecțiunea și sublimul divinității constituie „piatra de încercare“ a celui disipat tragic între credința mistuitoare și neputința devoțiunii reale. Finalitatea favorită a introspecției poetului este tocmai acest „eu“ tarat, scindat de vina tragică a imperfecțiunii spirituale.

Conflictul psihologic sugerat de radiografia poetică a ego-ului creator întreprinde cu succes dimensiunea estetică a cărții: „nu exist pentru nimeni/ în general/ nu exist/ tot ce în lume există/ există/ atât/ dacă în toate sufletul meu va pieri/ ce vină să aibă cuvântul/ murir//...// oricum/ îți va fi sufletul lovit de toți cei singuri/ părăsiții sorții/ de cei goliți de sensuri și iubire/ îți fi-va zi de zi călcată iarba/ ograda neîntinată a inimii// să te aduni din cioburi/ încă luminoase/ ce veșnică/ zadarnică încercare/ oricum...“ (**Oricum**). Această imagine a sinelui dezintegrat se dizolvă uneori în imaginea unei contradicții ontologice între vid și alteritate. Un excelent poem al rupturii dramatice a ființei între plus și minus (cer și pământ), sugerează ciocnirea arhetipală cu celălalt ca prilej de intensificare a propriei imperfecțiuni (vini tragice): „un autobuz negru/ cu un Om alb/ cu sufletul ca un pumnal/ rula printr-un negru Ocean/ în totală derută/ (ca-ntr-un fel de spital) // un Om singur/ se ruga la crucea de piatră/ cu un singur cuvânt/ pentru/ umilință : frig/ nepăsare și burți// dar/ pe cine să chem din adâncuri/ (ah! cât de tare mă dor/ umerii goi/ când trece prin cer/ corabia neagră a lui Lucifer“ (**Poem negru**).

Totuși, adevărata sursă de dramatism rămâne imposibilitatea individuală de raportare neobținută la absolut, „piatra de încercare“ a oricărei conștiințe – în – sine și mobilul autoscopic esențial: „în durere/ cum să mă las/ cotropit/ așa uman/ așa biped și târziu împreună/ chiar cu paloarea/ dacă îmi cer iertare/ pe cine supăr/ îndurerez sau chem/ e și aceasta o stare/ un gest uman să-l numim/ oricum/ te poți minuna/ din tălpi până în creștet și piept afli/ o însângerață cale pentru muritorii/ (e ceva cu aceste mâini/ ce se caută)/ nimic nu se întoarce/ în temniță sau din iubire/ sigur există un lucru pe care/ n-am să-l fac niciodată/ și încă altele la care gândul/ nu va osteni/ – va exista o dimineață/ care nu-mi va aparține –“ (**Piatră de încercare**). Vina tragică a imperfecțiunii condamnă sinele la neantizare sau, cel puțin, la alienare spirituală. Lumea își pierde inteligibilitatea, stăruind în confuzia obscurității. Apocalipsa însăși poate fi parabolizată ca fenomenalitate a lipsei de percepție, o succombare în întunericul ontologic: „de jur împrejur era întuneric/ deasupra era întuneric/ mereu era întuneric/ întuneric păstos/ îți intra în gură/ în urechi/ te lovea peste ochi/ nu știai în ce parte mai poți/ să te miști/ un întuneric de fier/ peste inimi și minți/ uneori ne găsim/ dăm mâna/ cu unul/ cu altul/ dar gholitina de frig/ întrerupe/ acest început/ întuneric/ mereu întuneric/ atât/ peste tot/ în suflet/ în minți/ pe pământ/ (întuneric peste întuneric)“ (**Intrarea în Apocalipsă**).

Văd în exercițiul autoscopic profesat în extenso de către Cassian Maria Spiridon o metaforă de ansamblu a poeziei sale, un **topos**, care poate genera și explica totul. Este acel „desen din covor“ sugerat de Henry James într-o frumoasă nuvelă, firul roșu al întregii arhitecturi estetice care, în mod paradoxal, iese în evidență și se ascunde totodată pretutindeni. Privirea poetului întoarsă către sine implică – măcar până în prezent – o luciditate masochistă, autodevotoare. Cât timp va mai rezista eul acestei presiuni analitice, constituind prin intermediul pateticilor sale tensiuni o sursă de lirism, numai variațiile tematice ulterioare ale autorului ne vor putea lămurii. Oricum, până atunci, introspecția rămâne pentru Cassian Maria Spiridon o „metaforă de încercare“, depășită cu succes.

INVOLUNTARA LIMBĂ SPARTĂ

Aflată la a cincea carte de poezie, Mira Lupeanu face din vers un fel de exercițiu la îndemâna oricui, practicat cu nonșalanță și cu naivitate, întreținut de vanități și idilisme. Volumul **Sub zodia cărții** (Ed. Quilinel din jad, 1996), cu o hârtie de foarte bună calitate, cu o copertă de lux înfățișând, în cea mai bună imagine fotografică, un tablou cu nuferi (or fi nuferi?!), înfloriți și pe autoare stând, blajină și gingașă, lângă o vitrină cu jucării, atrage atenția poate chiar prin aceste date, asupra frivolității modului în care înțelege Mira Lupeanu poezia.

Cele trei „cărți“ ale volumului, **Tao din petale**, **Între rug și rugă și Poeme sprintare și grave, în color și în alb negru**, nu reușesc decât să pună la grea încercare răbdarea celui care își propune, totuși, să le și citească. Ultimul ciclu, un fel de carte pentru copii, conține versuri ușoare, lunecând, prozodic, fără efort, deși poticnit deseori, dar și fără o sintaxă clară. În așa fel încât pentru copii o astfel de poezie e un chin – probabil și pentru că imaginile seamănă cu cele pe care de multă vreme le persifla Maiorescu: „Ei îi curg din buze, flori/ Și din ochi, lumină verde./ Dându-i aripi de flori/ Ce-l înalță-n cer și-l pierde/ Pe câmpii de vis în zări“ (Crăiasa mea) sau „În păduri adevărate./ Toți copacii sunt palate./ De la miez până la coajă./ Apărate-n trunchi, de-o strajă/ Înarmată până-n dinți/ Lustruiți și ascuțiți./ Paza asta socotită/ E-n cercată și călită./ Urși puternici în cojoace./ Lupi ce nu știu să se joace/ Nici țurcuța cu copiii./ Nici cu iepurii, zglobii./ Care fug ca trași din pușcă/ Numai umbra dacă-i mușcă“ (**Basm de codru**). Din acest labirint al sensului care pe măsură ce pare că se construiește se distruge poate că, dacă nu copiii, noi mai putem ieși renunțând deliberat la lectură. Și asta e soluția și pentru multe poezii ample, în vers studiat și greoi. **Horoscop** e, de exemplu, un text care conține douăzeci și șapte de strofe ca aceasta: „Lângă disc selenar de aramă coclită./ Într-un neant azurat, pe un nor înghețat./ Stă maimuța, gândire, de timp umilită./ Umbră grea spre Cuvânt așteptat dezlegat“. Un alt poem, **După horoscop**, conține patruzeci de astfel de strofe. N-ar fi nimic poate (chiar afirmația este

retorică) dacă autoarea acestor versuri n-ar ataca, cu impetuoșitate gravă, și temele înalte, însă cu aceeași lipsă de emoție pe care versurile pentru copii din final o confirmă. Ea vorbește despre identitatea eului („Ne duce apa timpului/ Și fiecare undă ne înecă/ Indiferentă, câte-un chip./ Eram odată ca-n povești/ Azi nu sunt niciodată./ Mi-e fiecare clipă vinovată./ Fantasmă și cântări vin din trecut/ Acolo sunt un Eu, ce nu mai e al meu“ (**Cadră**) – și versul lunecă aproape mecanic, e o mecanică a prozodiei șchioape înțesate cu inițiale majuscule, dar fără vlagă și fără relief: „De la păreri că m-am pierdut./ Ajung să bănuiesc că sunt/ Și drum și călători și somn./ Proptit în razele de lună/ Ori visul gurii unui om“ (**Tao din petale**). Dar, mai ales, e o mecanică a lipsei de sens, care nu o împiedică pe autoare să versifice simple afirmații, uneori cugetări patetice și banale despre ființă, ca într-un fel de dicteu. Aproape ca într-un fel de limbă spargă: „La vremea-n care trupu-ncape ape./ Se-neacă marea în puterea noastră./ Din înțeles, desteleniți sub sape./ Nici ochiul zării nu ne e fereastră“ (**Elegie cu comori săpate**). Cu o strofă mai devreme, versificările aveau ca obiect enunțuri facile și impropii: „Sunt limite ale puterii mele./ Când se deschide lutul și înghite./ Departe de-anotimpuri bune, rele./ Duios amintiri ce-au fost trăite“. Poeta are, de fapt, tentația gnomismului desuet și involuntar hilar: „Ce-i ora?/ O roată de tren care aleargă./ Pe o linie moartă./ Cu ea nu ajung nicăieri./ Și de pare că zboară./ Ducând înainte/ Și de o văd ca pe un stâlp/ Depășit, înapoi (...).“ Și așa mai departe, pe tema idilismului erotic, cu „pierderi parfumate“ și „arme afumate“, cu un „duios război“, „neaua bătută“ și „buzele de flori“. Versuri de citat ar mai fi, precum acestea: „De la polul de gheață/ pe polul de viață/ sublimată-n vaporii de ceață“ și multe altele, pe teme înalt filosofice. O poezie se numește chiar **Între Sine și Eu**. Oricum am citat prea mult, deși cu multă voluptate și cu durere. Dar dacă am poseda penișele lui Dan Silviu Boerescu, le-am ascunde binișor, ca nu cumva cineva, furându-ni-le, să-i ofere acestei cărți vreuna în numele nostru.

Mircea A. Diaconu

TOT SUB PECETEA TAINEI

de ALEXANDRU GEORGE

Una din cărțile apărute în condițiile de libertate de după 90 care mi-au trezit cea mai vie curiozitate a fost **Cazul Barbu Catargiu – O crimă aproape perfectă**, volum editat de Stelian Neagoie (1992) și promițând să fie ceea ce titlul enunța: o contribuție la elucidarea enigmaticului caz, cu atât mai mult cu cât cunoșteam legăturile istoriografului cu Ministerul Afacerilor Interne, sau măcar o prezentare la zi și cât mai completă a „dosarului” ce nici până azi nu s-a închis. Care nu-mi fu surpriza să văd că sub acest titlu șocant, cu accente de roman detectivistic, s-a publicat introducerea lui Anghel Demetrescu la ediția de **Discursuri** ale victimei, s-au dat câteva zeci de pagini despre editor și despre recepția cărții sale, iar din opera lui Catargiu o selecție succintă din „cele mai frumoase discursuri parlamentare”, reproduse fragmentar. Titlul este, așadar, mult înșelător, ediția e făcută fără respectarea normelor științifice, căci textul e modernizat arbitrar după inteligența d-lui Neagoie, iar comentariile se pierd în chestiuni care nici nu au directă legătură cu insolitul și tragicul caz.

De atunci au mai trecut niște ani și recent sau estimp (cum ar fi spus cel mai ilustru elev al lui Anghel Demetrescu, Mateiu I. Caragiale) am tot văzut reluată chestiunea la T.V., căci ea e negreșit pasionantă, semnificând un moment crucial al istoriei țării în secolul trecut. Se mai emit păreri și se discută ipoteze vechi despre condițiile uciderii primului prim-ministru al Principatelor Unite, aria bănuielilor fiind încă foarte largă, iar numele făptașului rămas necunoscut. Îmi îngădui să prezint și eu o ipoteză care mi-a fost comunicată și deci în nici un caz nu aș numi-o „contribuție personală”. Se va vedea de ce.

Barbu Catargiu (n. 1807) ajunsese prim-ministru al lui Cuza datorită mai multor împrejurări și merite, căci era unul dintre cei mai inteligenți, mai onești și mai capabili oameni politici ai țării. Născut la București, el se trăgea dintr-o familie moldovenească și avea rude apropiate dincolo de Milcov; reprezenta așadar și la propriu „unirea” în curs de consolidare. Era un adversar tenace al reformelor precipitate ale lui Cuza și Kogălniceanu; în mod caracteristic pentru un anume tip de om politic, era un conservator fără să fie un retrograd. El urmărea inflexibil legalitatea și dorea să-i vadă pe țărani ajungând la posesiunea pământului pe această cale și în urma unei stricte selecții, nu prin confiscări și „împroprietări” care să constituie un precedent periculos pentru dezvoltarea țării și așezarea ei pe temeiuri noi, după atâtea veacuri de arbitrar. Catargiu a fost cel mai mare orator al vremii, adversar și pe această cale al lui Kogălniceanu, anticipând în toate raționalismul Junimii (deși Maiorescu nici măcar nu va pomeni de el în **Oratori, retori și limbuți**, prezentarea atât de lacunară și de subiectivistă a unui gen de mare importanță în viața politică și culturală a vremii).

A murit asasinat în plină bătălie pentru apărarea proprietății, și evident inspiratori ocuți au fost considerați adversarii săi, beneficiari ai unei dispariții ce-i favoriza, în frunte cu domnitorul însuși; bănuții au fost și cei doi inseparabili prieteni, I.C. Brătianu și C.A. Rosetti, dar și un grup radical, mazzinist, mai secret. În ziua fatală, 8 iunie 1862, el a părăsit Camera, unde ținuse un ultim discurs, într-o atmosferă încărcată și sub presimțirea morții asupra căreia îl avertizase o prietenă, martoră întâmplătoare la o acțiune deja pusă la cale. Dintr-o eroare, cupeul său fusese concediat și Catargiu s-a suit în trăsura prietenului său Nicolae Bibescu, prefectul poliției. Când a ieșit pe sub turnul cu clopotniță al Mitropoliei, un glonț tras din apropiere i-a curmat primului ministru aproape instantaneu zilele. Corpul neînsuflețit a fost dus acasă, cel aflat cu el neputând să dea pe moment acele informații utile care ar fi putut duce la identificarea asasinului. Ancheta ulterioară a fost inconcludentă, aria celor bănuți fiind foarte mare și atingând prea de aproape sfera conducerii țării. Bineînțeles că opinia publică i-a învinovățit pe liberali, pe partizanii reformelor, care se descotorosiseră de un adversar foarte redutabil; posteritatea a procedat așijderi...

Editorul, Stelian Neagoie, a alcătuit un dosar foarte lacunar, fără a discuta aceste probleme și fără a aduce lumini noi, el speculând doar prin titluri de senzație datele unei cariere și ale unei personalități neobișnuite. Recent, însă, s-a publicat în volmul amplu **București – Amintirile unui oraș de Emanoil Hagi-Mosco** un text, **Ceva despre asasinarea lui Barbu Catargiu (1862)**, în care savantul istoric și genealogist reia, în 1956, nerezolvata problemă, avansând ipoteza, care se mai emisese, că N. Bibescu n-ar fi fost străin de crimă, ba chiar că el ar fi fost făptașul. Declarațiile lui contradictorii, încurcarea și zădărnicierea anchetei, lipsa măsurilor de siguranță ar dovedi aceasta. Nu e, desigur, exclus (cum n-ar fi exclus ca pe J.F. Kennedy să-l fi asasinat propria sa soție), dar în legătură cu această linie se ridică două întrebări foarte grave: ce interes avea Bibescu, bun prieten cu victima, să comită un asemenea act și dacă l-a făcut, ascultând un ordin ocult, de ce a ales acel moment și nu unul de intimitate sau chiar secret, de ce l-a „executat” pe Catargiu ziua în amiaza mare, printre atâtea martori, în văzul lumii?

Fără a mai avea pretenția unei interpretări infailibile, voi aduce și eu pe aceea pe care o dețin de la un unchi al meu, apropiat de colonelul, mai apoi generalul Eraclie Nicoleanu, prefectul poliției Palatului, omul care știa tot și comunica totul regelui Carol într-o scurtă informare zilnică. Evident, Nicoleanu nu fusese martor al asasinării lui Catargiu, preluase istoria de la personalul său secret, iar aceasta se mai vânturase în epocă: anume că omul murise de

fapt accidental, asasinul urmărise să-l ucidă pe Bibescu, cu care avea o veche răfuială. El a tras două focuri; primul nu a nimerit pe nimeni, al doilea l-a lovit pe Catargiu, care se răsucise de spaimă, cu un gest instinctiv de apărare, primind glonțul în ceafă. Bibescu, după o primă declarație, văzând că asasinul a scăpat, și-a dat seama că prinderea și anchetarea lui ar fi dus la dezvăluiri foarte neplăcute pentru sine însuși (asasinul ar fi fost un detractat, un cartofor, care-l șantaja pe Bibescu pentru o afacere de tinerețe, era un dezechilibrat capabil de orice din disperare). Așa, afacerea s-a închis tocmai pentru că mai plauzibilă era oricare altă soluție decât cea justă. Merită ea să fie luată în seamă pentru a fi numită așa? Personal nu pot avansa nici o dovadă; simplitatea ei o face în realitate cea mai suspectă.

În tot cazul, figura lui Barbu Catargiu merită din plin să fie reabilitată; el a fost un om de doctrină și de acțiune politică remarcabil; stilul lui de gândire se singularizează în epocă, iar soluțiile propuse de el în materie agrară sunt valabile și azi, după ce mai bine de o sută de ani au prevalat soluțiile politice, sacrificându-se mereu economicul. E curios, așadar, că el nu a cules admirația discipolului lui Anghel Demetrescu, Mateiu I. Caragiale. Acesta pomenește în unele însemnări, **Vechi amintiri de spectator**, că, întorcându-se în oraș după o ședință a Camerei, a trecut pe lângă statuia sinistră „a omului care asasinase și fusese asasinat”. Marea statuie a lui Barbu Catargiu (operă a sculptorului Romanelli) era într-adevăr sinistră, răsărind acolo unde eroul căzuse, acum printre arbori și boschete; când am văzut-o și eu pentru prima oară în copilărie m-a speriat și mai apoi mi-a inspirat de câte ori am revăzut-o sentimente neplăcute.

Omul fusese asasinat, dar pe cine „asasinase” el însuși? În tinerețe, avusese o aventură de mahala cu o femeie măritată și soțul acesteia, Palama, se alesese cu un cuțit în pânțe. La țipetele mamei rănitului, care s-a dus la Curte și l-a trezit pe Vodă Ghica, acesta a pus ca Bărbucică Catargiu, cum îi spunea Ion Ghica, să fie pedepsit. Dar victima nu murise și, după un surghiun la mănăstire, tânărul a plecat la Paris pentru studii de pictură, dar a urmat dreptul, revenind de acolo cu licența. (Am popularizat această aventură a marelui om în versiunea lui V.A. Urechiă, **Boier bătut la scara domnească**, 1902, în **Scrieri literare**, 1976.)

În perioada sa pariziană, Barbu Catargiu s-a dus împreună cu verii săi, frații Gh. Bibescu și Barbu Stirbey, la celebra prezicătoare a vremii, M-lle Lenormand, care a spus celor trei tineri valahi că vor ajunge cu toții în fruntea trebilor țării, dar că el, Catargiu, o să sfârșească de moarte violentă. În ciuda premonițiilor, dar mai ales pentru că le luase în serios, Barbu Catargiu s-a dus și în ziua fatală la Cameră, tribuna lui de luptă, bravând destinul, întocmai ca Cezar. Este ceva romanesc în toată existența acestui om, pe care se vede că un scriitor de talia lui Mateiu I. Caragiale a trecut-o cu vederea, menționând doar oroarea pe care i-o provoca simulacrul lui de bronz. (Petru Dumitriu a travestit tragicul sfârșit al marelui lider conservator în figura lui Șerban Vogoride, ucis de niște complotiști revoluționari, prost inspirați, în afara oricărei complicități cu autoritățile lui Cuza, în prima secțiune din a sa **Cronică de familie**.)

Deși lui Barbu Catargiu i s-a prevăzut sfârșitul cu atâta exactitate, tocmai acesta a rămas sigilat sub cea mai adâncă taină.

Cu Paul Cornea despre:

SPIRITUL EUROPEI (II)

– Ca vicepreședinte al Asociației Internaționale de Literatură Comparată, v-aș treba care sunt șansele integrării literaturii mâne în mișcarea comparatistă ntemporană? Literatura română este erabilă să poarte un dialog onest cu celelalte eraturi ale lumii? Într-o comparație reală, ul literaturii române nu ar fi în fruntea ei. Putem accepta această situație?

– Întreaga noastră mișcare comparatistă uală a depășit de mult stadiul deziderativ, e fapt consumat de ani de zile. Deja în anii '60 '70, profitând de o efemeră relaxare a ntrolului de partid, câțiva cercetători și iversitari au putut participa, pe bază de itații personale (deși acestea erau foarte spectate) la manifestări științifice ernaționale. În aceeași vreme „Cahiers mains d'études littéraires” s-a impus, sub lacția clar-văzătoare și abilă a lui Adrian rino, drept una din cele mai apreciate ublicații comparatiste ale lumii. Din păcate, ertățile câștigate în 1989 nu s-au tradus prinreștere a prestației noastre nici cantitativ, nici itativ. Cauza e la îndemână: bariera anciană, și nu numai ea. Dacă altădată nu am pașapoarte, azi întâmpinăm dificultăți cu ele, fiindcă țările occidentale, în intenția de a proteja de emigrația ilegală, au multiplicat itacolele birocratice în acordarea aprobărilor intrare și sejur. E drept, cu oarecare răbdare și uință aceste dificultăți sunt până la urmă inse (deși resimțim discriminatoriu și ilitor tratamentul care se aplică românilor, nu ă cehilor, polonilor și ungarilor). Rămâne ă – și de astă dată dificultatea nu mai e montabilă – neputința de a face față ltuieiilor. Săraci între săraci, n-avem cum orta din buzunarul propriu voiajele (așa cum ăceau profesorii secundari dintre cele două ooaie). Un zbor tur-retur la Paris reprezintă circa 4-5 ori salariul net al unui cercetător țific mediu, fără a mai vorbi de costul elului, metroului (circa 2600 lei!), hranei ice etc. Universitățile și institutele dispun de duri extrem de subțiri, așa că nu pot finanța, el mai bun caz, decât câteva deplasări pe an, otul insuficient față de numărul solicitărilor. i rămâne providențiala Fundație SOROS. Ea i făcut mult până acum, însă, prin forța urilor, punctual (spre a nu-i favoriza pe unii, orul e acordat unei persoane o singură dată). astă situație explică de ce prezența ănească la ultimele mari congrese ıparatiste a fost mai degrabă simbolică: o oană (!) la Tokio, în 1991; două persoane la nton, în 1994. Cum fac alți cercetători, ıveniți tot din țările ex-comuniste, spre a veni umăr decent la congrese, nu știu să vă spun. ura e mai eficient sprijinită în statele lor (în da faptului că le lipsesc departamentele „de gine”)? Au universități mai bogate? nsori care finanțează și cercetarea științifică, doar concertele rock și concursurile de ıusețe? Manageri mai pricepuți? ıarticiparea slabă la manifestările științifice este hotare nu e singurul aspect deficitar al itații comparatiste. Mai sunt și altele. el, revista „Euresis”, care a preluat rolul

„Caietelor”, condusă cu mult curaj și la un bun nivel de Mircea Martin, se luptă din greu să supraviețuiască, din cauza lipsei de subvenție. Numerele apar neregulat, cu mari întâzieri și au o difuzare ne semnificativă în străinătate. Un aspect și mai grav, în opinia mea, e că din 1989 încoace n-am reușit să organizăm în țară nici o manifestare comparatistă importantă, cu participarea unor savanți de renume de peste hotare. În 1990, când am fost ministru adjunct la Învațământ, obținusem acordul și creditele necesare pentru a organiza în 1992 o ședință a Comitetului de Coordonare a AILC, din care fac parte personalități de prim rang ale vieții academice internaționale, asociate, cum e obiceiul, unui colocviu pe o temă de larg interes. S-a întâmplat însă ca prilejul de a lansa public invitația să se nimerescă în iulie 1990, la o ședință a Comitetului de Coordonare ținută la Essen. Or, la acea dată i-am găsit pe colegii mei sub impresia mineriadei din 13-15 iunie. M-au ascultat în tăcere și m-au refuzat politicos, încercând, circumstanțial, să-mi facă pilula mai puțin amară... În fine, insuficientă e și colaborarea noastră la publicațiile de prestigiu de peste hotare ori la realizarea unor lucrări colective. Pe de altă parte, cred că n-am învățat încă să exploatăm cum se cuvine programele europene care oferă multe oportunități de schimburi inter-universitare și de conlucrări la proiecte comune.

Există, se înțelege, și unele semne bune, și ar fi nedrept să nu le menționăm. Merită astfel toată lauda activitatea Fundației Culturale Române, condusă de Augustin Buzura, eficientă în strângerea relațiilor cu numeroșii noștri colegi din diaspora și în activizarea specialiștilor de peste hotare care predau limba și literatura română. În această ultimă privință, marea reuniune anunțată pentru iunie la Sibiu promite să fie un adevărat eveniment! O direcție în care progresele, în raport cu ce se întâmpla înainte de 1989, sunt majore e acordarea de burse. Grație generozității unor organizații și fundații occidentale (Fulbright, DAAD, rețeaua universitară francofonă, Consiliul britanic etc.), un mare număr de tineri înzestrați (și nu numai tineri) au primit burse spre a-și desăvârși instrucția și specializarea în universități sau în renumite institute de cercetare. Profitul substanțial al acestor deplasări va deveni evident pe termen lung. Cu condiția, care deocamdată nu e îndeplinită, de a oferi celor reveniți de la studii locuri de muncă și posibilități de manifestare adecvate calificării lor. Subliniez că pentru moment valorificarea corespunzătoare a specialiștilor întorși în țară e o mare și dureroasă problemă...

Pot fi imaginate multe căi spre a ameliora nu numai integrarea noastră de drept, ci și integrarea participativă în marea mișcare comparatistă internațională. Dar nu cred că e cazul să vorbesc despre ele aici. M-am întins și așa peste măsură. Aș prefera să mă opresc pe scurt și asupra celei de a doua părți a întrebării dumneavoastră: dacă literatura română e capabilă să poarte un „dialog onest” cu celelalte literaturi din lume, cu cololarul că „într-o comparație reală” locul ei nu se află în „fruntea

listei”. Problema ridicată mi se pare binevenită și merită discutată fără prejudecăți. Ceea ce nu e deloc ușor. Căci suntem cu toții sensibilizați, în mai mică sau mai mare măsură, de vechiul complex al provincializării, de frustrația de a lucra într-o limbă mică și de a nu fi suficient băgați în seamă. Compensatoriu, ne acordăm lesne aprecieri superlative, fiind subînțeles că ceea ce ne dezavantajează nu e precaritatea competenței ori a talentului, ci totdeauna condițiile nefavorabile. Istoria, invidia sau nepăsarea celorlalți, nepriceperea organelor care se ocupă de valorificarea creației ș.a.m.d. Să fie totuși de netăgăduit că producem excelent și că ceea ce ne cășunează e doar lipsa unui vehicul lingvistic adecvat și a unei propagande bine făcute? Dacă acel care trebuie să răspundă la aceste întrebări e chiar scriitorul român, atunci tentativa de a vedea lucrurile în mod nepărtinitor (cu atâta nepărtinire câtă e posibilă în lumea noastră sublunară) e prejudiciată din start.

Oicum, personal sunt gata să accept că în poezie, în critica literară, mai recent în memorialistică, o comparație cu ceea ce cunosc din alte literaturi (occidentale) nu ne situează într-o poziție dezavantajoasă. Din păcate însă, lirica e greu traductibilă și cu un ecou public limitat, critica e legată de circumstanțe locale, memorialistica la fel. Nici o literatură de periferie nu se poate impune prin poezie, critică ori memorii ale unor necunoscuți. Cucerirea pieții, cu atât mai mult dobândirea unui succes de prestigiu, e posibilă doar prin roman sau eseu. Și anume nu prin apariții episodice, izolate – azi o carte, peste doi ani încă una, ci printr-o serie, prin declanșarea unei mișcări masive, prin lansarea unei „școli”. Așa a biruit romanul american comportamentist interbelic (pe vremea când Statele Unite erau încă o periferie a Europei și nu invers, cum se întâmplă acum). Așa a biruit romanul sud-american în anii '60 și '70. Fără îndoială că ar fi de dorit ca organele însărcinate cu propaganda externă să-și facă mai bine datoria, ca banii să fie gospodăriți mai eficient. Dar tot așa cum imaginea țării nu depinde, în primul rând, de presă și de departamentele publicitare ale guvernului, ci de comportamentul democratic al instituțiilor și al cetățenilor, de nivelul de trai și de civilizație (de la starea drumurilor la curățenia toaletelor), tot așa cunoașterea literaturii noastre peste hotare nu depinde prioritar de ceea ce fac consilierii culturali ai ambasadelor ori de munca organelor de propagandă, ci de competitivitatea valorilor pe care suntem în stare să le producem. Dar, hilar, valorile nu se fabrică la ordin. E adevărat. Însă nu e mai puțin adevărat că ecloziunea lor poate fi sprijinită. Rolul important în acest sens revine, după mine, editorilor și în primul rând sectorului privat. O editură puternică, în stare să reziste capriciilor tranziției, ar fi singura în măsură să promoveze concurența talentelor (după principiul mulți chemați, puțin aleși), să dea credibilitate unei colecții de beletristică originală (cititorul e derutat în prezent de puzderia aparițiilor sub cele mai diverse sigle), să negocieze exportul titlurilor performante. Ar mai fi necesar ca autorii să se „victimizeze” mai puțin și să încerce a-și aprecia mai lucid publicul pe care-l vizează (cel străin având alte referințe și exigențe decât cel indigen). Mai sunt și altele de luat în seamă, dar, din nou nu e locul să extind aici dezbateră. În orice caz, eu cred că într-o societate deschisă și într-o lume a comunicațiilor, dacă vom avea efectiv ceva de spus, consistent și fundamental, vom fi până la urmă auziți.

– În mișcarea de idei contemporană se poate observa o tendință de înlocuire a eurocentrismului cu libera competiție a spiritelor și a mentalităților diferite de cea europeană?

– Cu siguranță. Însă drumul parcurs până a
ajunge aici a fost lung și anevoios. Poate că, e
chiar probabil că mai rămân pași de făcut. Ca să
începem cu începutul, voi spune că discursul
comparatist s-a limitat multă vreme la spațiul
european – și încă la o Europă restrânsă la 4-5
mari națiuni occidentale. Dar chiar și după ce
cercetările au început să înglobeze în sfera lor
întreaga Europă și celelalte continente, metoda
studiului a rămas paternalistă, caracterizându-se
printr-un soi de colonialism blând și cordial, dar
nu mai puțin inacceptabil. Fondatorii
disciplinei, între cele două războaie, se
întemeiau pe autoritatea sursei și nu pe
adaptabilitatea receptorului. Ei făceau mare caz
de asemănări și puțin caz de diferențe. Ceea ce
urmăreau predilect erau „influențele“ exercitate
de modelele apusene și nu variantele rezultate
din asimilarea lor. În felul acesta, literatura
comparată devenea o formă insidioasă de a
acumula credit cultural în contul unor națiuni pe
seama altora.

După cel de-al doilea război mondial,
destrămarea sistemului colonial și accelerarea
într-un ritm rapid a interdependenței economice,
tehnice, comunicaționale, culturale, la nivelul
planetar a creat, cum spun americanii, un nou
„frame of reference“. Eroarea europo-centrică
(mai exact, occidental-centrică) a fost
denunțată de René Wellek la congresul de la
Chapel Hill (1957), apoi și de alții, între care
Etiemble și compatriotul nostru, Adrian Marino.
Poate vă amintiți că în 1967, la primul Colocviu
național comparatist, am sintetizat în
comunicarea mea principalele aspecte ale temei.

Dar desigur, de la proclamarea
„universalismului“ ca obiect propriu al
comparatismului și de la renunțarea la
istorismul de obârșie pozitivistă, obsedat de așa-
zisele „realități factuale“, până la mondializarea
efectivă a disciplinei și adoptarea unei
metodologii admitând pe lângă
intertextualitatea manifestă (imitații, pastişe,
transformări etc.) și intertextualitatea potențială
(analogii, paralelisme, interferențe), avea să mai
treacă destulă vreme. Activitatea AILC s-a
orientat în sprijinul acestui proces, iar
rezultatele sunt palpabile. De unde înainte
comparatismul era practicat doar în unele
universități europene și americane, azi prezența
lui în „curriculele“ școlare s-a generalizat în
întreaga lume. Marile colocvii și congrese au
început să se țină în cele mai diverse locuri, la
Sao Paolo, Tokio, Edmonton, Beijing. Pentru
organizarea congresului din anul 2000 și-a
depus candidatura și Africa de Sud.
Semnificativă e multiplicarea cercetărilor de
relații bi-și multilaterale între literaturile
europene și cele afro-asiatice ori amero-indiene.
Stimulative îmi par îndeosebi tentativele de a
găsi invarianți și a pune bazele unei poetici
comparative mondiale. Europocentrismul e azi
nu doar în recul, ci chiar eliminat din joc. Și
totuși, deși ne-am debarasat de hegemonism –
Hegel fiind cel ce a implicat într-un sistem
grandios coincidența dintre Europa și dialectica
spiritului absolut – nu e deloc sigur că în
anumite agresivități anti-imigraționiste din Vest
nu se strecoară și o auto-suficiență rasistă. Așa
cum vechii greci îi tratau pe non-eleni drept
barbari, există occidentali care desconsideră pe
indivizii veniți de pe alte continente, uneori
chiar pe cei aparținând periferiei europene. Deși
teoretic europocentrismul nu-și mai găsește
partizani, fantoma lui continuă să viziteze
cugetele. Și în privința aceasta, ca în atâtea
altele, intelectualii se cuvinesc să fie de veghe.

Un interviu din seria
«Intelectualii români și Europa»,
realizat de
Roxana Sorescu

mioara colțea

Între tinerii printre care-mi mai păstrez și eu
tânăr sufletul, dau zilnic de individualități în fel și
chip. Încă n-a venit vremea să părăsesc activitatea
universitară (vremea mea, – psihologică), dar când
mi se va părea că trebuie s-o fac, voi scrie o carte
despre ei. Despre tinerii lui POST-'OPTZECI ȘI
NOUĂ.

Până una alta, mă ocup de dânșii cum mă pricep
mai bine. Și-s hucuroși că aceia dintre ei care poartă
în suflet câte o floare, în loc de scaieți, găsesc de bine
– când și când – să mi-o arate. Așa se face că, mai
săptămânile trecute, cineva dintre acești tineri a
gândit, fremătând de sfială, că poate cuteza să-mi
dezvăluie ce purta în suflet. Credea, pare-se, că îmi
va arăta o biată floriceică dintre cele ce cresc la
margine de drum. Iar mie mi s-a revelat ca o floare
rară, nu oriunde de aflat. O încredințez întocmai așa
cum mi s-a înfățișat. Cititorilor de poezie bună, – câți
vor mai fi fiind, – o înfățișez. Știu că, zăbovind un pic
cu versurile MIOAREI COLȚEA în față, ei,
acești veritabili cititori de poezie, se vor întâlni cu o „voce“ care-i va trimite spre Sinea lor cea
mai adâncă. Îi va scoate din **contingent**; cel de acum și de aici, cel de oricând și de oriunde.

Atâta găsesc de zis pentru moment, spre a evita prezumțiozitățile ce se pot ivi în jurul
„recomandărilor“ făcute în legătură cu un poet nou, adevărat. Vreau să spun: a
„recomandărilor“ inutil de stăruitoare.

George Munteanu

De ce m-aș teme?

Lumina nu se teme de-ntunerici;
De ce m-aș teme?
Lacrima nu se teme de cădere;
De ce m-aș teme?

Alunec în gura descleștată a crocodilului
Năframă albă curgătoare
Închide-te floare!

Abstracte dorinți
Fructe lovite dezlănțuind neliniștile
Oprește-te noapte
Floare închide-te!

Mă strâng palmele morților
Mă leagănă lumile viilor
De ce m-aș teme?

Se deschid porțile
Plâng pe dealuri nebunile
Eu mă-ncred în țărâncile pline de dor
Trezește-te Emily Dickinson și iubește cu foc!

Dorm pe pajști copilele
Lacrimile curg
Lumina nu se teme de-ntunerici
De ce m-aș teme?

Cântecul vrăjitoarei

Mama mă trăgea de păr
Și palmele ei îmi umflau obrazii
Nu plângeam decât mai târziu
Când strânsă la brâu de noapte
Mă biciuiau cuvintele
„Sălbatico, sălbatico“
Îmi mângâiam atunci cozile
Împletite cu crenguțe de sălcii
Și-mi fardam cu lacrimi
genele prea scurte
Unghiile îmi creșteau cât
ierburile malurilor mlăștinoase
Genele atingeau izvorul râului
Tălpile mele ude smălțuite
cu lacrimi
Alunecau fluid pe mustața cerului
Pletele mele cu miros de sălcii
Mângâiau resemnarea lui Dumnezeu

În nopțile acelea când eram una cu plopii
Când mama își lua în tihnă cina somnului
Habar n-avea
Că sunt o vrăjitoare veritabilă.

Lăsându-mi blestemul

Trupul tău lung cât noaptea
Buzele-ți opace cariind cuvintele
Niciodată
De-acum
Aici
Alte mâini vor copilări blestemul
Ai s-adormi liniștit
Știindu-mă jertfă
Numai ochii îți vor sângea
Pojar și rug
Când va fi lună plină.

Anamnesis

Era lumină
Nu noapte
Când steaua s-a crăpat în șapte
Și n-am știut.
M-am trezit sădită-n stalactite
Mâinile mele mângâiau pentru prima oară
ideea
Dar știam prea puțin.
M-am născut într-un oraș sumerian
Ziguratul de la răsărit mi-a purtat numele
Dar n-am știut să mor
Și-am devenit cuneiformă
Cu vârful otrăvit în buricul timpului.
Apoi am știut.
Am știut că nu știu
Și de dorul de-a ști
Mi-am băut otrava;
M-am mai dat de trei ori peste cap
La fel plină de dor culegând spinii.
Poate între timp mi-am pierdut brațele sau
ochii
Și le-am încurcat rostul
M-am trezit beată de cuvintele pierdute
Dar știam:
Trebuia să învăț
Să devin din nou lumină.

Avea părul lung și noptatec
Buzele flacăără
Și ochii lumină
În fiecare noapte se dăruia unui bărbat
Ca o trestie apei.
Nu întorcea spatele nici unui înfocat
Îl ubea și-i dăruia totul
El pleca și-o uita.
Și în fiecare noapte iubea un bărbat
Ca și când ar fi fost același
Ca și când ar fi fost prima oară
Iar el pleca
Și uita.

viorel mirea

Iarba pe râu

Nouă toate ne mergeau bine, chiar și moartea și glasul tatălui m-a strigat:
„Hai să-ți arăt râul pe care crește iarba!“
și o tristețe în ochii lui s-a așezat,
și-a pus bagajele jos –
și-a scos mâncarea și-a început să mănânce,
la vreo doi kilometri se-auzea trâncănind trenul
prin care seara călătorea fără bilet,
seara aceea cu preocupări de spălătoreasă de internat,
de fapt nu era nici un tren,
de fapt nu era nici un picior de tren pe-acolo,
poate să fi fost tristețea aia a tatei care-și terminase
masa

și-acum sforăia de mama focului descheiată la burtă;
tatăl meu se proptea de un camion imaginar
fabricat în '54, de nemți
și închiriat să care iarbă din râu.
Nimeni nu-i spunea că istoria copacilor e făcută din
frunze

și la numai câțiva pași de noi
meridiane se încălțaseră ca un ghem.
Nouă toate ne mergeau bine și chiar moartea
care venea cu pachetul să ghicească de cărți,
scofălcite ca mama dracului, ce-i drept, dar nu mai
aveam și pretenții,

sau să fi fost o pisică de forma unei glastre
ce-și înghițea gesticulând ochiul de limonadă.
În Univers se petreceau chestii de rușinea
antimateriei,

Universul se stricase puțin, avea gust de petrol
și scotea un huruit și aburi fără sfârșit
„ce cam cherchelit“ zicea negustorul de pături;
„ce cherchelit de-a binelea“ zicea femeia cu gâtul de
sticlă;

„Dumnezeu i-a luat mințile“ glăsuia reverendul la
predică

și niște frisoane treceau pe fața pământului.
„a o adică întâmplarea era chiar bine reprezentată
Dar odată ajunși la râul din dicționarul de specialitate,
pagina 480, dreapta sus, a respectivului râu,
nici un pește în întâmpinare.

Așa că ne-am descălțat de puținii pantofi
i-am băgat puțințele picioare în apa care n-avea nici o
emoție.

În leșin băntuia malul celălalt
și nu găsea în cine să intre, să iasă,
minutele nu mai ieșeau de frică din ore
și nici mieii din oi, ferească-ne sfântul!

Copacii deja se credeau care dulapuri, care scaune,
ărăsiseră grija frunzelor și a păsărilor
i-avortau fructele

dar uneori luna se juca de-a meduza cu ei sperându-i –
încleștare între două generații, de fapt ce să ne-
amestecăm!

Pe râu iarba era deasă ca secundele și parasecundele,
a liliacii în jurul vampirilor.

Într-un ungher al naturii un bărbat posomora la o
femeie,

ștergerii erau plecați în concediu și femeia n-avea la
ine să strige,
ștergutele sale carmete cu note proaste
scunse părinților.

Pe o povară să provoci stelele,
omul transpirase broboanc-broboane,
omul era transpirația lui,

omul era răsufierea carmangeresei la terminarea
programului

omul face dragoste-n magazie pe saci de făină
omul un bărbat scund și cu mai multe degete pe inele.

omul raba creștea într-una ca Nordul
omul se-și arătase mușchii la Steaua Polară,
omul vântul sinucigaș în dragostea mea azimut,
omul na rula un film mut,

omul a o povară deci să provoci râul
omul l-aș fi trezit pe tata din somn să-l omor

omul ur visa
omul a deschis ochii în cele din urmă și a scuipat peste
linia vieții

omul palmelor lui de veche plantă medicinală
omul rântit cu piciorul și a spurcat

omul ralela 42 trecea nesimțită,
omul incidea cu numărul pantofilor dezmoșteniți de
omul picioarele noastre

omul cea ca paralela 42 și ca viața.
omul ilea Lactee era dată de Calea Lactee.

omul și fi zis râului chiar „domnule“, de-aș fi știut că
omul ceptă,

omul „dragă domnule“ și „ce cravată frumoasă aveți“
omul nici un caz nu i-aș fi spus: „v-ați îmbătat ca un
omul porc“

omul „vedeți că vă-nșelați nevasta“
omul că râul este nepăsător ca paralela patruzeci și doi

omul și de sus pomenită și nerușinată,
omul și cantină hrănindu-ne sufletul

omul și fel de nepuțințe.
omul și tătăl se-ntinse pe iarbă cu brațele despicate și seci

omul și mi da de-nțeles că ne descompunem în păsări și
omul și raze,

mirosul nopții ca la mort îi legase picioarele
și ploaia mugurise-n amintirile lui,
ploaia care și era un risipit râu.
Atunci a și trecut un înger semănând cu mama mea
vie

dar nu putea fi chiar ea și pentru că mama n-are aripi
în cruce

poate tata, cât mi-este el și de tată, adormise,
dracu știe de ce –
așa că ușor am vrut să-l trezesc, să omor și să-l plâng
ca pe propriu-mi trup.

Și Doamne ce-am mai râs de această idee
și-am arătat-o cu degetul
când m-am visat că sunt apă și-am văzut că sunt apă
puțin mai târziu.

Șaptele serii

Să fi fost șaptele serii de vară
când ușor te și strigă pământul
ca pe fratele mic
sau ca-n nimic.

Să fi fost negara șaptelui înscrierii
pe trupul său tânăr adus de bărbați
acoperindu-le rănilor lacătul
când se întoarce umbra în trup
pe trupul de umbră.

L-au așezat pe masiva masă din curte
în timp ce tânărul chip învăța
abecedarele morții.

Lancea de cristal a serii lovea și lovea,
lovea și lovea.

Ciuguleau porumbii durerii
piepții desfăcuți ai ferestrelor.
Un vânt a venit și i-a luat chimerele,
i-au jupuit stele din privire
și inima de prin inimi.

Universul se făcuse atâta de mic
încât încăpea în lacrima bocitoarelor.

Capul flăcăului devenea craniu cu fiecare clipă,
trupul său hoit.
Trupul său schimba îmbrățișarea fetelor
pe-a țărâni.

L-au așezat pe masa murdară din curte
pe care acum un an tatăl său tranșase carnea vițelului,
impărțise vecinilor și lovea căinele de sub masă
și l-a binecuvântat pe Dumnezeu când focul mistuia
hălciile.

Acum era și o seară îngrozitoare și tristă –
pe sânge se-nchega tinerețea,
sângele se-nchegase cu sânge pe el.

Femeile cădeau în abisul adus de șaptele serii,
Steaua Polară creștea atât de puțin
încât încăpea în lacrima bocitoarelor.
I-a mângâiat părul firavul luminii de seară
și lacrimi pământul scotea prin copaci.

Și lacrimi pământul scotea prin copaci, sub formă de
frunze,
regrete pe cer în ce sperasem noi că sunt păsări.

L-au așezat pe masa din curte și-au retezat un copac,
au aprins lampă și plânga focul său
ce-am crezut până-acum c-am fi noi
și-au crezut stelele c-ar fi stele.

A venit o față și i-a mângâiat brațul
și pe fața opusă pământului
brațul său a strâns-o la piept
și brațele lor au fost de dezlănțuite armonici.

Și pe fața opusă pământului
pieptul său a iubit-o
de parcă niciodată
nimeni n-ar fi murit.

Dar pe fața de lut a pământului
o față plânga crugul rănilor
și lacrimile-i zburau ca păsările
iar păsărilor zborul lacrima.

Brațele sale erau departe de a fi,
departe de a fi altceva decât brațe frângându-se.

Și să fi fost șaptele serii de vară
când te strigă pământul pe numele mic
ca un frate mai mare
sau ca pe nimic.

Ziua a șaptea

Atât de puține stele erau
că nici din Sirius nu se vedea Sirius.

de pe Casiopeea, Casiopeea –
și Dumnezeu care era tânăr și-n toată puterea
cuvântului

făcea calcule după calcule
atât de demult că nici demultul nu mai spusese nimic,
că-n Univers de te puteai plimba
te-ai fi lovit de logaritmi și de fracții.

Dumnezeu atunci a suflat
și suflarea s-a făcut o atât de mare întindere
că mai târziu Mare Mediterană cu pești și corăbii
lacrimă de mut ar fi fost
față de pânza aia a lui.

Și tot aerul de pe fața pământului
lacrimă de mut față de planșa aia a lui.

Și pe ea a început să schițeze:
cu mâna dreaptă, cu mâna stângă, cu mâna dreaptă –
cu mâna stângă, cu mâna dreaptă, cu mâna stângă.

A făcut Steaua Sirius
să se vadă din Steaua Sirius

și Casiopeea
din Steaua Sirius,

a întins cerul ca pe o tobă
și a pus sub el în balans

terezia planșelor.
Pe urmă a repede și făcut pământul și-a pus pe el în
balans

terezia omului între dobitoace
a dobitoacele între plante.

Și a început lucrul –
cu mâna stângă, cu mâna dreaptă, cu mâna stângă –
cu mâna dreaptă, cu mâna stângă, cu mâna dreaptă.

Se mișca stelele pe sub cer,
se mișca deasupra stelelor cerul.

Se mișca omul pe lut
și lutul în om se mișca.

Și azi-așa-măine-așa,
și azi-așa-măine-așa!

Dumnezeu care era tânăr și-n toată puterea cuvântului
muncea atâta de greu

că nimeni nu va mai obosi chiar așa
dacă nu-i Dumnezeu.

Noapțile erau făcute cu măsura de mici
că doar clipeai și te trezeai în ziua cealaltă
iar zilele
cât munții cei mari.

Și-n a șaptea zi a obosit Dumnezeu.

Atât de obosit era Dumnezeu în ziua a șaptea
de nici nu mai vedea planșei și stelele

și nici ce făcuse puterea aia a lui –
că planșei și stelele, omul și păsările de apă
deveniră perfecte.

Că planșei și stelele, omul și păsările de apă
erau perfecte și oarbe!
Și-n ziua a șaptea Dumnezeu era obosit.

Mâna stângă și mâna dreaptă,
mâna dreaptă și mâna stângă

erau atâtea de obosite
că sudoare așa de multă care curgea din ele
făcea Marea Mediterană cu pești și corăbii
să fie biet părăiaș

și tot acum aerul de pe fața pământului
să fie biet părăiaș față de sudoarea aia a lui.

Și poțopul sării curgea, făcea bine pământului
din vietăți și din plante.

Dar când se și odihnește Dumnezeu face liniștea
cântec
și cântecul purpură de mătase.

Potopul sării sudorii palmelor lui
a început să contenească treptat.

Și Dumnezeu care era atâta de tânăr și chipeș
și mult în puterea cuvântului

a făcut niște calcule,
a chemat plantele și dobitoacele,
omul și păsările de apă

și până să pună cel mare prânz peste cer
le-a și tăiat pe din două ca pe niște plăci.

A făcut calcule
și iar a făcut calcule
și până chindie pe cer să ajungă
le-a și împărțit în bărbat și femeie.

Dar bărbat și femeie
orbi erau ei.

Și Dumnezeu care era atâta de tânăr și chipeș
și atât de în multa putere-a cuvântului
a făcut niște calcule și pe urmă a făcut niște calcule

și până să ridice marele serii pe cer
chemă vietate bărbat și vietate femeie
și puse dragoste-n ei.

Și puse dragoste-n ei

ci... ..

LIMBAJUL ȘTIINȚIFICO- ARTISTIC

de CLAUDIA ENE

Una dintre cerințele textului științific este precizia semantică. Aceasta se obține de regulă prin folosirea unor termeni specifici monosemantici, care fac în același timp ca limbajul științific să fie lipsit de expresivitate, să pară anost și greu accesibil. În general, cercetătorul consideră această inexpresivitate ca pe o calitate a stilului, dar există și cazuri – ce-i drept, rare – în care omul de știință crede că s-ar face mai bine înțeles dacă ar deveni mai „poetic”, utilizând tot soiul de metafore mai mult sau mai puțin adecvate obiectului de studiu. Un caz cu totul aparte în puzderia de texte științifice scrise într-un domeniu sau altul este cartea „Economica valorii” (Paul Bran, Ed. Economică, 1995), presărată la tot pasul cu inimaginabile analogii, personificări și alte figuri de stil care nu pot decât să șocheze într-un discurs cu un subiect din domeniul economic. Câteva exemple: „**Politicul, cu toată trufia pe care i-o dă faptul că este expresia intereselor cele mai generale ale societății, se va întoarce rușinat din drum ori de câte ori, în graba sa, a uitat în urmă economicul**” (p. 7); „**Totul este ca obiectul care face cercurile concentrice în lichidul cunoașterii să fie o... perlă a științei, nu un... bolovan al ignoranței**” (p. 9) sau „**În mintea genială a lui Aristotel a licărit pentru prima dată conceptul de valoare**” (p. 25). Dar cel mai straniu pasaj din toată cartea este o alegorie cu totul uimitoare, cu ajutorul căreia autorul vrea să ne informeze despre contextul tehnic în care Adam Smith își publica lucrarea „Avuția Națiunilor”. Textul sună cam așa: „Adam Smith consfințește o teorie economică de referință pentru contemporanii săi, dar și pentru urmași. **La nașterea acestei teorii, «ursitoarele» n-au putut veni cu ajutorul vreunui vehicul acționat de forța aburului, brevetul de invenție a mașinii cu abur, al lui James Watt, avea atunci doar șapte ani. Hainele pe care le purtau ursitoarele erau țesute la războaie manuale; mașina de țesut a lui Cartwright avea să mai aștepte încă nouă ani până a fi inventată. Prezicerile făcute de ursitoare erau depozitate doar în mintea lor și nu în memoria vreunui calculator sau robot.**” (p. 34). La o primă lectură, e greu de înțeles cine-i copilul, cine sunt ursitoarele și ce caută ei într-un curs universitar, iar după ce lucrurile devin clare, lectura nu mai poate fi continuată decât ca și cum ai citi Platon povestit pentru copii. Având în vedere că totuși este vorba despre un curs universitar și nu despre un manual pentru clasa a doua, avem toate motivele să ne îndoim de eficiența unui astfel de discurs și să păstrăm toate rezervele față de autorul lui.

Grigore Minea, sculptură, Galerile Orizont

IMAGO-SOPHIA

de IULIAN BOLDEA

Sub semnul delicateții și al transparenței stilistice, dar și al rigorii temperate, pot fi așezate versurile Anei-Maria din volumul *Imago-sophia* (Ed. Mica și Revista „Vatra”, 1995), în care autoarea este grație afectivă și expresivitate ludică și cristaliza stările lirice într-un desen actualizat și auster. Luciditatea, voința de a se focaliza pe interior, autoscopia gravă – sunt elemente care reglează fluxul poemelor Anei-Maria Crișan oferindu-ne spectacolul unui eu introvertit și delicat, ce-și teatralizează cu ușurință propriile sentimente, oferind iluzia unor momente spontane, dar, în fond, mediate de „gestul” verbal, de o dimensiune a livrescului. O caracteristică a poeziei, cu care se deschide cartea, este că definește perimetrul unei meditații personale și a demersului creator unde, în carnația aforismelor, demiurgia verbală se transformă într-un act senzual de iubire simili-sacrală: „Poezia – / mod de a te introverti în public/ un mod de a fi / democrație în imperiul cotidianului – / nu ești decât/ prostituata sacră/ hierodula care trebuie să facă zilnic/ dragoste/ cu toate/ razele soarelui”. Alteori, actul creației e caligrafiat din perspectiva raportului fragil dintre voluptate și adevăr ontologică, dintre eșec și triumf estetic, iar resimțind cu acuitate clipa de har poetic ca pe o clipă de damnare și o iluminare încercate aproape în același timp, care dau adevărata măsură a talentului: „Să te aperi/ înseamnă cu adevărat să te protejezi/ V-o spun eu/ cel care dezbrăcându-se și devenind de haine/ în ninsoare/ a convertit până și / Sărut ca din întâmplare/ ochii în lăcrimași / și / cer/ coborât fulg cu fulg pe buzele mele / nisipul orb al unui pustiu de apă/ Storc cu încredințate fiecare fir/ din amintirea unor stânci / și / fericite azi că pot să-mi sfichiuiu/ și / pieptul palmele/ până dincolo de victorie / și / îngheț” (*Ars poetica*, 5).

Dincolo de unele aproximări ale stărilor lirice, definițiile poetice pe care le trasează, când vorbește de „calofilia”, când cu gravitate Ana-Maria Crișan au uneori o neîndoielnică forță expresivă, iar dacă, nu de puține ori, convulsia și adevărata geamă ori rana ontologică sunt elemente prezente, nu atât prin expresie cât prin simplitate difuz-melancolică marcată de un

discret retoricism al interogației, precum în poezia *Oglinda*, în care aparentul narcisism își alternează sensurile, dobândind o gravitate expusă cu rigoare metaforică, în registru tanathic: „trupul costeliv/ ochii/ din ce în ce mai adânciți în orbite – / scriu/ și mă întreb dacă n-am trecut cumva/ din nebăgare de seamă/ dincolo de moarte?”

Nu respirația amplă a poemului sau grandilocvența imaginii sunt definitorii pentru poezia sau poietica Anei-Maria Crișan; dimpotrivă, realizările estetice cele mai notabile sunt de aflat în acele poeme în care afectele se găsesc distribuite într-un spațiu poetic restrâns, iar tonalitatea mizează pe eclipsă și concentrare metaforică, pe sugestie și rafinament expresiv. Ciclul poetic *Amintiri dintr-o grădină japoneză* se impune printr-o grație delicată a desenului, în care asperitățile realității sunt estompate într-o caligrafie densă, riguroasă, fără a fi retorică, în cerneala oarecum abstractizantă a melancoliei. Interesant, în aceste versuri desprinse parcă de orice pondere a referențialității nu e, însă, atât sensul pe care îl fixează autoarea, cât ecoul imaginilor care sugerează infinit mai mult decât re-prezintă. Dinamic și expresiv, poemul Anei-Maria Crișan trăiește, într-un fel, din refuzul exultanței și din magia evocării plastice, captând în structurile sale mobile cele mai insesizabile nuanțe ale realității sau ale sentimentului.

Între confesiunea de o liminară sinceritate și evocarea lumii în datele ei cele mai infime, poezia Anei-Maria Crișan mizează, în punctele cele mai rezistente ale lirismului său, pe o certă putere de sugestie, în care patetismul se resoarbe în rafinament și caligrafie afectivă, iar dinamica imaginii își află în laconism una din calitățile sale neîndoielnice. *Imago-sophia* e și un exemplu despre modul în care două modalități estetice distincte, poezia și pictura, își pot regăsi sincretismul original, înmănușate în perimetrul uneia și aceleiași modulări lirice, prin ilustrațiile realizate de autoare, în ciclul grafic „Ilustrații la un poem de iubire”. Binevenite sunt și traduceri ale versurilor în limbile franceză, engleză (Carmen-Maria Andraș) și japoneză (Akira Wakabayashi) care sporesc semnificațiile și prestanta cărții

Asta nu mai e critică literară!

«CHEF - MĂNĂSTIRE - POEZIE - MAICI»...?

de DAN-SILVIU BOERESCU

Prin Munții Neamțului s-a născut din nevoia lui Calistrat Hogaș de a justifica acasă stagiile erotice prelungite în compania unei țiuțoare de taină. Furtuna în munți, intrată până și în manualele școlare, este, de fapt, proiecția în coordonate pluviometrice a meciurilor pe viață și pe moarte (citește: voluptate) susținute de om, bărbat simțitor, cu apriga ibovnică a prozatorului. Blestemul pentru această contrafacere senzuală a realității a făcut ca și cartea să ajungă la publicul avid de asemenea mistificări abia pe la a treia ediție, căci la prima o mână criminală a pus foc la depozitul „Vieții Românești”, iar la a doua distinsul scriitor trimis în Germania să achiziționeze hârtie pentru edițiile de la Fundații, inclusiv pentru cartea lui Hogaș, s-a oprit pe drum, cu geamantanul de bani cu tot, la Cazinoul din Sinaia... Anii au trecut pe nesimțite și iată-mă în postura (oarecum a) lui Hogaș – am de dat explicații pentru cele aproape cinci zile petrecute în Neamț, e drept mai puțin furtunoase decât escapadele călătorului de Piscuț (etimologic așa și vine, slavul „nemeș” însemnând „loc liniștit” – am luat și eu boala toponimiei de la N. Manolescu). Dar cine m-ar crede că mi-am pierdut tinerețile prin Moldova de sub munte doar de dragul Zilelor Editurii Panteon? Că doar persuasiunea lui Daniel Corbu (y compris Filomena) m-a făcut să frecventez aceste locuri mirifice, apte de a excita simțurile reunite, mai ales – după cum se va vedea mai încolo – gustul? Nu, nu doar din prietenie pentru Vultur(esc)ul de Neamț venit-am cu acceleratul de 14¹⁰ (clasa II locuri dublate, nervi Țârlea, conflict de idei personal CFR) la Piatra! Nu, ce mă mâna pe mine-n luptă era tendința irepresibilă de a mă iniția în soteriologia contemporană a locurilor, cu toate aspectele ei urmuziene (splendidă ediția scoasă de editura gazdă!), gastronomice, isihaste, șamanice excipiens q.s. Citiți noul meu reportaj de campanie livrescă și veți fremăta împreună cu mine!

1. Scorpionul din carafă. Prea Cuviosul Irineu, arhimandrit de Neamț, știe a-și întâmpina oaspeții ca nimeni altul. Nici n-apuci bine să calci pe poarta stăreției că privirea sa l-a și fulgerat pe călugărul Ionică, îndemnându-l să aștearnă o mare masă împăratească. Praznicul, compus din cinci feluri obligatorii (toate preparate în Sfânta Mănăstire de măicuțele bucătărese detașate de la Văratec), se desfășoară sub supravegherea Proniei Divine și sub semnul inubliabil al apei vii monastice. Întâi și-ntâi, ți se va turna – cu binecuvântarea magică a Părintelui Stareț – un păhărel de țuică. Dar ce țuică! Chiar și netrebnicul de mine, incapabil s-o beau și mărginindu-mă s-o adulmec doar cu sinusurile larg deschise, mărturisește a fi fost fermecat de aburii licorii. Explicația stă în rădăcina neagră și manierist ramificată ce zace leș-amenințător pe fundul recipientului din care ești servit. Cea dintâi polemică filologică a meselor noastre de taină minunata buruiană a iscat-o. Și cum poetul Petruș Andrei, dimpreună cu soața-i, m-a trimis la dicționar, mă simt dator să lămuresc public confuzia de termeni astfel creată, apelând la bătrânul DEX. Nu schinduf-ul sau cimbrisorul (Trigonella foenum graecum), ci schinduc-ul (Conioselinum vaquinatum) e responsabil pentru transformarea cu adevărat miraculoasă a răchiei în fluidul divin. Restul e istorie a desfătărilor papilelor gustative: șunca, pastrama, mușchiul și celelalte mezeleri pline de har, urda și brânzica preparată din laptele vacilor cuminți, ce au mâncat toată vara trecută doar fragi și zmeură, cărnăciorii dolofani ca niște degete plinuțe de egumen, friptura aburind ațâțător, dar mai ales sărmăluțele în foi de viță, stropite din belșug cu smântână groasă ca untul și topindu-se în gură ca în tratatele savante ale poetului Păstorel...

2. Ceasuri de inspirație. Păcătosul din mine, gurmandul șfichiuit ades de părintele (ad-hoc și inclement) Cătălin (carele a sfârșit, la rădu-i, prin a cere și a doua porție de sărmăluțe duhovnicești), n-a pomenit încă nimic despre spațiul de mare elevație spirituală în care a fost primit. Neuitate vor rămâne ceasurile de taifas cu Părintele Irineu Chiorbeja, om de gust și cultură, deloc habotnic, iubitor de oameni (Prea Cuvioșia Sa este și doctor în științe medicale,

practicând în continuare, la venerabila-i vârstă de 72 de ani, arta tămăduirii deopotrivă sufletești și truștești), deschis la valorile eterne ale artei (a citit peste noapte cărțile și revistele pe care i le-au oferit poeții grupului nostru), ca și la cuceririle de ultimă oră ale tehnologiei (post-modern Părintele Stareț, cu telecomanda Samsung-ului de-a stânga și telefonul celular de-a dreapta, gata oricând să negocieze 15 mc de scândură de la fabrica de cherestea a lăcașului contra X tone de ceapă sau cartofi). De altfel, Neamțul mănăstiresc este un spațiu deschis în ansamblul său, deloc ferecat în fața timpului prezent. Un argument în plus pentru această afirmație a mea este și incitanta discuție pe care am avut-o cu tânărul Părinte Serafim, ghidul muzeului de artă bisericească de la mănăstire. Comorile de aici, câte vor mai fi rămase de pe urma transferului atât de nefericit al averilor instituțiilor de cult la Moscova în timpul ofensivei germane din 1917, nu te pot lăsa indiferent, stimulându-ți apetitul (act ratat!) pentru visare și studiu: catapeteasma din biserica aflată în Cetatea Neamțului, odăjdiiile medievale, relicvarele din lemn de măsline, tiparnițele străvechi din lemn de păr, cronicile miniate, Biblia cantacuzină, Evanghelia slavonă cântărind 34 de kilograme, oferită de-o țarină în schimbul Transnistriei luate cu anasâna, minunatele icoane pe foiță de aur, realizate în manieră bizantină de artiștii vestitei școli de la Neamț, comorile de cultură la care au trudit un Veniamin Costachi sau un Paisie Velicovschi, fabuloasa bibliotecă atât de bogată în codicile și alte asemenea – cu toatele dau seamă de nimicnicia acestor timpuri spre cumpănire cu vremurile de slavă, pe când totul se făcea cu Credință și în numele Credinței...

3. Pricini mirene în restul județului. Refac pe dos cronologia aventurii mele inițiatice în aceste ținuturi dăruite și mă reîntorc la treburile profane, eventual literare. Fost-au acest Corbu un scriitor nu mare la stat, dar iute la tipografie și repede vărsătoriu de cernelor nevinovate. El a deprins buchiile la biblioteca din Vânători-Neamț, sub îndrumarea faimosului Constantin Oancea (primit-a el niscaiva autografe de la însuși grămăticul Ion Iliescu), care-i da peste mână viitorului poet când acesta lua din raft

Spartacus și-i pune în loc Prisaca. Vinul lui nea Costică e acriu, dar sufletul său e invers proporțional de dulce!... Când se mai mări Corbișorul, renunțând la poznele după model humuleștean, îndurerând-o totuși pe noua Smarandă – mama Casandra, ce-l visa la Seminar –, el se făcu un mândru metodist la Casa de Cultură din Târgu Neamț. Zece ani va lucra el aici, inventând Colocviile de Poezie ale optzeciștilor, la care numai Cărtărescul n-a participat niciodată. După '90, manifestarea va migra dimpreună cu inițiatorii ei la Piatra, în vreme ce la Târgu Neamț – cel văduvit astfel de poezie, doar fata cea mare a Părintelui Caia mai practicând această artă a inutilului inefabil – se va deschide cale liberă tuturor blestemățiilor: cabinetul astrologic „Titu Șamanu” (s.r.l. înființat de unul dintre primii șomeri de la Volvativ), caleașca lui Bejan și calul lui Florescu (amendat cu un milion pentru ostentativ pășunat de flori în fața liceului în timpul deplasării prin zonă a coloanei oficiale a lui Ad. Năstase, proprietarul – director al instituției de învățământ și lider PD local – a exclamat: „Mai bine omor calul!”), ruleta rusească cu final tragic căreia (după un chiolhan preelectoral) i-a căzut victimă un șef de post, și proliferarea „satanismului” pe malul Ozanei „cea limpede ca cristalul” (fenomen demascat la modul utecist de vajnicul ziarist Ailincăi). Și câte și mai câte!

4. Înapoi la Piatra. Nedrept aș fi de n-aș aminti, măcar în încheiere, de șiragul de manifestări literare în care am fost angrenați: recitaluri de poezie, lansări de carte și, în premieră absolută, de reviste de cultură (Panteon, cu o grafică demnă de renumele deja format al editurii omonime, laureata Premiului Socec „pentru promovarea literaturii contemporane originale”), dezbateri de idei tumultoase în jurul binomului „provincie/provincialism în literatura română de azi”, urcarea mivei lui Eminescu, ridicată (?) de poet cu alți pacienți în curtea bolniței de la Neamț (1883), întâlniri cu scriitorii locali (nouăzeciștii Vasile Baghiu & Spiridon, dar și criticul, mai rutinat, Cristian Livescu, poeții Nicolae Sava, David Alexandru, Petruș Andrei și de-nepovestit-freneticul George Calcan, sensibila Luminița Cojocaru-Urbac, prietenul Adrian Alin Gheorghe, care ne-a repezit până la Mănăstirea Bistrița, unde se cosea o iarbă halucinogenă, și, nu în ultimul rând, părintele Dorin Ploscaru care – cu această sfântă ocazie – a binecuvântat rubrica de față plus pe cea de la TV) și invitații din Iași (poet filiera Casei Pogor-Lucian Vasiliu & Vasiliu Doboș, iar de la „Convorbiri Literare” – Cassian Maria Spiridon & Nichita Danilov), Botoșan (Gellu Dorian) și Satu Mare (Pop-Silaghi de Vulturescu, vechiul meu prieten)... Câte vor mai fi fost!

5. Pour la bonne bouche. Dacă am începu cu festivalul mănăstiresc de la Neamț, socot că se cuvine să sfârșesc, în aceeași cheie gourme cu cele șapte feluri de mâncare de la Campin Troian, alias „Ursuleț”: ciorbă de burtă sau de văcuță, tochitură moldovinească, piește (păstră sau știucă), creier, ficat, măduvioare și... și... dau telefon Ioanei Drăgan să-mi reamintească cel de-al șaptelea fel. Poftă bună și vin* că cuprinde!

* Eu am băut Cappy cald de ananas și m-am ciorovăit cu don'șoara Gabriela asupra

DUMBRAVA MINUNATĂ

de RADU CERNĂTESCU

Prin exemplaritatea disimulării și a încifrării prin simbol, așa numita poveste pentru copii **Dumbrava minunată** poate fi citată printre acele – tot mai rare – „scrieri cu cheie” care propun și provin din proximitatea Înțelepciunii eterne. E drept că isemia ei se adresează unei vârste de început, dar e vorba aici nu de una biologică, ci psihologică, un început înțeles întru cunoaștere, ca cea vârstă simbolică a „primei inițieri” pe care Masoneria o și numește „copilăria masonului”. Iată mai jos, fără atenție exhaustivă, câteva glose care vor doar să orienteze cititorul către un alt gen de lectură, spre acel spațiu nesfârșit al conotațiilor inițiatice pe care îl propune, dincolo de sensul literal, această scriere vădit polisemică.

După o tradiție considerată de cabbaștiști să vină a veni prin Moise direct din Egipt, scrierile inițiatice ascund patru paliere semantice: sensul literal sau istoric (în ebr., **shut**), alegoria simplă sau explicația morală (**emez**), simbolismul superior (**Derash**) și sensul mistic (**Sod**) atins prin revelație. Această polisemie vizionară a textelor sacre vine direct dintr-o tradiție misterică. Astfel, în funcție de gradul de apropiere de Marele Mister, o clasică „stagogie” se împarte, după Theon din Smirna (**Proemium**, în ed. Dupuis, Paris, 1892, p. 20-21), în patru trepte inițiatice, la care se mai adaugă, ca o uzanță sacră absolut necesară, identificarea. Aceleași patru trepte ale Cunoașterii se regăsesc și în apologetica creștinismului timpuriu: „După Moise, filosofia se împarte în patru părți: prima parte, partea istorică; a doua parte este cea numită în mod propriu partea filosofică – aceste părți țin de morală –, a treia parte este partea liturgică; a patra parte este partea teologică, partea care cuprinde cel mai înalt grad de inițiere în taine, despre care Platon scrie că este contemplarea marilor Taine (cfr.

Platon, **Fedru**, 250 C: **Simp.**, 209 E et 210 A – n.n.), iar Aristotel o numește **Metafizică**” (Clem. Alex. **Str.** I 176, 1-2; v. și **Str.** V, 173, 2; Origene, **De princ.** IV, 2.4).

În creștinism, această quadripartită accepțiune a Cunoașterii își găsea suportul în polisemantismul Bibliei revelat de Cabbală, el cuprinzând: sensul literal, apoi sensul alegoric (**allegoria**, etimologic: a spune altceva), sensul tropologic sau **hiponoia** (ghicirea unui sens ascuns sub literă) și sensul anagogic al revelației (**anagogē**, ridicare) (cf. Sf. Ioan Casian, **Collat.** XIV, 8).

Pentru kabbaliștii iudaizanți, inițialele ebraice ale celor patru plane semantice: P.R.D.S., alcătuiesc unul dintre motivele centrale ale inițierii kabbalistice, cuvântul ebraic **PaRDeS**, grădină, livadă. Iată de ce inițierea kabbaliștii o mai numesc și „intrarea într-o minunată grădină” în care arborele kabbalistic al celor 10 Sefiroth (Pomul Cunoașterii) este „arborele de lumină, plin de rod bogat în domeniul Cunoașterii” (cf. **Zohar** I, col. 27; **Zohar** III, col. 376; v. și **Talmud**, **Ilhaghiga**, (fol. 14, v.)).

În această „grădină”, esoterismul iudaic plasează nenumărați **m'gadim**, pomi oculti, fiecare Sefira alcătuind la rândul ei un alt arbore sephirothic, și așa mai departe, până la o adevărată „pădure de argint”. O pădure al cărei parfum (în ebr., **reiah**, înrudit cu **ruah**, suflet, spirit), **Mišna** îl numește „parfumul înțelepciunii” și îl asociază literelor ebraice, ca un dublet al „fumului scrierilor magice” de care amintea Euripide în **Hipolit**, 954. Și Cabbala creștină va uzita în latină de un joc de cuvinte creat în jurul sintagmei **parfum**, bazându-se pe omonimia **sapor**, parfum, dar și gust, de unde adj. **sapidus**, gustos, ca și înțelept.

Acest parfum/spirit ce se degajă din literele Cărilor Sfinte și pe care doar inițiații îl pot

sesiza, prilejuiește Kabbalei un complex tematic ce apare ca o rezonanță a frumos mirositoarei „livezi” sau „pajiști de asfodel” homerice (**asphodelos leimón**) din Hades, devenită la orfici „pajiștile sacre și **dumbrăvile** Persephonei” (cf. Homer, **Od.**, XI, v. 726 – 727; **idem**, XXIV, 11-14, Diador; Sic., **Bilbl.** ist., I, XCVI, 6), ce funcționau ca un Purgatoriu pentru sufletele muritorilor (cf. Plutarh, **De facie in orbe lunae**, 28, 943 c; Platon, **Gorgias** 79, 524 a). În mod identic, o „tainică pădure de semințe de tot soiul adăpostește” fiind și Paradisul terestru din Purgatoriul dantesc (**Purgatoriul** XXVIII, v. 118). Există și aici un „Pom al Cunoașterii”, ca acel hermetic „Arbor cognitionis boni et mali” pe care unii kabbaliști îl identifică cu Sefira Malkuth, „din care provine binele și răul pe pământ” (v. Ch. von Rosenroth, **Cabbala denudata**, III, Francof. 1684, p. 150). Tot ca un Paradis terestru fiind percepută și pădurea mistică a kabbaliștilor: **erani l'banon** (cedrii Libanului), din „țara fâgăduinței”, unde – specifică Kabbala – „copacii de lumină sunt sephiroth-ii” (cf. von Rosenroth, **op. cit.** p. 150–151).

La Sadoveanu, un substitut livresc al „minunatei grădini” kabbalistice a Cunoașterii este „dumbrava minunată”: „dumbrava asta este o împărăție fermecată pe care oamenii de rând n-o pot cunoaște” (**Dumbrava minunată**, în **Op.** 7, p. 510). Aici este „un întuneric tainic, prin care totuși ochii vedeau cu ușurință”. O „dumbravă” ce îi prilejuiește Lizucăi un veritabil parcurs inițiativ culminând cu clasică revelație în somn din scorbura unei „răchite bătrâne”, undeva „la hotarul împărăției minunilor”. O „scorbură” care, și lingvistic, e asociată grotei (inițiatice, desigur): în lat. **antrum**, grotă, peșteră, conducând direct la **antrum arboris**, scorbura copacului. Item, lat. **caverna** semnificând atât peșteră, cât și scorbură. Această scorbură inițiativă luminată de „aurul” licuricilor amintește și de asocierea pe care o face Kabbala între aur (ebr. **zaher**), simbolul metalic al Sefirei Geburah (Forță) și grota inițiativă din Arborele sephirothic. Aurul fiind nelipsit din „Antrum-ul materiei oculte” (**Cabbala denudata**, p. 298).

Prezența „bunicilor” în mirificul vis-revelație al Lizucăi este și ea plină de semnificații, ca o personificare a Înțelepciunii ancestrale, a ceea ce psalmistul numea „înțelepciunea vremilor străvechi”, înțelepciune care a făcut, mai mult sau mai puțin explicit, obiectul tuturor inițierilor oculte. Ancestralul acționând în cazul Lizucăi ca un refugiu salvator și regenerativ, iar în cazul lui Sadoveanu, el sesizând asupra unui model etic și estetic de o

GENERALUL CINEMA

de colonel VIOREL DOMENICO

A fost parcă predestinat: s-a născut într-un timp al marilor invenții militare, când în arsenale și pe câmpurile de luptă au apărut radioul și aviația, torpilele dirijate și submarinele, spărgătoarele de gheață și tunurile cu tragere rapidă...

La numai șase luni, în mai 1896, participa la parada militară din București, apoi, cât timp n-a vorbit și lumea-i zicea mut, a fost legănat în ritm de fanfară militară.

Când apucase pe drumuri greșite și ajunsesse fără căpătâi – clovn de bălci și de periferie – l-a înfiat armata, punându-l să facă – mai în glumă, mai în serios – instrucție cu soldații. Copil de trupă fiind, s-a afirmat rapid în viața cazarmii, făcându-se cunoscut la toate eșaloanele și în toate garnizoanele. La numai 17 ani, avea să primească din partea Patrimoniului Cultural Național, la propunerea MGG, înalta distincție „Independența României”.

În 1913, a participat ca voluntar la Războiul Balcanic.

Devenit încorporabil, cu o conduită ireproșabilă, armata l-a adoptat definitiv, cu acte în regulă, la 15 noiembrie 1916, când a primit locul și rolul lui distinct în structura organismului militar. Imediat a fost mobilizat în războiul reîntregirii naționale cu misiunea: „acoperirea nevoilor de informare și propagandă

prin imagine în interior și peste hotare, conservarea moralului neștirbit al armatei și populației, constituirea unui fond de imagini necesare cercetării istorice ulterioare”.

Pentru faptele lui de abnegație și vitejie, același Patrimoniul Cultural Național l-a decorat cu noi ordine și medalii: „Războiul nostru”, „Datorie și sacrificiu”, „Vitejii neamului”.

După război, deși avea dreptul, n-a trecut în rezervă, ci și-a continuat activitatea militară fiind notat an de an cu calificative maxime, afirmându-se ca o personalitate distinctă, originală.

După anul 1930, când tehnologia în care se specializase devenise caducă, iar bugetul statului nu-i putea asigura dotarea de care avea nevoie, a intenționat să-și dea demisia. Dar generali și ofițeri superiori din Marele Stat Major, comandanți de armate, divizii și regimente s-au opus categoric, declanșând o admirabilă campanie în presa militară și prin rapoarte înaintate ierarhic care argumentau că el este „o necesitate absolută, inexorabilă”, că prin el „se asigură comunitatea de doctrină a armatei”, el „întărește spiritul militar și leagă viața oștirii de spiritul cetățenilor” etc. etc.

Cert este că în deceniul patru a avut un statut incert și contradictoriu; era chemat și participa la sărbători fastuoase, se întâlnea frecvent cu

mari demnitari ai țării și armatei, dar nu avea acces în rândurile trupei...

Când nori negri s-au abătut asupra României, armata a apelat iarăși la experiența și calitățile de excepție ale celui ce împlinise 45 de ani. Din pământ, din piatră seacă i-au procurat armele și munițiile de care avea nevoie. A fost trimis pe front – la toate armele și la toate eșaloanele; în misiuni diplomatice – la Berlin și la Roma, la Veneția, la Stockholm și Ankara; a mobilizat luptătorii din linia întâi și a vindecat rănile celor rămași acasă; a adunat documente pentru istorie; s-au „bătut” pentru el Hitler și Mussolini, Goering și Ciano, l-au curtat Regele și Mareșalul; l-au protejat și încurajat comandanți de la toate eșaloanele... Iar Patrimoniul Cultural Național l-a nemurit iarăși cu „România în lupta contra bolșevismului”, „Războiul sfânt”, „România – pământ al Romei”, „Odessa în flăcări”, „Escadrila albă”, „Căderea Sevastopolului”.

După acest război din 1941–1945 a trăit drama întregii elite a armatei române. A fost anchetat, judecat sumar și arestat. Eliberat pe cauțiune, a fost obligat să lucreze un timp sub ordinele unor consilieri străini. Apoi s-a reactivat, cu misiunea de a înregistra fidel pentru istorie, evoluția postbelică a armatei române. A avut iarăși succese. Nu numai în țară, ci și în afară. Și nu numai în Est, ci și în Vest: Marele Premiu la Moscova; același Mare Premiu la Versailles. Ceea ce i-a întărit convingerea că așa-i lumea și misiunea lui e de a reflecta aiudoma.

Acum la a 100-a aniversare, a ajuns general E în putere, sănătos. Cu toate acestea, este supus tratamentului electronic și este forțat să se mute de pe un ecran pe tubul catodic... Și, deseori, se vorbește în numele lui fără să fie consultat, este folosit în scopuri pe care el nu le bănuiește...

De când i se dedică un Festival Internațional – ca inițiativă românească! – parcă-i renasce speranțele.

teatru

EXPLOZIE LA PIATRA NEAMȚ

de REMUS ANDREI ION

Teatrul Tineretului din Piatra Neamț scoate spectacole foarte bune unul după altul ca într-o cursă contra cronometru. După „Orfanul Zhao”, vârful absolut al stagiunii trecute acceptat de toate taberele criticii, Alexandru Dabija recidivează cu un înduioșător colaj din „Cartea de jucării” a lui Arghezi, „Jucăria de vorbe”. În dialog, Mihai Măniuțiu montează *Antigona*, spectacol înnobilit de cântece creștine grecești și de interpretarea excepțională a Oanei Ștefănescu. Este o tripletă de producții pe care nu o mai găsim la un astfel de nivel estetic în nici un alt teatru din țară. Cu un plus de atenție acum asupra *Antigonei*.

Mihai Măniuțiu este un teroretician și un trăitor al sacrificiului. Îl dezvoltă și îi atacă extremele. Este în același timp un catehet al dictaturii, aspru, imperturbabil, născocitor. *Antigona* este un spectacol al dictatorului pierdut din start, al dictatorului fără nici un pic de eroism. Creon, dictatorul Thebei, nu este din familia profesorului din „Lecția”, a lui Richard III sau Caligula. Aici lucrurile se închid, lucru impus de spațiul de joc, muzică, costume, alături de chiar textul tragediei.

Spațiul de joc al spectacolelor din ultimii ani

„Lecția” și „Richard III” nu exista nimic în drumul actorilor. Au apărut pereți, uși, ziduri din lemn, podele. În „Săptămâna luminată” apare un altar, loc de unde vin muzica și vedeniile. Apare și podeaua de care este legat sacrificatul. Pentru Becket spațiul este și mai strâmt în „Omorul în catedrală”, iar nebunia lui Caligula are ca limite luna, dar și un culoar negru și înalt unde nu ești nici afară nici înăuntru. *Antigona* își impune sacrificiul într-un loc ca un hău (scenografia Mihai Mădescu), loc al mormintelor și al prevestirilor negre. Spectatorii privesc de sus. În centru este locul unde *Antigona* își desenează mormântul ca un detaliu de spirală al cărui centru este chiar ea. Aparițiile ei scenice sunt ca niște scurgeri prin două uși metalice care se deschid și se închid automat. Zgomotul ușilor este un efect care în ilustrația sonoră, mult mai simplă decât în spectacolele anterioare, se alătură bătăilor a două tobe, cântecelor religioase grecești interpretate de sclavi, și clopoțeilor nebuniei lui Creon. Predomină culoarea neagră care tinde să cuprindă tot. Costumele, semnate de Doina Levintza, nu mai au variații baroce decât în alb și auriu ca semne ale puterii.

Povestea *Antigonei* este știută. Păstrează

propriul sacrificiu. Acceptă să fie îngropată în via, îngropându-și fratele, pe Polynice, încalcând astfel porunca dicatatorului Creon. Profetul Thiresias va prevesti Thebei nume nenorociri care se împlinesc: se sinucide Hemo fiul lui Creon și logodnicul Antigonei, Ismena înnebuni, regina Euridice renunță la viață în fața durerii. Această poveste Măniuțiu o spune folosind destinul apei.

Este pentru prima dată când apa este element principal în simbolistica lui Măniuțiu. Ca Edgar Poe, apa se încarcă de durere omenească. Spectacolul începe cu *Antigona* care uormormine: apa care reînvie amintirile. Apoi ea contempla apa, apa limpede care trebuie să întunece. A contempla apa înseamnă a te scurge a te dizolva, a muri, remarca Bachelard. Pentru Heraclit moartea este apă. După ce contempează apa, *Antigona* își afundă capul în ea, își caie umbra sau destinul. Nu-i va fi greu apoi să deseneze prevestitor mormântul și să se scalde când va fi condamnată. Apa se amestecă cu pământ, Polynice este umed, tăvălit în pământ. Apa se amestecă și cu vorbă atunci când paznicul este băgat cu capul în apă ca să spună cine l-a îngropat pe mort. Iar în final *Antigona* însuși, moartă, este pământ și apă, iar Thires miruiește poporul Thebei cu rămășițele ei. A este materia morții fidele, este o invitație la moarte specială, o moarte care rămâne. *Antigona* lui Mihai Măniuțiu este un moment de globalitate al Teatrului din Piatra Neamț. Spunându-se foarte clar: „Toți dictatorii sunt niște virtuți sinucigași. Cum să scapi, totuși, de gândul există sinucideri care nu se deosebesc prin nimic de un mascau?”, acest spectacol rememorează un moment special din istoria teatrului Tineretului: *Antigona* lui Andrei Șerban din 1968 închinată sacrificiului lui Ian Palach.

CONCERTE LA ST. PETERSBURG

de GRETE TARTLER

Unul dintre programele culturale europene care a „prins“, realizând an de an tot mai multe succese, este „Orașul european al culturii“. Propus în 1985 de Melina Mercouri, pe atunci ministrul culturii din Grecia, programul a fost ratificat de consiliul de miniștri ai (pe atunci) Comunității Europene; din 1990 s-a creat o rețea (cuvântul magic, la modă astăzi: network) și de atunci în fiecare an un oraș este ales pentru a-și pune în mod special în valoare patrimoniul și identitatea culturală. În mai 1990, miniștrii culturii au căzut de acord să e necesară o „derivație“ a acestui program pan-european de succes, o extindere de care să aibă parte și orașele din afara Uniunii Europene, îndeosebi din Europa Centrală și de Est: **Luna culturală Europeană**. Pracoavia 1992, Graz 1993, Budapesta 1994, Moscova 1995 iar în acest an, St. Petersburg a fost, pentru o lună, nucleul cultural al

Europei.

S-a întâmplat să mă aflu în această perioadă a nopților albe (la propriu și la figurat) în orașul de pe malurile Nevei, construit imperial de Petru cel Mare și renovat în acești ultimi ani ultraturistic (barocul cu toate aurăriile poleite, fațadele în culori pastel cu toate ghirlandele la locul lor, cupole de biserici placate cu aur adevărat etc., fără a mai vorbi de curățenia impecabilă a largilor străzi), chiar la deschiderea Lunii Culturale, în sala Filarmonicii (care sărbătorea 75 de ani de la întemeiere). Pe lângă surpriza de a găsi aici o copie în „alb de mireasă“ a celebrei săli de concert vieneze Musikverein, valuri de flori și un public strălucitor (femei acoperite, în stil rusesc, de bijuterii), neașteptată a fost impresia de importanță care se acordă tinerilor interpreți. Concertul la care am participat încheia festivalul internațional „Olimpiada muzicală

din St. Petersburg“ – unul din festivalurile Lunii Culturale (alături de Festivalul Florilor numit „Muzica nopților albe“, Festivalul Artelor „Stelele nopților albe“, Festivalul Filmului „Mesajul către om“, Festivalul de muzică rock, cel de jazz ș.a.). Premiul întâi la vioară i-a revenit finlandezului Pekka Kuusisto, care a interpretat concertul de Sibelius cu luminozitate și anvergură (abia absolvise Conservatorul; am înțeles că toți laureații erau proaspeți absolvenți). Un virtuoz al saxofonului, tânărul Russel Peterson din SUA, s-a defășurat cu mult umor și perfectă acuratețe în **Fantezia** lui Villa Lobos; iar seara s-a încheiat cu bine cunoscuta și dificila **Fantezie pe o temă de Pagannini** (la pian: rusul Eldar Nebolski) de Rahmaninov.

De prisos să amintim impactul „Lunii Culturale“ asupra vieții orașului, interesul presei internaționale, explozia „pieței culturale“, foloasele economice, turistice, dar mai ales cele privind „schimbarea de imagine“. De prisos să sugerăm cât de important ar fi ca Bucureștiul să devină gazda unei asemenea Luni Culturale într-un viitor nu prea depărtat (grefând, eventual, evenimentul pe Festivalul George Enescu). Temă (muzicală) de gândire pentru noul primar!

lumea literară

UN FESTIVAL MONDIAL

Vineri, 24 mai, la Târgoviște, în cadrul manifestărilor aniversare prilejuite de 600 de ani de atestare documentară a vechii capitale a Românești, a fost lansată, în premieră mondială, cartea distinsului nostru colaborator Alexandru George, **Caragiale**, părută la editura Fundației Culturale Române. L-au însoțit pe autor Costache Blăreanu, Mircea Horia Simionescu, Simona Cioculescu, Valentin Pituț, Barbu Cioculescu Ștefan Ion Ghilimescu. Așteptăm o lansare pe malurile Dâmboviței. ● Ioan Petru Culianu, cărturarul și scriitorul, dispărut în condiții misterioase, rămâne un reper în literatura română, atât prin moralitatea sa cât și prin opera lăsată nouă. Editura Nemira și-a propus să-i editeze toate scrierile și, în acest sens, a chemat cititorii la sediul său de la Casa resei Libere să-și dezvăluie planurile. Cu acest prilej, la cinci ani de la trecerea în viață a lui Culianu, a fost lansat volumul „Călătorii în lumea de dincolo“, ediția a doua, revizuită. ● Ne-au vizitat (și s-au lansat la sediul Uniunii Scriitorilor, Casa Monteoru) scriitorii români – care trăiesc acum în Franța Basarab Nicolescu și L.M. Arcade, având asupra lor cărțile „Teoreme poetice“, „Povestea țigani“ și „Teatru“. Au vorbit cu mult discernământ despre autori și operele lor Iagda Cârneli, Laurențiu Ulici, Cornel Tegman, Solomon Marcus. ● Descoperim, într-o depeșă venită la redacția noastră, că la

Vaslui, din doi în doi ani, se desfășoară „cea mai importantă manifestare de umor din lume“, adică Festivalul **Constantin Tănase**. Fiindcă n-am bătut toate meridianele și paralele să vedem ce se mai întâmplă și pe la alții, deși, peste Dunăre, la Gavrovo, am fost și nu am rămas dezamăgiți, dăm credit vasluienilor și-i anunțăm pe cititorii noștri că mondialul festival se va derula în perioada 7–20 octombrie, exact când turburelul va da în clocot. Structurat pe mai multe secțiuni, creație (literatură și caricatură – data primirii lucrărilor până la 30 iulie), interpretare (înscriserile până la 30 august), festivalul are un regulament ferm, exact, incluzându-ne și pe noi, Uniunea Scriitorilor, la grămadă cu alte instituții și uniuni, spre exemplu a Umoriștilor, fără să ne precizeze cu ce trebuie să contribuim. Probabil, cu cadre de nădejde în ale monologului și schiței, că, slavă domnului, destui fac și se fac de râs. Cât privește premiile – aruncând noi o privire grăbită spre ele –, vor fi, spre sfârșitul anului, când inflația va fi în floare, un fel de bacșiș pentru cei care simt nevoia să mai iasă în afara granițelor județene și spirituale. Dacă tot e vorba de un festival mondial, atunci paralele trebuie să fie cât mai puține, pentru a exista un echilibru perfect. Sperăm ca, între timp, să nu năvălească sponsorii și să strice cumva o concepție atât de originală, în definitiv plecată dintr-o parte a țării plină de umor. Așteptăm cu nerăbdare să ne dăm cu toții în spectacol!

BIBLIOTECA NOASTRĂ

- Eroul nostru** (Eduard Huidan), proză, Fundația Luceafărul, preț neprecizat.
- O viață trăită, o viață visată** (Romul Munteanu), jurnal, ed. Globus, preț neprecizat.
- Prizonierul norilor** (Radu Boureanu), versuri, ed. Albatros, 3060 lei.
- Icoana nevăzută** (Ion Brad), versuri, ed. Demiurg, 4.000 lei.
- Overdose** (Daniel Silviu Petre), versuri, ed. Marineasa, preț neprecizat.
- Poezii** (Ștefan Aug. Doinaș), versuri, ed. Vitruviu, 6.000 lei.
- Poezii** (Virgil Mazilescu), versuri, ed. Vitruviu, 5.500 lei.
- O zi liberă** (Nicolae Ioana), versuri, ed. Vitruviu, 4.900 lei.
- Mă numesc Alzheimer** (Tania Lovinescu), proză, ed. Cartea Românească, 4.000 lei.
- Approape totul despre Antonie Iorgovan** (Elena Ștefănescu), dialoguri, ed. Atlas, preț neprecizat.
- Rugă pentru Vatican** (Elena Ștefănescu), versuri, ed. Fiat Lux, preț neprecizat.
- Păstorul viziunilor** (Constantin Hrehor), versuri, ed. Euroland, 2.500 lei.
- Tot ce-am promis** (Gheorghe Hobafcovici), versuri, ed. Timpul, Reșița, preț neprecizat.
- Cel de-al doilea trăgaci** (Corneliu Dimovici), proză, ed. Plumb, 4.000 lei.
- Reportfonul contra timpului** (Valeria Deleanu), versuri, ed. neprecizată, 2.500 lei.
- Ia-mă cu tine** (Ion Mărgineanu), versuri, ed. Imago, Sibiu, 980 lei.

Lirică galiciană contemporană

ALVARO CUNQUEIRO – «CASA ȘI SUFLAREA»

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Alvaro Cunqueiro este, prin viață și operă, personalitatea literară cea mai fascinantă a Galiciei hispanice. Prin bunica dinspre tată era rudă cu Ramón Maria del Valle Inclán și cu istoricul și prozatorul Benito Vicetto.

S-a născut la 28 decembrie 1911 în Mondoñedo unde tatăl său, Joaquín Cunqueiro Montenegro, era farmacistul doctorului Alejo Barja. Acest Mondoñedo, „oraș al Galiciei visată de episcopi și cutreierată de Sfântul Luca, ținut bogat în pâine, apă și latină“, cum spune poetul, a fost locul privilegiat în inima autorului lui **Merlin și familia**.

A urmat școala și și-a luat bacalaureatul în Lugo, oraș din nord-estul Galiciei și al Spaniei; apoi, din 1927 a urmat filosofia și literale la Universitatea din Santiago de Compostela. Nu a terminat facultatea pentru că a început foarte devreme să colaboreze la diferite reviste din Galicia, apoi să lucreze efectiv, făcând parte din redacția unor importante reviste și ziare din Madrid. O dată cu instaurarea regimului republican Cunqueiro îmbrățișează cu entuziasm noua formă de guvernământ. Se înscrie chiar în Partidul Galician, asumându-și din plin noile sarcini politice. Dar, în momentul în care se discută intrarea acestuia în Frontul Popular, Cunqueiro va refuza categoric alianța cu forțele politice de stânga din cauza antimarxismului său militant pe care nu l-a ascuns niciodată și care l-a însoțit până în mormânt. Participă totuși la referendumul din 1936 în favoarea obținerii statutului de autonomie al Galiciei.

Din 1947, în urma unui incident dur cu ambasadorul francez din capitala madrilenă, în urma căruia îi este retrasă legitimația de ziarist, Alvaro Cunqueiro se întoarce în provincia natală. Pentru el, scriitor deja consacrat, cu un viitor strălucit, a pleca din „republica literelor“, cum era considerat Madridul pe atunci, a însemnat, fără îndoială, o lovitură dureroasă.

Între 1947-1957 scriitorul a rămas în Itaca sa natală, scriind ca și până atunci și trimițând colaborările sale revistelor din țară. În această perioadă s-au născut principalele sale opere literare, cele mai multe în galiciană.

Debutul său literar se petrecuse în 1932, pe când avea 21 de ani, cu volumul de poezii **Mar ao Norde** (Mare la nord). Influențat direct de generația spaniolă de la 1927 (Lorca, Prados, Alberti) Cunqueiro a intrat în lumea literară cu o poezie de o netă tentă avangardistă. Dintre toate mișcărilor de avangardă care străbăteau atunci Europa, Cunqueiro a aderat cu deosebire la creaționism, fără ca prin aceasta să se rupă de celelalte mișcări literare din vremea sa. În poemele scrise în această perioadă se juxtapun într-un unic plan fără perspectivă, fără legătură și uneori fără o logică aparentă, elemente absurde și senzații deja întrepătrunse: „Casa plină de cioburi era/ de-oglundă./ Nu mai încăpeau – lucruri precise – albe/ la vârf –

lumânări, urme/ de creion inocente./ 'Năuntru, două lumini pereche“.

În anul următor debutului Cunqueiro publică un nou volum de versuri intitulat **Cantiga nova que se chama ribeira** (Cântec nou ce se cheamă liman). În această perioadă Cunqueiro descoperă fascinat cântoniere medievale scrise în vechea limbă galiciano-portugheză, trunchiul comun din care vor evolua ulterior cele două limbi, galiciană și portugheză. Rezultatul acestei descoperiri a fost nu numai volumul de poezii amintit; totodată scriitorul, în numeroase articole pe care le scrie în această perioadă, comentează, reproduce în manieră personală și îndeamnă nu pe puțini să se aplece asupra creației medievale. Poeziile lui Cunqueiro influențate de poematica medievală nu sunt reproduceri ale temelor în metrica rigidă a cântonierelor de atunci. În volumul **Cântec nou ce se cheamă liman** ca și în poeziile următorului volum, **Poemas do si e non** (Poemele lui da și nu), apărut în același an, se împletesc original, într-o creație armonioasă, spontană și vie, elemente nu numai din cântonierele medievale ci din toată literatura pe care Cunqueiro a cunoscut-o.

Între 1933-1936 apar **Cantigas de amor cortês** (Cântece de amor curtean) iar în 1950 volumul **Dona de corpo delgado** (Doamna cu trup subțire) care includ compoziții foarte diferite. Astfel, în versurile heptasilabice ale poemului **Antiga noiva verde** (Fosta iubită verde) Cunqueiro rămâne fidel manierei ermetice care de atâtea ori face impenetrabilă poezia sa, pentru ca în **Soedades da mina branca señor** (Dor de alba mea doamnă) să ajungă la tonuri grave și patetice, exprimate în versuri dodecasilabice.

În primul volum al **Operelor complete**, editat de Galaxia în 1980, sunt adunate sub titlul **Herba de aquí e acola** (Iarbă de aici și acolo) poeme din ultimele două decade de viață ale poetului. Cum era de așteptat, nu există o unitate tematică a acestora; ele reiau aproape toate temele anterioare ale poeziei cunqueiriene.

În semn de adâncă prețuire, patria galiciană îl alege în aprilie 1961 membru plin al Academiei Galiciene. În discursul de recepție, Alvaro Cunqueiro mărturisea: „Niciodată n-am știut să zugrăvesc altceva decât acest ținut în care m-am născut și ale cărui drumuri de hotar, păduri, izvoare și hanuri le rostesc în limba maternă“.

În afară de opera poetică, pe care o vom ilustra în continuare printr-un grupaj de poezii alese din toate volumele publicate în timpul vieții autorului, Cunqueiro a fost un remarcabil prozator și dramaturg. Vom menționa doar titlurile principalelor lucrări din aceste domenii pe care Cunqueiro le-a reprezentat cu un talent de neegalat în întreaga literatură galiciană de până astăzi.

După **Merlin e familia** (Merlin și familia) considerat debutul în proză, urmează **As**

crônicas do sochantre (Cronica cântărețului de strună) în 1956 iar în 1961 **Se o vello Sinbad volveuse ás illas** (Dacă bătrânul Sinbad s-ar întoarce pe insulă). Toate aceste trei romane menționate mai sus, au în comun o puternică componentă imaginativă și fantastică. În toate naratorul, care este în același timp personaj central, are în minte o diviziune clară între lumea reală și lumea magică, între empiric și imaginar, în așa fel încât cititorul înțelege perfect ceea ce i se întâmplă personajului principal în lumea reală care este total diferită de lumea viselor sale. Această opoziție permanentă între vis și realitate este cea care aplatizează tensiunea dintre personajul principal și celelalte personaje ale romanului.

În afara acestor povestiri, să le spunem fantastice, Cunqueiro a scris o serie de povestiri cu personaje și acțiuni din viața rurală galiciană **Escola de menciñeiros** (Școala tămăduitorilor de boli), 1960, **Xente de aquí e de acolá** (Lume de aici și acolo) din 1971, **Os outros feirantes** (Ceilalți târgoveți) din 1979 cât și multe lucrări în proză în limba spaniolă dintre care remarcăm **Les mocedades de Ulise** (Tineretea lui Ulise) din 1960, **Un hombre que se parecía a Orestes** (Un om care-i semăna lui Oreste) din 1968, **Vida y fuga de Fanto Fantini della Gherardesca** (Viața și fuga lui Fanto Fa della Gherardesca) din 1972 și, în sfârșit, **El año del cometa con la batalla de los cuatro reyes** (Anul cometei și bătălia celor patru regi) scris în 1974. Fără îndoială acest roman este opera cea mai complexă a lui Cunqueiro iar autorul l-a conceput ca pe o specie de punct final al întregii sale opere narative.

Pentru mulți exegeți piesele de teatru ale lui Cunqueiro, toate scrise în galiciană, sunt mai degrabă arhitecturi minuțioase, arhaizante și filigranate decât construcții cu adevărat dramatice. Sunt acestea următoarele: **O incert señor Don Hamlet, principe de Dinamarca** (Un nesigur domn Don Hamlet, prinț al Danemarcei), din 1959, **A noite vai coma un río** (Noaptea vin ca un râu), din 1965, **Palabras de véspera** (Vorbe din ajun) scrisă în 1968 și publicată în 1974. Pe când Cunqueiro scria al său **Hamlet**, în Europa era la modă așa numitul „teatru mitic“. În acest curent piesa galicianului Cunqueiro se dovedește și peste ar a fi una din cele mai radicale dovezi ale absurdității existenței umane, distinctă de **Oreste** a lui Sartre sau **Antigona** lui Anouilh, personaje victorioase și aproape eroice pri tensiunea etică pe care o acumulează. Față de ele, **Hamlet** al lui Cunqueiro este un om slal

este adevărul, nici dreptatea. După propriile
urisirii ale autorului, Hamlet a fost unul dintre
onajele cele mai îndrăgite de Cunqueiro.

În 1980 a avut loc la Universitatea din
Vigo de Compostela învestirea scriitorului
galician cu titlul de Doctor Honoris Causa.
Cinstea sa era însă din ce în ce mai precară.
Nu având fiind, și-a dat votul afirmativ pentru
statutul de autonomie al Galiciei. Dar în 28
februarie 1981 a murit la spitalul din Vigo. A
ce zi ploioasă ziua înmormântării celui care,
ca și spunea Xesus Alonso Montero, „a avut în
tătușul său cuvântul casa și suflarea sa.“

*

Traducerea poemelor care urmează are
în semnificația unui modest omagiu adus poetului
galician de la a cărui moarte s-au împlinit anul

Ivarro Cunqueiro (1911-1981)

Din volumul „Mare la nord“:

1.
Golul: gol scufundat,
infantil
Nu mai ești
aceeași lumină a ta.
Te rotești departe, supusă în tot,
perfectă și ce necunoscută!
Golul.

2.
Iar aici este punctul
între coarda ruptă
nemișcată a orelor –
se oprește
pe creastă
roata nopții.

3.
Una între săli pustii
creștere –
începe
liniștită
roata zorilor.

8.
Singurarea ta s-aude
câșete, alge –
cântă.
Nimic nu mai este din acea
lună de creștere crescentă. Urmele
culturilor, aerul –
ardut-au fumul profilului tău
nic.

Umbra de lumini
Două lumini pereche
două linii... între ele?
Nu se mai știe.
Profiluri spre 'năuntru
planuri obscene.
Dru. Două umbre sub ele.

Insula
cum mai doare lumina
neagră deja de albă ce-i –
în inima dimineții.
Trunde-n ea însăși
refluxuri incerte
oară și-adâncă
în plină și clară.
cum mai pare pânza bărcii
neagră deja de albă ce-i –
pe lângă locul știut
și mișcătoare mereu!

Grădina cu trandafiri

Lui Francisco Lamas

Și picuri de apă
câte noi frunze?
-aceeași lumină a ta repovestindu-mi:

acesta 15 ani; alăturăm un gând pios și dragei
noastre Pilar Rodriguez Pagant care ne-a vorbit
pentru prima dată despre fascinanta lume
cunqueiriană.

1 *Merlin și familia, culegere de povestiri apărută în
1955; este considerată prima carte de proză în
galiciană, semnată de Cunqueiro. Xesus Alonso
Montero consideră că nașterea lui Cunqueiro ca
prozator de limbă galiciană a fost un eveniment care
valorează tot atât cât Rosalia de Castro din volumul
de poezii Cantares Gallegos*

2 *Volum tradus cu titlul Alți târgoveți de Christian
Ionescu; volumul a apărut la editura Clusium, în 1995
și este prima traducere a unui text cunqueirian în
limba română*

Ajunge. 6
Lui Ricardo Carballo

Lumina umedă-i venea din mare
Cât de senin e timpul
ca s-o privești pe plajă
acolo prezentă!
Ce singură-nserarea
pe plete s-o sărute
cu gingășie pură de-animal!
Lumina umedă-a ochilor ei
Lua marea cu ea!

Din volumul „Cântec nou ce se
cheamă liman“

1.
Dragoste – apă ușoară,
joc de țară.

Dragoste – apă târzie,
povărghie.

Dragoste – apă în floare,
cântare.

Dragoste – apă pierită,
a mea iubită.

9.
Luna-lună cu lumină
naște iarba-nrouată
vai, da!

Frigul verde secerat-a
zorilor râsul lor tânăr
vai, nu!

Praznic mare au făcut
vântului cu râs de fată
vai, da!

Fluierul fără de rouă
rupt-a vâlul de logodnă
vai, nu!

16.
La moartea fetei-fete
au plâns-o cu toții,
ai, durere!

Vremea-n culoare a plâns-o
'n fereastra fructelor ei
ai, durere!

La moartea fetei-fete
au plâns-o îngeri vechi
ai, durere!

Veșmânt nou născut-a
și somn auzului ei
ai, durere!

22.

Prin ochii tăi cine-a trecut, iubito,
lasă o privire de iubire pierdută.
În ochii tăi.

Din iubirea pierdută lasă o privire
prin ochii cine-a trecut, iubito:
În ochii tăi.

Cenușă porți în ochii tăi, iubito,
din iubirea de iubire pierdută.
În ochii tăi.

Lacrimi de rouă duci în ochi, iubito,
că n-ai privit pe cel ce te privea.
În ochii tăi.

Din volumul „Poemele lui da și nu“
Ea

Poemul 2
Nemaiauzită prezență
peștii nasc albastrul ochilor în ale ei brațe
iar prunele-i coc verdele 'ntre
nemișcatul fân copt al părului ei.

Înainta, formând un unghi ascuțit cu vârful
propriilor picioare.

Cosmică creștere
curcubeul era aripa fragilă-a cântărilor ei
pe buze-i surâdea sunetul pietrei de leagăn.

Ea nu mai încăpea într-o carte poștală.

El

Poemul 2
Era timpul ierbii să crească
și-al surâsurilor adevărate de copil
ascunse 'ntre perete și-un fluture de
noapte.

Totul avea blândețea, pâcla roză-a aurorei
dormea în aer binecuvântarea târzie
a înserării de iarnă.

El adormea mereu la-aceeași oră.

Din volumul „Doamna cu trup
subțire“

*DOR DE ALBA MEA
DOAMNĂ*

M-auzi tu oare, doamna mea iubită, când în
piept vâlvătaia arde
și-n spatele tău umbra visului meu,
nebunește a ta, te-mbrățișează și te
sărută?

O, dulce-i povara trupului tău, imaginându-
mi-l culcat!
Pe râul meu de hoinar nesfârșit
de ce incendiată navă nu vrei în noapte-a
naviga?

De ce atâta floare inima-mi veștejește
de ce nu-i muritoare de-atâta lumină
cenușa,
de ce sunt încă eu când am vorbit atâta?

Alba mea doamnă, trup subțire:
această pădure-i de când e lună plină
și-această pasăre cântătoare ce văzduhul
înfruntă
fiece zi care-ncepe, renaște și cântă.
Iubito, în vasul meu mai cântă setea.

Luna aceasta-nzăpezită, iubito, din trupul
tău
măsoară cu-a științei noapte 'nălțimea
ochilor mei!

Traducere de
Mariana Ploae-Hanganu

DESPRE POETII ROMÂNI TRADUȘI DE ION MILOȘ ÎN SUEDEZĂ

George Bacovia este considerat unul dintre cei mai renumiți poeți ai României. Născut în 1916, în Moldova, debutează în 1916 și publică, până la decesul din 1957, în total șase cărți de poezie, reprezentate fără excepție, în volumul de față, în selecția și traducerea lui Ion Miloș... Poeziile, într-adevăr laconice, tratează despre însingurare, angoasă și moarte, scrise în vers modernist, cu multe repetări subliniate, cu imagini de cavou și piețe pustii. În plus, se decelează ușor printre rânduri boala lui Bacovia, cețurile, ploile și iernile timpurii ale peisajului moldav. Adesea sunt folosite culori ca mijloace de expresie. Negrul, albul și cenușul domină; plumburiu primește uneori o încălțare politică – plumbi și furtuni vor distruge istoria contemporană (...)

Poeziile (aproape intraductibile, după introducerea lui Miloș) sunt plăcute în straiul suedez, nu foarte greu accesibile, pretinzând, totuși, o anume inițiere (Diana Mangs).

Lucian Blaga (1895-1961) rămâne un poet român de excepție. Scrisul său a cuprins mai mult de patru decenii, de la debutul din 1919 până la o culegere postumă, din 1962. În timpul vieții sale, poetul a avut parte atât de mare prețuire cât și de încetușare spirituală, în regimul stalinist. **Vânt fără somn** este o culegere de poezie din toate cele opt volume ale sale. În ciuda formatului restrâns, cartea ne oferă portretul vieții unui poet care n-a încetat niciodată a-și pune marile întrebări existențiale, care și-a lăsat întotdeauna sufletul larg deschis mișcărilor majore, precum și celor minore. Este emoționant să vezi cum un limbaj bombastic de tinerețe se transformă treptat într-un discurs epurat, limpezit, fără ca tenacitatea căutării să slăbească. Nu-mi stă în putere să judec traducerea lui Ion Miloș sau justetea selecției sale, pot doar să spun că limba este frumoasă și personală, că am luat contact cu o mare operă poetică. Ion Miloș a scris de asemenea o cuprinzătoare introducere (Arne Johnsson).

Geo Bogza (n. 1908) apare în acest volum ca un poet semnificativ. Poeziile sale, alese și frumos traduse de Ion Miloș, au adesea o simplitate stilizată care le face ușor accesibile și totodată profunde – cartea poate fi recomandată și cititorilor tineri, nefamiliarizați cu poezia. Se abordează chestiuni existențiale de natură generală, uneori însă poate fi bănuită și o tendință de critică la adresa puterii. Figura de stil de departe dominantă este anafora: expresii și imagini se repetă și se schimbă treptat. Poezia lui Bogza, în vers liber dar sever stăpănit, ne duce cu gândul către folclor și, în același timp, suprarealism (Lars Elleström).

Recentul volum selectiv se numește „Hanibal” și este titlul unei cărți de poezie a lui Eugen Jebeleanu (1972)... Amatorii acestui gen ar trebui să și-o procure. Este un lirism care se ține minte... Un poet al simplității exemplare... Citez poezia „Eu sunt Daniel”, din care ne putem face o părere despre acumularea calmă de forță, la Jebeleanu (Sven Christer Swahn, *Sydsvenska Dagbladet*, 14 nov. 1981).

Ana Blandiana, n. 1942, se numără astăzi printre poetesele de frunte ale României. În afară de poezii, ea a mai publicat proză și eseuri.

Locul ei natal este Timișoara, orașul în care s-au ridicat primele proteste împotriva dictaturii. Un timp înainte de căderea lui Ceaușescu de la putere, Blandiana a fost consemnată la domiciliu și a avut interdicție de publicare. Aceste traduceri provin din cărți publicate între 1964 și 1983. Este o poezie demnă de a fi luată în considerare: simplă, clară, fără zorzoane și, totuși, așezată pe multiple temeuri, pentru unii, fără a se apropia de banalitate și măgulire. Natura și iubirea sunt componente importante în lirica ei, la fel copiii și patriotismul. Dacă ar fi să o așez alături de poetesele suedeze, m-aș gândi la Maria Wine și Gabriela Melinescu. (Michael Economou)

Mircea Dinescu, n. 1950, a debutat în 1971. După debut, a mai publicat încă șapte volume din care Ion Miloș a întocmit selecția de față, tradusă într-o suedeză cu plăcute sonorități. Dinescu pare a fi o persoană explozivă. El scrie într-un limbaj novator, destul de agresiv, o poezie de revoltă suprarealistă. Metaforele se autodețonează și dau o senzație claustrofobă, de teamă și sărăcie, cu ascuțituri tragice. Pentru cititorul suedez fără cunoștințe aprofundate despre România, o mulțime dintre aceste cuvinte și nuanțe „codificate”, încărcate de simboluri, trec pur și simplu neobservate. (...)

Doă interviuri cu scriitorul încheie această culegere de poezie, interesantă, actuală și, artistic, de clasă. (Karin Berndtsson Eng)

dosar

FACTORUL NU VA MAI SUNA

Câteva filme nu există decât grație curajului, obstinței și energiei fantastice ale unor ființe cărora pasiunea le este dominatoare. Este cazul filmului „Factorul”, de cinci nominalizat pentru Oscar 1996, fiind premiat însă doar pentru cea mai bună coloană sonoră. Aplaudat de critica americană, coproducția franco-italiană a realizat deja o rețetă de 20 milioane dolari, la un buget de producție de 3 milioane.

Filmul lui Michael Radford redă prietenia dintre poetul chilian Pablo Neruda, alias actorul francez Philippe Noiret, și un obscur factor poștal, Mario Ruoppolo, jucat de Massimo Troisi, care a dat ofrandă filmului ceea ce avea el mai prețios, viața sa. Acest actor italian foarte popular s-a stins la 24 iunie 1994, la 24 ore după ultimul tur de manivelă, la numai 41 ani. Publicul cinefil l-a descoperit în filmele lui Ettore Scola, cu care a turnat de trei ori: „Splendore”, alături de Marcello Mastroianni; „Cât aveți ora?”, în care „tatăl” Mastroianni și „fiul” Troisi încearcă o împăcare, după o lungă despărțire (răsplătit cu premiul ex-aequo de interpretare la festivalul de la Veneția); „Voiajul căpitanului Fracasse”, în care Troisi interpretează rolul unui valet arlechin al comediei dell'arte.

Pulcinella, ultimul rol menționat, îl

Degustătorii suedezi de poezie trebuie să-i fie recunoscători lui Ion Miloș. Ca urmare a contribuțiilor acestui intermediar... avem astăzi o mulțime de posibilități de a ne familiariza cu excelenta poezie contemporană din zona Peninsulei Balcanice. Între măștri poeziei din această neliniștită parte de lume se numără și Anghel Dumbrăveanu. Din cele 16 volume de poezie pe care acest redactor și editor le-a publicat începând cu 1961, Ion Miloș a ales și tradus, într-o suedeză plăcută, apreciabilă: poeme. Poetul (născut în 1933) cântă extatic pasărilor și nopțile la Marea Neagră. El este pasionat de femeia cu gât suplu de cocor, cu ochi precum frunza de răchită. El scrie despre o lume pierdută, o iubită absentă. Fascinant misterioase sunt strofele sclipind de culori, încărcate de imagini. Viziunile fantastice conduc gândurile subsemnatului către Șeherezada, povestitoria senzuală, către suprarealistul Erik Lindgren, către vrăjitorul muzical Maurice Ravel. O lectură excepțional de bogată. (Göran Källqvist)

Marin Sorescu (n. 1936) este considerat Mastăzi, alături de scriitori precum Nichita Stănescu și Ana Blandiana, unul dintre reprezentanții de frunte ai poeziei românești moderne. Anterioare traduceri în suedeză, printre altele, **Am văzut lumină pe pământ** (1994), au oglindit întocmai lirica lui Sorescu. În recenta culegere de texte, în afara unui nou eșantion din poezia lui, simplă dar deloc banală, facem cunoștință și cu arta sa de prozator și dramaturg. Câștigul constă din proze scurte, străfulgerări folclorice lirice asupra unui original sat și locuitorilor săi. Este o trecere în revistă, deopotrivă frumoasă și umoristică, a unei lumi aproape pierdute, prin procesul colectivizării comuniste și al urbanizării. Cu monodramele sale, ușor absurde și simbolice, Sorescu își dovedește capacitatea iscusită de a combina diverse elemente centrale ale dramei moderniste. În ceea ce privește traducerea pot spune că n-avem traducători care ar putea face o treabă mai bună. (...) (Håkan Möller)

reprezintă cel mai bine ca personaj pe Massimo Troisi: un saltimbanc adevărat, zămislit din cea mai autentică tradiție napolitană. Născut la 19

uarie 1953 la San Giorgio a Cremano, un c situat la câțiva kilometri de Napoli, Troisi escut într-o familie de muncitori, înconjurat l de ceilalți cinci frați și surori. O rmație cardiacă, descoperită încă din ețe, nu l-a împiedicat să se lanseze, cu ezie, în teatru. Prin intermediul trupei nată de el – „Grimasa“ –, Italia avea să opere acest formidabil comedian, cu un simț scut al umorului, cu o manieră particulară în i cuvintele, dar și pauzele, cu accentul său itabil, cantabil, atât de napolitan.

La întrebarea: „La urma urmei, astăzi, ce-i a un napolitan?“ Massimo replica, printr-o ică năvalnică „pentru mine e un mizerabil, amnat a fi propria-i caricatură. O sumă de ee, reproducând, fiecare, caracteristica tui oraș, în care se amestecă muzica, soarele, paiele și singurătatea“. Nu-i atât de dramatic, putea comenta, dacă ne gândim că de aici au at Vittorio De Sica, Toto și Alberto Sordi. zie mille, Napoli!

În 1981, Massimo Troisi realizează primul film, „Ricomincio da tre“, înregistrând un

triumf fără precedent. Urmează alte cinci, din care remarcăm în mod deosebit „Nu ne rămâne decât să plângem“ (1984). Inima-i bolnavă ține tot mai greu cadența acestei vieți tumultuoase. Suferă o primă operație în vara anului 1993, după care vrea să adapteze, cinematografic, cu prietenul său de cursă lungă Michael Radford, cartea lui Antonio Skarmeta „O răbdare ardentă“. Refuză, contrar sfatului medicilor, transplantul cardiac, singurul remediu la starea sa precară de sănătate.

Își amintește Radford: „Nimeni și nimic nu l-au putut opri pe Massimo. Am reglat filmarea la ritmul unui om epuizat, căruia tenacitatea îi depășea suferința. Nu mai era în stare să lucreze decât două ore pe zi. Cu fața suptă, silueta fragilă, ochii iscoditori, Massimo Troisi va rămâne în memoria noastră acel factor simplu, ce-l va întreba într-o zi pe Pablo Neruda: «Lumea întreagă a cui metaforă este?»“

**Selecție și traducere
din L' Express International:
Constantin Ardeleanu**

poet deplin acceptat abia în anii 50, când devenise septuagenar. Ni se pare cel puțin straniu că Hoover, ocupându-se de practica versului liber, nu găsește de cuviință să facă mențiune nici despre contribuția franceză în domeniul prozodiei, nici despre aportul patriarhului poeziei americane Whitman, un perfect mânăitor al versului liber. Reamintim cititorilor faptul că, mai mult decât versul liber în sine, lui Williams – bun cunoscător, de altfel, al poeziei europene – i se datorează o poetică nivelatoare. Formula „no ideas but in things“ a făcut, continuă să facă epoca. Principala contribuție a lui Williams este aceea de a fi susținut că nu există două lumi separate, cea poetică și cea prozaică. O roabă sau o prună glasată pot să fie la fel de poetice precum luna de pe cer. Prin Williams poezia și-a pierdut, practic, orice atribut tradițional, fără să câștige nici unul nou.

În opinia criticului Frederic Jameson postmodernismul este caracterizat printr-un „populism estetic“, „deconstrucția expresiei“ și marchează „sfârșitul ego-ului burghez“, practică „imitarea vechilor stiluri prin pasișă“. Hoover consideră însă că, mai degrabă decât opus romantismului și modernismului, postmodernismul este o continuare a acestor două moduri de expresie încă viguroase. De aceea, antologia nu este ilustrarea unui singur stil literar originând în Cantos-urile lui Pound, ci a unei forme, a nenumărate forme de rezistență la filosofia zilei.

Analiza poeziei americane de după anii 1940 nu poate fi satisfăcătoare fără o trecere în revistă, fie și succintă, a ceea ce s-a numit „războiul antologiilor“, provocat de publicarea a două colecții, *The New Poets of England and America* (1962) editată de Donald Hall și Robert Pack, și *The New American Poetry: 1940-1960* editată de Donald M. Allen în 1960, război care ne aduce la primul paragraf al prezentei recenzii. Prima antologie a propus o literatură mai tradițională, mai formală, mai rafinată. Autorii antologați au lecturi substanțiale din New Criticism, care susține ideea că poemul este un obiect bine făcut care trebuie judecat în mod independent de intenția autorului sau de experiența lui personală. Ignorând evoluția poeziei din vremea sa, antologia lui Hall și Pack mărturisește disprețul față de poezia spontană care, în opinia autorilor, ar încuraja lenea și pasivitatea. Antologia lui Hall, pe de altă parte, se alimentează din straniu, arătând preferința pentru irațional și spontan față de obiectul rafinat, bine făcut. Potrivit tradiției lui Whitman și William Carlos Williams, poezii antologați de Allen preferă limbi engleze americane și decolor american. Deși majoritari de genul masculin, ei sunt evrei, irlandezi, italieni, negri și homosexuali. Cei mai mulți locuiesc în San Francisco și New York, unde suferă influența jazz-ului și a picturii. Nici unul dintre ei nu este universitar. Distincția dintre boemi și universitari era, în anul 1960, foarte clară, diferență mai greu de stabilit astăzi când mulți avangardiști predau la universitate.

Sun antologați Allen Ginsberg, Jack Kerouac, Gregory Corso, Gary Snyder și Laurence Ferlinghetti (mișcarea Beat), John Ashbery, Frank O'Hara, Kenneth Koch și James Shyler (Școala de la New York), Chales Olson, Robert Creeley, Ed Dorn, Hilda Morley (Școala proiectivă de la Black Mountain College din Carolina de Nord), Jerome Rothenber („deep image“), alături de Diane Wakoski, Robert Kelly și alții, influențați de andaluzul „canto jondo“ – sau cântecul profund – și de poetica lorhiană. O mențiune specială se cuvine făcută prezentei lui Andrei Codrescu în spațiul acestei antologii (cu nu mai puțin de cinci poeme), care mărturisește: „Nel mezzo del camino, I found myself/ in the middle class/ looking at two diverging options:/ ideology and addiction“... etc.

După cum mărturisește Hoover, el însuși poet, perioada de după 1950 va fi văzută ca fiind timpul când Statele Unite și-au câștigat în sfârșit porția de neliniște culturală și de cunoaștere a lumii, și prin aceasta o poezie curajoasă. Tocmai acest pariu este ilustrat exemplar de antologia de față.

cartea străină

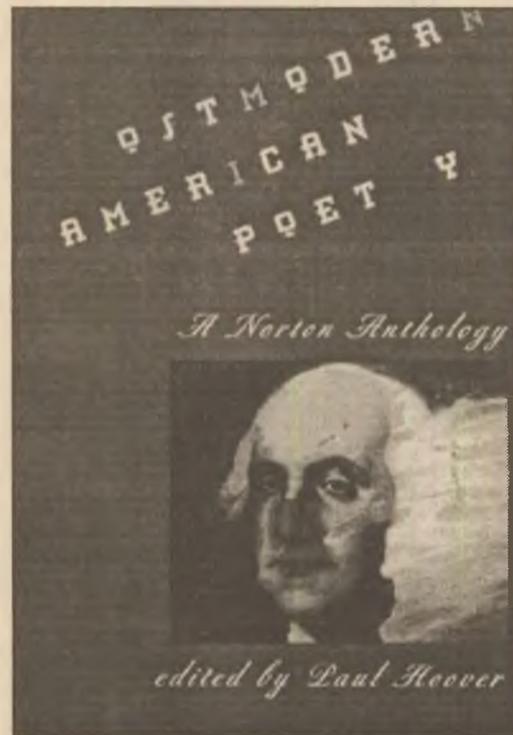
DISCURSUL ANTOLOGIC

de ION CREȚU

Antologie este mai mult decât o simplă colecție – florilegiu – de preferințe literare; ea propune un discurs critic utilizat în jurul unei idei. Această axă centrală nu este cea de excelență, ca în cazul unei antologii de autor, poate fi de direcție cum este cazul antologiilor de generație sau mișcare literară, (neexcluzându-se, firește, criteriul excelenței) etc. Dacă în cazul colecțiilor de autor principiul selecției poate fi escamotat cu oarecare ușurință, lăsând impresia atotputerniciei gustului personal, în al doilea caz lipsa de orientare poate crea senzația neplăcută a absenței unor repere estetice.

Paul Hoover ne propune o amplă antologie a poeziei Americane Postmoderniste (New York, Norton, 1994), 700 pag., construită cu toată atenția pe care o presupune o astfel de lucrare. Ea reprezintă eforturi de clarificare și de simplificare a fenomenului poetic american de avangardă și include 411 poeme semnate de 103 autori. Sunt găzduiți reprezentanți de marcă ai mișcării Beat și ai școlii new-yorkeze, ai mișcării neocriticiste și „Deep Image“, după cum este cunoscută o bogată recoltă de poezie scrisă – după 1945 – de poeți afro-americani, hispanici, gay, lesbieni, homosexuali, lesbiene etc. Antologia este precedată de o introducere și oferă o selecție critică – texte de Frank O'Hara, Denise Levertov, Jerome Rotheberg, Amiri Baraka, Gloria Hernandez Cruz și Charles Bernstein, și alții. Un indice de titluri și de autori face din antologie un adevărat instrument de lucru. Scopul este de a ne opri la introducerea antologiei, să analizăm că autorii sunt listați după senioritate, începând cu Charles Olson, decanul de vârstă (mort în 1910), și terminând cu Diane Ward (mortă în 1956).

Potrivit lui Paul Hoover, poetul Charles Olson a întreprins primul cuvântul „postmodernism“ în accepțiune literară, într-o scrisoare din octombrie 1951 către Creeley. În timp, termenul a fost primit tot mai favorabil în toate domeniile artei și ale culturii, a devenit chiar sinonimul unui stil dominant. Așa cum este cunoscut în această antologie, post-modern are o dimensiune temporală, el însemnând perioada critică următoare celui de al doilea război mondial. El are însă și o componentă estetică, reprezentând un punct de vedere experimental asupra poeziei, precum și un Weltanschauung care distanțează de cultura zilei, de narcisism, de imitație și expresiei în scris. „Post-

modernismul, afirmă Paul Hoover, este poezia de avangardă a zilelor noastre.“

Dacă autorul antologiei preferă termenul de „post-modernism“ celui de „experimental“ sau „avangardă“ este fiindcă el este mai cuprinzător, acoperind mai bine o largă varietate de practici experimentale active după cel de al doilea război mondial. Arta de avangardă, potrivit criticului Peter Burger, se opune modelului burghez de conștiință, încercând să astupe prăpastia dintre artă și viață, precizează Hoover. Cu toate acestea, „o artă care nu se mai distinge cu nimic de praxisul vieții, ci este total absorbită de el, își pierde capacitatea de a-l mai critica. Avangardismul, concluzionează Hoover, colaborează cu estetismul secolului al 19-lea în micșorarea funcției sociale a artei, în chiar efortul lui de a-l spori. Antologia subliniază faptul că avangarda continuă să se opună ideologiei zilei; ea este cea care, în același timp, înnoiește poezia prin strategii artistice șocante. Versul liber, de exemplu, un mod „normal“ de a scrie poezie, a fost la început apanajul inovatorilor. La loc de cinste este menționat William Carlos Williams,

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1) Dan Verona, un poet care interprează miturile biblice.

2) După ce a scris „Turnul nebunilor“ (1994), Ștefan Dimitriu scrutează antenele televiziunilor particulare.

3) Înainte de a căpăta un premiu, Cezar Baltag răspunde la tot felul de întrebări, inclusiv venite dinspre „Fețele culturii“)

4) Doi pe aceeași navă: George Bălăiță și Petre Sălcudeanu.

5) Pozând pentru eternitate: Șerban Cioculescu, Alexandru Graur, George Macovescu, Eugen Jebeleanu. Pe ceilalți nu-i identificăm.

